

**JALKAPALLON HARRASTUSKUSTANNUKSET JA VANHEMPIEN
SOSIOEKONOMINEN ASEMA**

**Kyselytutkimus kilpailullisella tasolla Suomessa jalkapalloilevien 15-vuotiaiden nuorten
vanhemmille**

Antti-Pekka Kesonen

Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma
Liikuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2021

TIIVISTELMÄ

Kesonen, A. 2021. Jalkapallon harrastuskustannukset ja vanhempien sosioekonominen asema: Kyselytutkimus kilpailullisella tasolla Suomessa jalkapalloilevien 15-vuotiaiden nuorten vanhemmille. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma, 81 s., 3 liitettä.

Jalkapallon harrastuskustannukset ovat olleet muiden lajien ohella voimakkaassa kasvussa 2000-luvun alkuun verratessa. Kustannukset ovat erityisen korkeat kilpailullisella tasolla harrastettaessa. Kustannusten kasvun taustalla ovat kasvaneet laatuvaatimukset ja seuratoiminnan ammattimaistuminen. Vanhempien sosioekonominen asema on yhä merkittävämmässä roolissa kilpailullisen seurassa harrastamisen taustavaikuttajana. Harrastuskustannusten tarkastelu on tärkeää, sillä seuratoiminnalla on merkittävä rooli suomalaisessa liikuntakulttuurissa lasten ja nuorten liikuttajana.

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkasteltiin jalkapallon harrastuskustannuksia 15-vuotiailla nuorilla, jotka harrastavat jalkapalloa kilpailullisella tasolla Suomessa. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää harrastavien nuorten vanhempien sosioekonominen asema ja tutkia sen vaikutuksia nuorten mahdollisuuksiin harrastaa jalkapalloa kilpailullisella tasolla. Sosioekonominen asema määrittyi tutkimuksessa koulutustaustan ja tulotason mukaan. Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisin metodein. Aineisto kerättiin sähköisellä kyselyllä, joka lähetettiin Suomen Palloliiton eteläisen (ELL) ja pohjoisen (PSL) alueen liigojen joukkueiden pelaajien vanhemmille (n=189).

Jalkapallon harrastuskustannukset esitetään tutkimuksessa mediaanein. Tämän tutkimuksen mukaan jalkapalloharrastuksen kokonaiskustannukset ovat 3 200 euroa vuodessa. Vuosittaiset kokonaiskustannukset ovat pojilla 3 825 euroa ja tytöillä 2 450 euroa. Kustannukset ovat pojilla tilastollisesti merkitsevästi suuremmat tyttöihin verrattuna kaikissa tutkituissa kustannusluokissa (välttämättömät maksut, välilliset kulut ja kokonaiskustannukset). Jalkapalloa kilpailullisella tasolla harrastavien nuorten vanhemmat näyttävät korkeasti koulutettuina ja hyvätuloisina. Kotitalouden yhteenlaskettujen bruttotulojen mediaaniluokka on aineistossa 80 000–89 999 euroa vuodessa. Alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon oli suorittanut 66 prosenttia kyselyyn vastanneista. Vanhempien mielestä sosioekonomisella asemalla on merkitystä nuoren mahdollisuuksiin harrastaa jalkapalloa kilpailullisella tasolla.

Tulosten mukaan kilpailullisen jalkapallon harrastuskustannukset ovat korkeahkolla tasolla. Kustannusten kasvaessa nousee esiin monipuolisten tukitoimien merkitys tasa-arvoisten harrastusmahdollisuuksien mahdollistamisessa.

Asiasanat: jalkapallo, kustannukset, sosioekonominen asema, järjestötoiminta, urheiluseurat

ABSTRACT

Kesonen, A. 2021. The cost of participation in football and socioeconomic status of parents: The survey for parents of 15-year-old adolescents playing football in Finland at competitive level. Faculty of Sport and Health Sciences, University of Jyväskylä, Master's thesis in Social Sciences of Sport, 81 pp., 3 appendices.

The costs of participation in football club among children and adolescents have been increasing significantly when compared to the beginning of the 21st century along with other sports. The costs are especially high at competitive level. The main reasons behind increased costs are increased quality demands by parents and professionalization of club sport. Parents' socioeconomic status is ever more in a significant role when it comes to children and adolescents' possibilities to participate in a competitive club sport.

This master's thesis explores the costs of participation in football at competitive level among 15-year-old adolescents in Finland. In addition, the purpose was to define parents' socioeconomic status and explore its effects on the adolescents' possibilities to participate in football at competitive level. In this study, socioeconomic status is determined by educational background and income level. This is quantitative research. The data of the study was collected with an electronic questionnaire that was sent to the parents (n=189) of football players from the clubs in Football association of Finland's southern region league (ELL) and northern region league (PSL).

In this study, the costs of participation in football are presented as medians. According to this study, the total costs are 3 200 euros annual in Finland. The total annual costs are 3 825 euros for boys and 2 450 euros for girls. When compared to girls, the costs for boys are statistically significantly higher in all categories (obligatory costs, indirect costs, total costs). According to this study, parents of adolescents who participate in football at a competitive level seem to be highly educated and wealthy. The households' median for combined gross income was 80 000 –89 999 euros annually. 66 percent of those who answered the questionnaire had completed a baccalaureate or a graduate degree. In parents' opinion, socioeconomic status matters when it comes to an adolescent's possibilities to participate in football at competitive level.

According to the findings the costs of participation in football at competitive level are at somewhat high level. When the costs increase the importance of versatile support actions to enable equal possibilities to participate comes to the fore.

Key words: football, costs, socioeconomic status, organizational activities, sport clubs

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	1
2	JALKAPALLO SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA	4
2.1	Jalkapallo Suomeen	4
2.2	Jalkapallon yhteiskunnallinen vaikuttavuus	8
3	JALKAPALLOHARRASTUS SUOMESSA	11
3.1	Seuratoiminta.....	12
3.1.1	Vapaaehtoisuuteen nojaava kansalaistoiminta	13
3.1.2	Seuratoiminnan ammattimaistuminen	15
3.2	Jalkapallon harrastajamäärät ja suosio muihin lajeihin verrattuna	18
4	JALKAPALLON HARRASTUSKUSTANNUKSET SUOMESSA.....	22
4.1	Harrastuskustannusten koostuminen	22
4.2	Jalkapallon harrastuskustannusten ominaispiirteet.....	24
4.3	Aiempi tutkimus rahamäärällisistä jalkapallon harrastuskustannuksista	26
4.4	Esimerkkitoimenpiteitä kasvaneisiin kustannuksiin.....	30
5	VANHEMPIEN SOSIOEKONOMINEN ASEMA JA JALKAPALLOHARRASTUS	34
5.1	Sosioekonominen asema ja yhteiskuntaluokka	34
5.2	Sosioekonominen asema ja seuratoimintaan osallistuminen.....	36
5.3	Vanhempien merkitys jalkapalloharrastuksen taustalla	39
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	41
6.1	Aineiston hankinta ja sähköinen kyselylomake.....	41
6.2	Aineiston analysointimenetelmät	45
6.3	Tutkimuksen eettisyys	46

7	TUTKIMUSTULOKSET	47
7.1	Taustatiedot	47
7.2	Vanhempien sosioekonominen asema: koulutustausta ja tulotaso	48
7.3	Jalkapallon harrastuskustannukset 15-vuotiailla nuorilla	50
7.4	Vanhempien näkemyksiä lapsensa jalkapalloharrastuksesta.....	55
7.5	Avoimet vastaukset.....	59
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	62
8.1	Keskeisimmät tulokset ja johtopäätökset	62
8.2	Tutkimuksen arviointi.....	65
8.3	Jalkapalloharrastuksen lähitulevaisuus ja jatkotutkimusehdotukset.....	67
	LÄHTEET	70

LIITTEET

Liite 1: Sähköpostin saateteksti jalkapalloa harrastavien nuorten vanhemmille

Liite 2: Kyselylomake

Liite 3: Tietosuojailmoitus

1 JOHDANTO

Harrastuskustannukset ovat nousseet Suomessa yhteiskunnalliseen keskusteluun niiden kasvun vuoksi. Kustannukset ovat kohonneet useassa lajissa korkeahkole tasolle erityisesti kilpailullisin tavoittein harrastettaessa (mm. OKM 2016; Puronaho 2006; Puronaho 2014). Kustannusten kasvun ilmiö koskettaa muiden lajien ohella jalkapalloa. Jalkapalloa on voitu perinteisesti pitää kaikille soveltuvana edullisena harrastuksena, sillä se on maailman suosituin laji harrastaa, eikä pelaaminen vaadi suurta määrää välineitä. Tästä huolimatta jalkapallon harrastaminen erityisesti kilpatasolla voi kustantaa lasten ja nuorten vanhemmille tuhansia euroja vuodessa (Inkinen ym. 2019; OKM 2016; Puronaho 2014; Uusi-Pohjola 2020).

Harrastuskustannusten kasvun seurauksena vanhempien sosioekonominen asema nousee yhä merkityksellisempään rooliin lapsen tai nuoren harrastusmahdollisuuksia pohdittaessa. Erityisesti vanhempien tulotaso, koulutustausta ja ammattiasema vaikuttavat lapsen mahdollisuuksiin osallistua organisoituun urheiluseuratoimintaan (mm. Kantomaa ym. 2014; Kantomaa & Kankaanpää 2014; Lampinen ym. 2017; Lehmuskallio 2018; Palomäki 2016).

Lasten ja nuorten harrastuskustannusten tarkastelu on tärkeää, sillä seuratoiminta on Suomessa suosittua. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytymistä tutkivan LIITU-tutkimuksen mukaan 62 prosenttia 9–15-vuotiaista harrastaa liikuntaa urheiluseurassa. Suosituin seurassa harrastettu laji on jalkapallo. (Blomqvist ym. 2019.) Liikuntakulttuurissamme seuratoiminnalla on siis suuri merkitys lasten ja nuorten liikunnan mahdollistamisessa. Suomalainen seuratoiminta on lähtökohdiltaan vapaaehtoisuuteen nojaavaa kansalaistoimintaa, mutta sen rinnalle on syntynyt ammattimaistumisen käytänteitä palkallisine työntekijöineen. Ammattimaistumista on osin vauhdittanut vanhempien kasvaneet laatuvaatimukset seuratoimintaa kohtaan. (Koski & Mäenpää 2018a; 2018b.) Seurojen on kehitettävä toimintaa jatkuvasti, sillä nykyajan kulutusyhteiskunnassa ne kilpailevat ihmisten vapaa-ajasta useiden muiden toimijoiden kanssa. Lasten ja nuorten liikuntaharrastus nähdään yhä enemmän vanhempien silmissä ostettuna palveluna. (KIHU 2016.) Toiminnan ammattimaistuminen mahdollistaa seuratoiminnan kehittämisen ja laadun kasvattamisen. Ammattimaistumisen kasvun varjopuolena ovat kasvaneet harrastuskustannukset.

Jalkapallolla on suuri merkitys suomalaisessa liikuntakulttuurissa. Jalkapallotoimintaa organisoiva Suomen Palloliitto on maamme suurin lajiliitto harrastajamäärin mitattuna, ja jalkapallon parissa toimii viikoittain peräti puoli miljoonaa suomalaista (Palloliitto 2021b). Jalkapallon valta-asema pohjaa suuriin harrastajamääriin. Harrastuskustannukset ovat keskiössä valta-aseman säilyttämisessä, sillä liian korkeat kustannukset voivat ajaa harrastajia pois lajin parista erityisesti kilpailulliselta tasolta, jossa kustannukset ovat korkeimmillaan.

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan 15-vuotiaiden nuorten jalkapallon harrastuskustannuksia kilpailullisella tasolla. Toisena näkökulmana on jalkapalloa harrastavien nuorten vanhempien sosioekonominen asema ja sen merkitys harrastusmahdollisuuksiin. Aihe on tärkeä, sillä jalkapallon harrastaminen on Suomessa suosittua ja seuratoiminnalla on suuri merkitys suomalaisessa liikuntakulttuurissa. Harrastuskustannusten lajikohtaista tutkimusta on tehty vähän. Palloliiton ja Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES:n yhteistyössä toteuttama Harrastamisen hinta -tutkimus (Inkinen ym. 2019) on ainut spesifisti jalkapallon harrastuskustannuksia maantieteellisesti kattavasti tarkastellut tutkimus.

Tässä tutkimuksessa harrastuskustannusten tarkastelun teoreettisena viitekehyksenä toimii Puronahon (2006; 2014) muodostama jako, jossa harrastuksen kokonaiskustannukset muodostuvat välttämättömistä ja välillisistä kustannuksista. Puronaho (2006; 2014) on tutkimuksissaan tarkastellut kattavasti eri lajien harrastuskustannuksia. Nämä tutkimukset ovat harrastuskustannusten tarkastelun osalta toimineet pohjana tälle tutkimukselle. Niitä on hyödynnetty sekä teoreettisena selkärankana että mallina kyselylomakkeen muodostamisessa.

Tutkimuksen kirjallisuuskatsauksen alussa tarkastellaan jalkapallon historiaa ja sen saapumista Suomeen. Näin luodaan pohjaa jalkapallon seuratoiminnan ja sitä kautta jalkapalloharrastuksen syntymiselle. Historiakatsauksen ohella tarkastellaan lajin yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Kolmannessa luvussa käsitellään jalkapallon seuratoimintaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Seuratoiminnan tarkastelussa paneudutaan vapaaehtoisuuteen nojaavaan kansalaistoiminnan malliin ja merkitystään kasvattaneeseen ammattimaistumisen ilmiöön. Lisäksi luvussa tarkastellaan jalkapallon suosiota erityisesti harrastajamääriin nojaten. Seuratoiminnan tarkastelu pohjustaa harrastuskustannusten tarkastelua. Neljännessä luvussa käsitellään aiempaa tutkimusta jalkapallon harrastuskustannuksista ja esitellään kustannusten muodostumisen teoreettinen viitekehys. Viides luku kattaa sosioekonomisen aseman käsitteen

määrittelyn sekä aiemman tutkimuksen tarkastelun sosioekonomisesta asemasta ja organisoituun seuratoimintaan osallistumisesta. Kuudennessa luvussa käydään läpi tutkimuksen toteuttaminen ja seitsemännessä luvussa esitellään keskeiset tutkimustulokset. Viimeisessä luvussa, pohdinnassa ja johtopäätöksissä, tarkastellaan tutkimuksen keskeisimpiä tuloksia aiempaan tutkimukseen verraten, arvioidaan tutkimuksen heikkouksia ja vahvuuksia, pohditaan jalkapalloharrastuksen lähitulevaisuutta ja esitellään jatkotutkimusehdotuksia.

2 JALKAPALLO SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA

Jalkapallon asema maailman johtavana urheilulajina on kiistanalainen. Se on suosituin laji harrastaa suurimmassa osassa Eurooppaa, Aasiaa, Latinalaista Amerikkaa ja Afrikkaa. Lajin kulttuuriset ja poliittiset merkitykset ovat omassa luokassaan muihin lajeihin verrattuna. (Itkonen & Nevala 2007a, 11.) Kansainvälisen jalkapalloliiton Fifan vuoden 2007 tutkimuksen mukaan maailmassa on noin 265 miljoonaa jalkapalloilijaa (Fifa 2007). Tutkimuksesta on jo aikaa ja lukuun tulee suhtautua suuntaa antavasti, sillä jalkapallon harrastajien todellista määrää on haastavaa arvioida.

Jalkapallo on tiivis osa ympäröivää yhteiskuntaa. Talous, politiikka ja kulttuurin muutokset näkyvät myös jalkapallokulttuurissa. Jalkapallo on samaan aikaan sekä globaali ilmiö että paikallista toimintaa. (Itkonen & Nevala 2007b, 241.) Lajilla on Suomessa pitkä historia sen kasvaessa maamme harrastetuimmaksi lajiksi. Tässä luvussa esitellään jalkapallon historiallista kehitystä ja asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Historiakatsauksen ohella tarkastelussa on jalkapallon yhteiskunnallinen vaikuttavuus.

2.1 Jalkapallo Suomeen

Itkonen ja Nevala (2006) ovat jakaneet jalkapallon kehityksen Suomessa viiteen vaiheeseen. Vaiheet ovat rantautumisen kausi, organisoitumisen vaihe, kansallisen kilpailutoiminnan vakiintuminen ja organisatorinen järjestäytyminen, varhaisen kansainvälistymisen kausi ja globalisoitumisen kausi.

Rantautumisen kauden aikana laji saapui Suomeen 1800-luvun lopulla ulkomailta saapuneiden merimiesten kautta (Itkonen & Nevala 2006). Jalkapallon leviämistä sen synnyinmaasta Englannista edistivät etenkin merenkulku ja kaupankäynti. Laji levisi tätä kautta sekä Euroopan muihin osiin että muille mantereille, erityisesti Etelä-Amerikkaan. Englantilaisien merimiesten välityksellä laji saavutti Pohjoismaista Ruotsin ja Norjan ja tätä reittiä pitkin myös Suomen 1800-luvun lopulla. Ensimmäisenä jalkapallo saavutti pääkaupunki Helsingin lisäksi Turun ja Vaasan, jotka olivat merkittäviä satamakaupunkeja. (Itkonen & Nevala 2007a, 11–12.) Sortavala oli ensimmäinen sisämaakaupunki, jossa pelattiin jalkapalloa. Seuraavaksi laji levisi sisämaan keskuksiin Tampereelle, Kuopioon, Mikkeliin ja Kajaaniin. (Kortelainen 2007, 72.)

Ensimmäinen Suomen mestaruus ratkottiin cup-muotoisesti jo 1900-luvun alussa (Kortelainen 2007, 72). Ensimmäisen Suomen mestaruuden voitti vuonna 1908 helsinkiläinen Unitas (Kanerva ym. 2003, 257). Laji oli Englannin tapaan alkuun sivistyneistön suosiossa, ja peliympäristöinä toimivat lähinnä koulut ja opettajaseminaarit. Myöhemmin lajin pariin tuli sivistyneistön ohella väkeä muistakin yhteiskuntaryhmistä, mutta tähän kehitykseen kului Suomessa ja muissa Pohjoismaissa kymmeniä vuosia. (Itkonen & Nevala 2007a, 12.)

Organisointivaiheessa laji levisi Suomessa. Vaiheeseen kuului jalkapalloharrastuksen suosion nousu, kilpailujärjestelmän vakiintuminen ja kansainväliseen jalkapalloon kiinnittyminen. Kansainvälistymisen ohessa nousi entistä voimakkaammin amatööriyden ja ammattilaisuuden vastakkainasettelu. Suomalaisessa jalkapallossa pitäydyttiin amatööriydessä, johon osaltaan vaikutti urheilukulttuurin vallitseva tila, sillä muissa lajeissa vallitsi kieltäytyvä suhtautuminen ammattiuurheiluun. Euroopassa laji kehittyi kohti ammattilaisuutta, minkä vuoksi Suomen maajoukkueen amatöörit kohtasivat maaotteluissa ammattilaispelaajia. Amatöörimäinen toiminta jatkui maassamme 1970-luvulle saakka, minkä voidaan osaltaan nähdä johtaneen Suomen varsin vaatimattomaan menestykseen kansainvälisillä kentillä. (Itkonen & Nevala 2006.)

Sarjamuotoinen organisoitu kilpailutoiminta alkoi Suomessa 1930-luvulla. Ensimmäisen sarjamuotoisen Suomen mestaruuden voitti Helsingfors IFK. (Kanerva ym. 2003, 260.) Kilpailutoiminnan alkuun panevana voimana voidaan nähdä piirijärjestöt, jotka perustettiin 1920-luvun alussa. Suomalaisen urheilukulttuurin erikoispiirteenä oli vahva jako porvari- ja työväenurheilun välillä vuodesta 1919 lähtien. Tästä huolimatta jalkapallo onnistui poikkeuksellisen hyvin rakentamaan toimivan yhteistyön vuonna 1907 perustetun Suomen Palloliiton ja Työväen Urheiluliiton kesken, mikä edesauttoi vakiinnuttamaan kansallisen kilpailujärjestelmän 1960-luvulle tultaessa. (Itkonen & Nevala 2007a, 15–16.) Kaikki jalkapalloilijat olivat vuodesta 1956 lähtien Palloliiton jäseniä, kun Työväen Urheiluliiton jäsenesurat liittyivät Palloliittoon. Merkittävä osoitus jalkapallotoiminnan organisoimisen vahvistamisesta tapahtui vuonna 1936 Palloliiton palkatessa ensimmäisen päätoimisen pääsihteerin toimintansa tehostamiseen. (Kanerva ym. 2003, 261–262.)

Suomi kiinnittyi kansainväliseen jalkapalloon maailmansotien välisenä aikana. Epävirallinen Pohjoismaiden mestaruusturnaus, Berliinin olympialaiset vuonna 1936 ja MM-

lopputurnauksen karsinnat vuosina 1937–1938 edesauttoivat suomalaisen jalkapallon kansainvälistä kehitystä. Eurooppalaisten seurajoukkueiden välisen kilpailutoiminnan käynnistyminen 1950-luvulla oli merkittävää paitsi suomalaisille seuroille myös pelaajille. Kansainvälinen näyteikkuna avasi suomalaispelaajille mahdollisuuksia ammattilaissopimuksiin. Aulis Rytönen nousi ensimmäisenä suomalaispelaajana ammattilaiseksi tehtyään sopimuksen ranskalaisseura Toulouse FC:n kanssa. Tämä tapahtui kuitenkin jo ennen vuotta 1952, jolloin eurooppalainen kilpailujärjestelmä varsinaisesti kehittyi. Rytöksen jälkeen ammattilaiskentille suuntasivat Suomen maajoukkueessa pelanneet Kalevi Lehtovirta ja Nils Rikberg. (Itkonen & Nevala 2007a, 16.)

Suomalaisjalkapalloilijoiden tilanne erosi maantieteellisen sijainnin vuoksi merkittävästi keski- ja eteläeurooppalaisiin pelaajiin verrattuna, sillä harjoitus- ja pelikausien rytmitys oli päinvastainen (Itkonen & Nevala 2007a, 14). Talviset olosuhteet asettivat omat ongelmansa jalkapalloharjoittelulle. Talviharjoittelua toteutettiin koulujen pienissä liikuntasaleissa. Olosuhteisiin saatiin parannusta vasta 1970-luvulla, kun Suomeen rakennettiin ensimmäiset jalkapallohallit. Parantuneiden harjoitusolosuhteiden myötä koheni myös suomalaisten seurajoukkueiden ja maajoukkueen kansainvälinen menestys 1980-luvulla. Tästä osoituksena on esimerkiksi Valkeakosken Hakan selviytyminen kolmannelle kierrokselle cupvoittajien cupissa vuonna 1984. Vuonna 1986 Lahden Kuusysi selviytyi mestareiden cupissa niin ikään kolmannelle kierrokselle. Tätä ennen suomalaisten seurajoukkueiden matka oli pääosin päättynyt jo karsinnoissa tai ensimmäisillä kierroksilla. Hallien rakentamisen lisäksi lämmitettävät keinonurmet kohensivat talviharjoittelun olosuhteita. (Kanerva ym. 2003, 264.)

Varhaisen kansainvälistymisen kauden alku voidaan sijoittaa 1970-luvun alkuvaiheisiin. Vaiheen aikana pelaajamäärät ja seurojen lukumäärä kasvoivat, maaotteluita pelattiin entistä enemmän ja pelaajaliikenne vilkastui. Kansainväliseen jalkapallokulttuuriin integroituminen avasi suomalaispelaajille entistä enemmän mahdollisuuksia siirtyä ammattipelaajiksi ulkomaille, ja jalkapallo tuli yhä lähemmäksi ihmisiä medianäkyvyyden myötä. (Itkonen & Nevala 2006.)

Globalisoitumisen kausi 1990-luvun alusta lähtien muodostaa viidennen vaiheen jalkapallon kehityksessä Suomessa. Globalisoitumisen kaudella suomalainen jalkapallo kiinnittyi edellisvaiheita voimakkaammin osaksi kansainvälistä lajikulttuuria. Pelaajamarkkinat

kehittyivät entisestään ja pelaajia siirtyi niin Suomesta ulkomaille kuin myös ulkomailta Suomeen. Suomen pääsarjassa nähtiin yhä enemmän ulkomaalaispelaajia. Pelaajaliikennettä vauhditti vuonna 1995 tehty niin sanottu Bosman-sääntö, joka mahdollisti pelaajien vapaan siirtymisen seurasta toiseen sopimuksen päätyttyä. Globalisoitumisvaiheen aikana fanikulttuuri kehittyi voimakkaasti. Kansainvälisiä otteluita seurattiin aiempaa tiiviimmin omia kannustaen. Merkittävänä tekijänä suomalaisen fanikulttuurin kehittymisen kannalta oli Helsingin Jalkapalloklubin selviytyminen Mestarien liigan lohkovaiheeseen vuonna 1998. Kotimaisen jalkapallon lisäksi kansainvälisen jalkapallon seuraaminen muodostui suosittumaksi taivas- ja kaapelikanavien lähettämien lähetysten myötä. (Itkonen & Nevala 2006.)

Jalkapallo on vuosien saatossa joutunut taistelemaan Suomessa elintilastaan muiden lajien kanssa. Suomessa jalkapallo toimi pitkään olympialiikkeen ihannoimalla amatööripohjalla. Suomalaisen jalkapalloilun kannalta merkittävää aikaa oli ensimmäisen ja toisen maailmansodan välinen aika, jolloin sen ajan vahva urheiluorganisaatio suojeluskuntalaitos edisti toimillaan pesäpallon asemaa erityisesti maaseudulla. Jalkapallon leviämisalueiksi jäi tämän vuoksi kaupunkien lisäksi maaseudun isot teollisuuskeskukset. Lajien välinen kilpailu esti jalkapalloa nousemasta maan valtalajiksi. (Itkonen & Nevala 2007a, 14.)

Jalkapallo on käynyt asemastaan kamppailua pesäpallon lisäksi jääkiekon kanssa. Jääkiekosta muodostui moderni sisälaji 1960-luvulla jäähallien rakentamisen yhteydessä. Samaan aikaan jalkapallossa olosuhdetilanne oli ongelmallinen. Jäähallien ansiosta jääkiekkjoukkueet saattoivat panostaa ottelutapahtumissaan katsojien viihtyvyyteen, liiketoimintaan ja tuotteistamiseen. Liiketoiminnan kehittämismahdollisuudet edesauttoivat jääkiekon ammattimaistumisprosessia. Jalkapallon ammattimaistumispyrkimykset kansalaistoiminnan lähtökohdista tapahtuivat selvästi jääkiekkoa myöhemmin ja hitaammin. Jääkiekon lajitoimijoiden verkottuminen päättäviin elimiin mahdollisti jäähallien määrän kasvun jopa 1990-luvun lamavuosien aikana. Jalkapallon olosuhdekehitys on ollut hitaampaa, ja vasta 2000-luvulla Suomeen alettiin rakentaa enemmän keinonurmikenttiä, jalkapallohalleja ja kansainvälisen tason stadioneja. (Isotalo ym. 2020.)

Jalkapallon kehityskulku Suomessa on pääosin mukailnut kansainvälisiä suuntauksia. Laji on jatkanut rantautumisen jälkeen omaa kehitystään ja on nykyään vahvasti integroitunut osaksi kansainvälistä jalkapalloa. Ensimmäisiin arvokisoihin (vuoden 2020 Euroopan-

mestaruuskilpailut) selviytyminen vuonna 2019 edesauttoi jalkapallon aseman vahvistumista. Suurten harrastajamäärien ansiosta jalkapallo on noussut merkittäväksi tekijäksi Suomen liikuntakulttuurissa.

2.2 Jalkapallon yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Vähäisen liikunta-aktiivisuuden kustannukset ovat vuositasolla Suomessa 3,2–7,5 miljardia euroa. Summaan sisältyy terveydenhuollosta aiheutuvat suorat kustannukset, sosiaalietuksien kustannukset, tuottavuuden lasku menetettyjen työpanosten vuoksi, ikääntyneiden hoivakulut ja syrjäytymisen kustannukset. (Vasankari & Kolu 2018, 57.) Kustannusten tarkastelussa on syytä huomioida, että ne perustuvat arvioon. Summaan sisältyviin kustannusluokkiin vaikuttaa liikunta-aktiivisuuden ohella myös monet muut asiat. Vähäisen liikunta-aktiivisuuden kustannukset pohjautuvat koko väestön tutkimiseen, mutta ovat silti merkittäviä lasten ja nuorten liikuntaharrastuksen tarkastelun kannalta. Lapsuuden urheiluseuraharrastamisella on tutkittu olevan yhteys liikunnallisen elämäntavan omaksumiseen aikuisena (VN 2018, 36). Jalkapalloharrastuksella on kyseisessä kontekstissa merkittävä rooli liikuntakulttuurissamme sen liikuttaessa suurta määrää lapsia ja nuoria.

Euroopan jalkapalloliitto Uefan julkaisema UEFA SROI -mallinnus tutkii jalkapallon myönteisiä vaikutuksia yksittäiselle pelaajalle, yhteisölle ja koko maalle. SROI on lyhenne sanoista social return on investment. Mallinnus siis mittaa jalkapalloon sijoitetun pääoman sosiaalista tuottoa. Mallinnuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa jalkapalloharrastuksen rahallisesta arvosta ottamalla huomioon taloudelliset, terveydelliset ja sosiaaliset hyödyt. (Uefa 2019.)

Kaikkiaan 28 Uefan jäsenmaata osallistui SROI-mallinnuksen toteuttamiseen omassa maassaan vuoden 2020 aikana. Mallinnuksen toteuttamiseen käytettiin sekä paikallisia asiantuntijoita että asiantuntijaneelia. Laaja asiantuntijoiden joukko muodostui eri organisaatioiden toimijoista. Asiantuntijoita oli seuroista, yliopistoista, lajiliitoista, alueellisista järjestöistä, maanosaliitoista ja kansallisista keskushallinnoista. Mukana oli lisäksi asiantuntijoita, jotka olivat erikoistuneet muun muassa politiikkaan, kaupallisiin toimintoihin, mediaan ja viestintään. Asiantuntijaneelin tehtävä oli tehtyjen analyysien vahvistaminen ja tutkimusmenetelmien muodostaminen. Mallinnuksen mittareiden laatimiseen hyödynnettiin akateemisista

tutkimuksista muodostettuja kirjallisuuskatsauksia. Mittareita oli kaikkiaan yli 150 ja kirjallisuuskatsauksissa hyödynnettyjä akateemisia tutkimuksia yli sata. Mallinnuksen muodostamisessa lisäapuna ovat olleet Euroopan unionin ja Maailman terveysjärjestö WHO:n tietokannat ja tutkimustiedot. Suomalaisia yhteistyötahoja ovat olleet muun muassa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Valtion liikuntaneuvosto, Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö (LIKES), Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus (KIHU) ja Tilastokeskus. (Palloliitto 2020c.)

Vuoden 2020 selvityksen mukaan SROI-mallinnuksella laskettu suomalaisen jalkapallon harrastamisen arvo yhteiskunnalle on 1,25 miljardia euroa vuodessa. Summa muodostuu terveydenhuollon säästöistä (349 miljoonaa euroa), sosiaalimenojen säästöistä (456 miljoonaa euroa) ja suorista vaikutuksista taloudelle (447 miljoonaa euroa). Sosiaalisten hyötyjen kohdalla on otettu huomioon jalkapalloharrastuksen myönteiset vaikutukset muun muassa koulutustuloksissa sekä syrjäytymisen ja nuorisorikollisuuden ehkäisyssä. Taloudellisten hyötyjen tarkastelussa on huomioitu jalkapallon harrastajien kuluttaminen, jalkapallotoiminnan kautta syntyneet työpaikat ja olosuhteiden kehityksen kautta tulevat tuotot rakentamisen ja vuokratulojen muodossa. (Palloliitto 2020c.)

Palloliiton strategiassa huomioidaan jalkapalloharrastuksen mahdollisuudet liikunnalliseen elämäntapaan sosiaalistajana. Jalkapalloa jokaiselle -mission osatavoitteina mainitaan laaja seuratoiminta ja monipuoliset harrastusmahdollisuudet, jotka edesauttavat elämänmittaisen liikunnallisen elämäntavan omaksumisessa. Vuoden 2030 vision yksi pääteemoista on olla hyvinvoinnin lisääjä. (Palloliitto 2020a.) Edellisellä strategiakaudella (2016–2020) esille nostettuja yhteiskunnallisia teemoja olivat merkitys maahanmuuttajien kotouttamistyössä, nollatoleranssi rasismiin, kestävä kehitys ja turvallisuus (Palloliitto 2016). Suomalaisella jalkapalloperheellä on merkittävä yhteiskunnallinen rooli liikkumattomuuden ja sen haittavaikutuksien ehkäisyssä. Jalkapalloharrastuksella on suuri merkitys fyysisen, henkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tuottajana. Harrastuksen yhteiskunnallista merkittävyyttä lisää sen rooli kasvattajana ja kouluttajana. (Palloliitto 2016.)

Jalkapallon merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa on huomioitu urheilulähetysten televisioinnissa. Valtioneuvoston asetuksen 199/2007 mukaisesti yhteiskunnallisesti merkittävät tapahtumat tulee televisoida vapailta kanavilla. Näihin tapahtumiin lukeutuvat

jalkapallon maailmanmestaruuskilpailujen ja Euroopan mestaruuskilpailujen avausottelut, puolivälierät, välierät ja loppuottelu sekä mahdolliset Suomen mies- ja naismaajoukkueiden ottelut. (Valtioneuvoston asetus yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien televisioinnista 22.02.2007/199.)

Jalkapalloharrastuksen yhteiskunnallinen merkitys kumpuaa sen suosiosta. Jalkapallo liikuttaa merkittävää osaa väestöstä ja antaa näin oman panoksensa fyysistä passiivisuutta vastaan. Jalkapalloharrastuksella voidaan nähdä olevan kasvatuksellinen tehtävä kohti elinikäistä liikunnallista elämäntapaa ja hyvinvointia. UEFA SROI -mallinnuksen mukaiset tulokset osoittavat jalkapallon merkityksen ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden. Luvut ovat vaikuttavia, vaikka tulee huomioida kyseessä olevan mallinnus ja sitä kautta arvio. SROI-mallinnus on oiva lisätyökalu jalkapallon markkinoimiseen, mutta mallinnuksessa esitettyihin lukuihin on suhtauduttava kriittisesti. Tästä huolimatta lukujen perusteella on helppo todeta, että suomalaiselle yhteiskunnalle on hyödyksi, että jalkapallo vähintään säilyttää asemansa tulevaisuudessa. Harrastajamäärät ovat keskeisessä asemassa, kun jalkapalloa tarkastellaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden näkökulmasta. Harrastajamäärien kasvun turvaaminen tulevaisuudessa on hyvin tärkeää ja tähän vaikuttaa osaltaan harrastuskustannusten suuruus.

3 JALKAPALLOHARRASTUS SUOMESSA

Liikunta ja urheilu muodostavat maassamme poikkeuksellisen vahvan kansanliikkeen (Koski 2013, 19). Erityisesti lasten ja nuorten kohdalla organisoituun harrastustoimintaan osallistuminen on suosittua (mm. Blomqvist ym. 2019; Mäenpää & Korkatti 2012; VN 2018). Jalkapallo on niin seurojen kuin lisenssipelaajien määrällä mitattuna maamme suurin laji, joten sen merkitys liikuntakulttuurissamme on vahva.

Jalkapalloharrastuksen keskiössä ovat seurat. Seurojen toiminnan kattojärjestönä toimii vuonna 1907 perustettu Suomen Palloliitto, joka on maamme suurin urheilun lajiliitto lisenssipelaajien määrällä mitattaessa (Palloliitto 2021b). Palloliiton strategia vuosille 2020–2024 tarkastelee jalkapallon harrastamista useasta näkökulmasta. Merkittävänä tehtävänä nähdään, että jalkapallo liikuttaa, kasvattaa ja yhdistää. Liikunnan ohella harrastuksen merkityksellisiä tekijöitä ovat kasvatukselliset ja sosiaaliset puolet, kuten liikunnasta esiin tulevien hyvien arvojen omaksuminen ja syrjinnän ehkäiseminen yhteisöllisyyden kautta. (Palloliitto 2020a.)

Seurassa harrastamisen suosion ohella laatuvaatimukset toimintaa kohtaan ovat kasvaneet. Koko yhteiskunnan tasolla harrastustoiminnan laadunvarmistus voidaan nähdä ehkäisevänä keinona harrastuksen lopettamiselle (VN 2018, 35). Seurojen odotetaan tarjoavan laajalti toimintaa sosiaalisen pääoman tuottamisesta harrasteliikuntaan sekä kilpa- ja huippu-urheiluun. Seurat voidaan nähdä nuorisokasvattajina ja yhteiskunnallisina toimijoina. Kansalaiset odottavat seurakentän tuottavan laajasti palveluita kulutusyhteiskunnan vaikutteiden mukaisesti. (Koski & Mäenpää 2018b, 19.)

Palloliiton strategiassa huomioidaan kasvaneet odotukset jalkapalloharrastusta kohtaan. Jalkapalloa harrastavien lasten ja nuorten vanhemmat omaksuvat yhä voimakkaammin asiakkaan roolin. Vanhempien lisäksi lapsilla ja nuorilla itsellään on entistä monipuolisempia odotuksia jalkapalloharrastukseltaan. Vastuullisuus, omaehtoisuus, elämykset ja matalan kynnyksen toiminta ovat harrastukselta vaadittuja asioita. (Palloliitto 2020a.)

Organisoituun seuratoimintaan kohdistetut kasvaneet laatuvaatimukset laittavat osin rinnakkain perinteiseen vapaaehtoistoimintaan nojaavan mallin ja ammattimaistumisen käytänteet. Tässä luvussa tarkastellaan suomalaista seuratoimintakenttää jalkapallon harrastamisen

näkökulmasta. Lisäksi käsitellään sekä perinteistä vapaaehtoisuuteen nojaavaa kansalaistoimintaa että ammattimaistumisen käytänteitä. Lopuksi tarkastellaan jalkapallon suosiota harrastajamäärien kautta ja asemoitumista muihin lajeihin verrattuna.

3.1 Seuratoiminta

Suomessa aktiivisesti toimivien liikunta- ja urheiluseurojen määrästä ei ole saatavilla tarkkaa tietoa. Tarkan lukumäärän selvittäminen on haasteellista, sillä urheiluseuroilla ei ole varsinaista yhteistä rekisteriä. Lisähaasteita tuottaa käsitteiden määrittely, sillä urheiluseuran ja liikuntaseuran käsitteille ei ole tarkkaa määrittelyä ja niitä käytetään usein rinnakkain. (Mäenpää & Korkatti 2012, 16.) Yhdistysrekisteri ilmoittaa seuroja olevan noin 14 000 ja kuntien rekisterin mukaan toimivia seuroja on 9 000–11 000. Jalkapallon asema on suomalaisessa seurakentässä merkittävä sen ollessa seuramäärin mitattuna suurin laji. (Koski & Mäenpää 2018a.) Palloliiton alla toimivia jäsenseuroja on maassamme 878 kappaletta (Palloliitto 2020a). Lisenssipelaajien määrällä mitattuna maamme suurimmat seurukset ovat Ilves, Helsingin Jalkapalloklubi, Pallo-Pojat Juniorit ja FC Honka. Ilves ja HJK ovat selvästi suurimmat seurukset ja ainoat, joilla on yli kolmetuhatta lisenssipelaajaa (3 786 ja 3 485). Seuraavaksi suurimmat seurukset jäävät alle kahdentuhannen. (Palloliitto 2020b.)

Urheilu- ja liikuntaseurukset ovat tärkeitä toimijoita sekä suomalaisen liikuntakulttuurin että koko yhteiskunnan kannalta. Yhteiskunnallisesta merkityksestä kertoo se, että vuoden 1990 jälkeen perustetuista yhdistyksistä noin 25 prosenttia on liikunta-alan yhdistyksiä. (Koski & Mäenpää 2018a.) Seurukset ovat pääasiallisia organisoidun liikuntatoiminnan tuottajia kilpa- ja huippu-urheilusta harrasteliikuntaan (Koski & Mäenpää 2018b, 11). Lasten ja nuorten kannalta seurukset ovat merkittävässä roolissa niin liikuttajina kuin liikuntaan sosiaalistajina (Koski & Mäenpää 2018a).

Lasten ja nuorten urheiluseuruksessa liikkuminen on Suomessa suosittua. Kaikkiaan urheiluseuratoiminnan pariin osallistuu vuosittain yli miljoona suomalaista (Mäenpää & Korkatti 2012, 6). Vuoden 2018 LIITU-tutkimuksen mukaan 62 prosenttia 9–15-vuotiaista harrastaa liikuntaa seurassa (Blomqvist ym. 2019, 49). Vastaavasti 3–18-vuotiaista lapsista ja nuorista seuratoimintaan osallistuu 43 prosenttia, ja osallistuminen on suosituinta 11. ikävuoden kohdalla (Mäenpää & Korkatti 2012, 7). Selkeä muutos tapahtuu 15 ikävuoden

kohdalla, sillä vuoden 2020 LIITU-tutkimuksen mukaan lukioikäisistä enää noin 31 prosenttia osallistuu säännöllisesti ja aktiivisesti urheiluseuratoimintaan (Mononen ym. 2021, 36). Jalkapallo on selvästi suosituin urheiluseurassa harrastettu laji sekä 9–15-vuotiaiden että 16–20-vuotiaiden keskuudessa (Blomqvist ym. 2019, 51; Mononen ym. 2021, 38).

Urheiluseuroilla on maassamme peräti 150 vuotta vanha historia. Lajikirjo ja seurojen määrä on aikojen kuluessa kasvanut moninkertaiseksi. (Mäenpää & Korkatti 2012, 10.) Suomalainen urheiluseuratoiminta ja sen historia voidaan jakaa tiettyihin ajanjaksoihin. Jalkapallon seuratoiminnan aikakaudet heijastelevät näitä samoja ajanjaksoja. Itkonen (2007) tarkasteli jalkapallon seuratoiminnan ajanjaksoja varkauteista jalkapalloa tutkien. Seuratoiminta jakaantui tutkimuksessa neljään aikakauteen ominaispiirteidensä mukaan. Vuosien 1900–1930 välisen aikakauden Itkonen nimesi järjestökulttuurin jalkapalloksi. Aikakaudella jalkapallo kiinnittyi osaksi muuta järjestökenttää. Seuraava aikakausi (1930–1960) oli harrastukselliskilpailullinen, jota seurasi kilpailullis-valmennuksellinen kausi (1960–1980) ennen edelleen vallalla olevaa eriytyneen jalkapallon aikaa. (Itkonen 2007, 101–111.) Aikakaudet kuvaavat jalkapallon seuratoiminnan pitkää historiaa maassamme ja toimintatapojen ja tavoitteiden asteittaista muokkautumista. Tässä tutkimuksessa huomio kohdistuu viimeisimpään eli eriytyneen jalkapallon aikakauteen. Aikakaudelle on tyypillistä toimintatapojen asteittaiset muutokset, jossa perinteisen vapaaehtoisuuteen nojaavan kansalaistoiminnan rinnalle ovat nousseet yhä enemmän seuratoiminnan ammattimaistumisen käytännöt ja jopa yritysmaailmasta tutut mallit.

3.1.1 Vapaaehtoisuuteen nojaava kansalaistoiminta

Vapaaehtoistoiminnan merkitys liikuntakulttuurillemme on suuri. Sen ansiosta on mahdollista järjestää paljon liikuntatoimintaa edullisesti. Vapaaehtoistoiminta mahdollistaa lisäksi urheilutapahtumien järjestämisen ja toimii osaltaan huippu-urheilun lähtökohtana. (VN 2018, 35.) Paikallistasolla toimivat ihmiset muodostavat selkärangan liikunnan kansalaistoiminnalle. Näiden ihmisten ympärille on rakentunut laaja kansalaistoimijoiden verkosto sisältäen valtakunnallisen, alueellisen ja paikallisen tason. Toiminta on organisoitua järjestötoimintaa tai vaihtoehtoisesti epävirallista kansalaistoimintaa. Liikunnan parissa tapahtuva kansalaistoiminta nähdään osana koko kansalaisyhteiskuntaa. (Lehtonen & Hakonen 2013, 6.)

Suomalainen liikunnan kansalaistoiminta on lähtökohdiltaan ja historialtaan aatteellista (Koski & Mäenpää 2018b, 34). Aatteellisuuden vuoksi liikunnalla on nähty olevan voimakas kasvatuksellinen tehtävä osana kansalaisyhteiskuntaa opettaen muun muassa reippauden ja sinnikkyuden kaltaisia arvoja. Sittenkin urheilu ja liikunta on nähty osana ihmisten vapaa-aikaa kansalaisvelvollisuuden sijaan. (KIHU 2016, 4.) Erilaiset arvot ja ihanteet ovat aikojen saatossa muovautuneet yleisen maailmantilan ja yhteiskunnallisten muutosten mukana (Koski & Mäenpää 2018b, 34). Tämä osoittaa liikuntakulttuurin ja ympäröivän yhteiskunnan välisen tiiviin yhteyden.

Talous on usein esillä puhuttaessa liikunnan vapaaehtoisuuteen nojaavasta kansalaistoiminnan mallista ja ammattimaistumisen käytänteistä. Yli kolmannes valtion liikuntaan osoittamista määrärahoista kohdistuu liikunnan kansalaistoimintaan (Koski 2013, 19). Yhteiskunnallisesti katsottuna seuratoiminta toteutetaan kuitenkin Suomessa, myös kansainvälisen vertailun mukaan, erittäin edullisesti. Edullisen toteutuksen takana on edelleen vahva toiminnan vapaaehtoisuuteen pohjaava perusta. (Koski & Mäenpää 2018b, 12.)

Yhteiskunnassa vallalla olevat muutokset ovat osaltaan muokanneet liikunnan kansalaistoiminnan lähtökohtia ja siten myös seuratoimintaa. Ikääntyvä väestö, muutokset työelämässä, pienenevät nuoremmat ikäluokat, väestön korkeampi koulutus ja taloudellinen tilanne heijastuvat liikunnan kansalaistoiminnan toimintaedellytyksiin. Ihmiset ovat keskiössä kansalaistoiminnan toteutumisessa. Yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten lisäksi liikunnan parissa tapahtuva eriytyminen, ammattimaistuminen, kustannusten nousu, muutokset järjestökentässä ja yleistyvä istuva elämäntapa ovat osaltaan muokanneet suomalaista liikuntakulttuuria ja kansalaistoiminnan lähtökohtia. (Koski & Mäenpää 2018b, 21,23.)

Liikuntakulttuurin muutoksista huolimatta vapaaehtoistyö on edelleen suosittua maassamme. Koko väestöstämme noin 20,5 prosenttia eli noin 845 000 vapaaehtoista osallistuu liikunnan parissa tehtävään vapaaehtoistyöhön. Eniten vapaaehtoisia on 35–44-vuotiaissa. (Aarresola ym. 2019, 29.) Niin sanottujen tosiaktiivisten seuratoimijoiden määrä on ollut kasvussa vuosien 1986–2016 välisenä aikana. Laskennallinen arvio kyseisten tosiaktiivisten seuratoimijoiden määrälle on jo yli 170 000. Nousun taustalla on junioriurheilun organisoitumisen tehostuminen sekä erityisesti tavoitteellisessa kilpaurheilussa vaaditut moninaiset valmennusta tukevat työtehtävät muun muassa huoltajineen, joukkueenjohtajineen ja rahastonhoitajineen.

Vapaaehtoistyön määrä vaihtelee paljon. Osalle vapaaehtoistoimijoista työtehtäviä on tarjolla viikon tai kuukauden välein, kun aktiivisimmille toimijoille vapaaehtoistyö voi olla päivittäistä (Koski & Mäenpää 2018b, 65). Keskimääräinen vapaaehtoistyöhön käytetty aika on noin 7,3 tuntia kuukaudessa, josta saadaan 74 miljoonaa työtuntia vuodessa. Vapaaehtoistyön laskennallinen rahallinen arvo on noin 0,9–1,5 miljardia euroa vuositasona. (Aarresola ym. 2019, 43.) Vapaaehtoisuuteen nojaava toiminta muodostaa edelleen seuratoiminnan selkärangan liikuntakulttuurissamme. Vapaaehtoistoimijoiden työpanos ja tehdyn työn rahallinen arvo vaikuttavat suoraan harrastuskustannusten suuruuteen.

Vapaaehtoistyön luonne on muuttunut ammattimaistuneiden käytänteiden myötä. Vapaaehtoistoiminta on edelleen suosittua ja toimijoita on paljon, mutta tarve laajentuneessa toimintakentässä on jatkuvaa. Toimijoiden pitkäaikainen sitouttaminen on haastavaa ja uusien vapaaehtoisten löytäminen hankalaa. (Koski & Mäenpää 2018a.) Vapaaehtoistoimijat ovat tärkeässä asemassa jalkapallon toimintaympäristössä. Vapaaehtoiset toivovat talkoiden sijaan selkeitä tehtäväkuvia omien intressiensä mukaan. Seuroilla on suuri rooli organisoida vapaaehtoisten toimintaa ja osallistua entistä enemmän vapaaehtoisten johtamiseen. Jalkapallon parissa toimi vuonna 2020 noin 99 000 vapaaehtoista. (Palloliitto 2020a.) Suurin osa jalkapallon vapaaehtoistyöhön osallistuvista on 35–54-vuotiaita (Aarresola ym. 2019, 39).

3.1.2 Seuratoiminnan ammattimaistuminen

Seuratoiminnan ammattimaistuminen on tullut liikuntakulttuuriimme vapaaehtois pohjalta toimivan kansalaistoiminnan rinnalle. Seurojen ammattimaistumisen voidaan nähdä alkaneen jo 1980-luvulla. Kehitys on 2000-luvulla kiihtynyt selvästi. Sama suuntaus on havaittavissa kansainvälisessä tarkastelussa. Suurten kilpailulliseen menestykseen tähtäävien kilpaurheiluseurojen lisäksi myös pienemmät seuramat ovat palkanneet yhä enemmän päätoimisia työntekijöitä. Merkittävä tekijä koko seuratoimintakulttuurin kehittämisessä on väestön korkean koulutustason myötä asiantuntemuksen ja osaamisen kohentuminen ja monipuolistuminen. (Koski & Mäenpää 2018b, 103.)

Toimintaa kohtaan asetetut odotukset ja laatuvaatimukset ovat kasvaneet ja ajaneet seuramat kohti ammattimaisempaa toimintaa. Asetetut vaatimukset ja seurojen vapaaehtoispotentiali ovat epäsuhdassa. Vapaaehtoistoimijoita on entistä vaikeampaa löytää ja sitouttaa toimintaan, mikä

on osaltaan aiheuttanut painetta seuroille palkata päätoimisia henkilöitä. Ammattimaistumista on vauhdittanut urheilun perusajatus pyrkiä koko ajan parempaan, ja ammattilaisen palkkaamisen vuoksi seuralla on mahdollisuus kehittää omaa toimintaansa ja nostaa se uudelle tasolle. (KIHU 2016, 5; Koski & Mäenpää 2018b, 24, 66–67.) Kilpailu ihmisten vapaa-ajasta on kovaa. Kulutusyhteiskunnan ominaispiirteiden mukaan palvelut ja kuluttaminen leimaavat ihmisten vapaa-aikaa. Seuratoiminnan on erotuttava muista kuluttamisen mahdollisuuksista tarjoamalla entistä laadukkaampaa toimintaa. Seuratoiminnan ammattimaistumisen myötä käsitteet jäsenyys ja yhdistystoiminta ovat muuttuneet asiakkuuksiksi ja palveluiksi. (KIHU 2016, 4.)

Seuratoiminnan ammattimaistumisessa voidaan nähdä yritysmaailmasta tuttuja käytänteitä. Yritystoiminnan nouseva suosio ja toisaalta säästötoimenpiteet julkisen hallinnon puolelta ovat muuttaneet myös kolmannen sektorin asemaa, johon kansalaistoiminta liikuntaseuroineen kuuluu (Koski & Mäenpää 2018b, 36). Seuratoimintaan tulleita käytänteitä ovat esimerkiksi asiakkuuksien hallinta ja strateginen johtaminen (KIHU 2016, 5). Myynnin, markkinoinnin ja tuotteen kaltaiset liike-elämästä tutut käsitteet ovat yhä enemmän liitoksissa seuratoimintaan (Koski & Mäenpää 2018b, 107).

Ammattimaistumista voidaan tarkastella päätoimisten seuratoimijoiden määrän kehittymisen kautta. Päätoimisten toimijoiden määrän arvioitiin 2010-luvun alussa kasvavan peräti 5–10 prosenttia vuodessa (Mäenpää & Korkatti 2012, 9). Vuoden 2016 selvityksen mukaan urheilu- ja liikuntaseuroissa työskenteli 5000 päätoimisen työntekijän ohella 28 000 osa-aikaista työntekijää (Koski & Mäenpää 2018b, 103). Muutamaa vuotta aiemmin seurojen päätoimisten työntekijöiden määrä oli noin 3 500 (Mäenpää & Korkatti 2012, 9). Päätoimisten työntekijöiden määrä oli siis kasvanut yli 40 prosenttia muutaman vuoden aikana. Työllisyys seuratoiminnassa ja liikunnan toimialalla on kasvussa ja jatkaa edelleen kasvuaan (VN 2018, 35).

Valmentajalla on tärkeä rooli lasten ja nuorten liikuntaharrastuksessa. Ammattimaistumisen myötä päätoimisten valmentajien määrä on kasvanut huomattavasti 2000-luvun alkuun verrattuna. Vuonna 2016 maassamme toimi 1 682 päätoimisesti palkattua ammattivalmentajaa. Vuonna 2002 vastaava luku oli 441 ja vuonna 2012 päätoimisia valmentajia oli 1 299. Eniten päätoimisia ammattivalmentajia toimi jalkapallon, jääkiekon ja tenniksen parissa. Ammattivalmentajista 60 prosenttia työskenteli urheiluseurassa. (Puska ym. 2017, 10–11, 18.)

Jalkapallon kohdalla valmentajien määrän lisäksi valmentajien koulutustaso on ollut kasvussa. Vuonna 2015 Suomessa oli 940 UEFA-valmentajaa, kun vuonna 2020 vastaava luku oli 1 508 (Palloliitto 2021c).

Juniorieurheilun ammattimaistuminen näkyy jalkapallon toimintaympäristössä. Päätoimisten ja osa-aikaisten toimijoiden määrä kasvaa kovaa vauhtia, ja vanhemmat omaksuvat entistä vahvemmin asiakkaan roolin vaatien toiminnalta korkeaa laatua. Vuonna 2020 jalkapallon parissa työskenteli 661 päätoimista seuratoimijaa. Näistä 441 työskenteli valmennuspäällikön, junioripäällikön tai valmentajan tehtävissä. (Palloliitto 2020a.) Strategiakauden 2013–2016 alussa jalkapallon parissa työskenteleviä päätoimisia toimijoita oli 350 ja kauden lopulla lukema oli lähes 500 (Palloliitto 2016). Päätoimisten määrä on siis edelleen kasvanut 2020-luvulle saavuttaessa.

Seuratoiminnan ammattimaistumisella on useita myönteisiä vaikutuksia muun muassa toiminnan laatuun. Ammattimaisen ja vapaaehtoisuuteen perustuvan toiminnan rinnakkaiselo ei ole kuitenkaan täysin ongelmatonta. Vapaaehtoistyön käsite on jopa jossain määrin muuttunut, sillä vapaaehtoistyö voidaan nähdä velvoitteena lapsen harrastukseen liittyen. Tästä on jopa johdettu käsite ”pakotettu vapaaehtoistyö”. Yhteisöllisyyden menettäminen on uhkana erityisesti suurissa seuroissa, joilla on kunnianhimoiset tavoitteet. Ammattimaistumisen myötä seurauskollisuus ja tunneside ovat menettäneet merkitystään. Lajirakkaudesta on tullut seurarakkautta merkityksellisempää ja esimerkiksi vaihtaminen toiseen seuraan on entistä kivuttomampaa. (Koski & Mäenpää 2018b, 107.)

Ammattilaisen palkkaaminen seuraan muuttaa koko seuran toimintakulttuuria. Tällöin rinnakkain toimivat sekä vapaaehtoistoimijat että palkkaa saava työntekijä. Ongelmia muodostuu, jos seura katsoo yhden päätoimisen työntekijän korvaavan vapaaehtoistyön. Suurena uhkana on töiden kasaantuminen päätoimisen harteille. Vapaaehtoistyö on palkatuista työntekijöistä huolimatta erittäin merkittävässä asemassa suomalaisten urheilu- ja liikuntaseurojen toimintakentässä. (KIHU 2016, 5.) Vapaaehtoistyön ja ammattimaistumisen käytänteiden rinnakkaiselo on seuratoiminnan arkipäivää Suomen lisäksi muissa myös muissa Pohjoismaissa (Seippel 2010).

Vapaaehtoistoimintaan nojaava kansalaistoiminnan malli ja ammattimaistumisen käytänteet toimivat liikuntakulttuurissamme rinnakkain. Kilpailu ihmisten vapaa-ajasta eri toimijoiden kesken on kovaa, ja seurat pyrkivät tarjoamaan entistä laadukkaampaa toimintaa. Tämä on osaltaan johtanut siihen, että harrastavan lapsen tai/ja nuoren vanhemmat näkevät seuratoimintaan osallistumisen asiakkuustyyppisesti ostettuna palveluna. Seuratoiminnan ammattimaistuminen nostaa toiminnan tasoa ja parantaa laatua. Varjopuolena voidaan nähdä ammattimaistumisen vaikutus kalliimpiin harrastuskustannuksiin.

3.2 Jalkapallon harrastajamäärät ja suosio muihin lajeihin verrattuna

Jalkapallon harrastajamäärät ovat olleet tasaisen korkealla tasolla koko 2010-luvun ajan. Vuonna 2010 lisenssipelaajien määrä oli 111 979 (Palloliitto 2011). Vuonna 2020 lisenssipelaajia oli 126 574. Lukema on selvästi edellisvuosia alhaisempi. Vuosina 2018–2019 lisenssipelaajia oli hieman yli 136 000. Korkeimmillaan lisenssipelaajien määrä oli vuosina 2016–2017, jolloin se ylitti 140 000 pelaajan rajan. (Palloliitto 2021c.) Jalkapallo on levinnyt maantieteellisesti laajalle, sillä maamme 310 kunnasta peräti 298:ssa on rekisteröityneitä pelaajia (Palloliitto 2020a). Rekisteröityneiden jalkapallon pelaajien kattavuus on noin 96 prosenttia maamme kunnista. Vuonna 2005 kuntia, joista ei löytynyt yhtään rekisteröitynyttä pelaajaa, oli 75 kappaletta (Kortelainen 2007, 74). Jalkapalloharrastus on siis 15 vuoden aikana levittäytynyt Suomessa yhä laajemmalle.

Koronaviruspandemia on vaikuttanut jalkapallon lisenssipelaajien määrään, minkä vuoden 2020 edellisvuosia selvästi alhaisempi lisenssipelaajien määrä osoittaa. Juniori-ikäisten pelaajien (4–17-vuotiaat) määrä vuonna 2020 oli 93 831, kun vuonna 2019 vastaava lukema oli 104 182. Eniten jalkapalloharrastuksen lopettaneita oli alle 10-vuotiaissa. Kun vuoden 2020 aikana aloittaneet ja lopettaneet pelaajat suhteutettiin, saatiin lopputulokseksi 8 500 lopettanutta pelaajaa. Osasyinä jalkapalloharrastuksen lopettamiselle nähtiin pandemian aiheuttama etä- ja omatoimiharjoittelu ja vanhempien haluttomuus tuoda etenkin nuorempia lapsiaan mukaan ohjattuun toimintaan. Juniori-ikäisten pelaajien määrän lasku ei ollut koronavuonna ainoastaan jalkapallon ongelma. Esimerkiksi jääkiekon ja pesäpallon osalta tulokset olivat samansuuntaisia. (Joensuu 2021.)

Nais- ja tyttöpelaaajien määrän kasvu on ollut merkittävä tekijä 2010-luvun korkeiden harrastajamäärien taustalla. Vuoden 2005 naisten Euroopan mestaruuskilpailut kiihdyttivät jalkapallon suosiota tyttöjen ja naisten keskuudessa ja ajoittain puhuttiin jopa naisjalkapalloboonista (Itkonen & Nevala 2007b, 244). Palloliitto alkoi toden teolla panostaa nais- ja tyttöjalkapalloon 2000-luvun alussa F.U.N. (Futaa, Unelmoi, Nauti) -projektin tiimoilta. Projektin tavoitteena oli nais- ja tyttöjalkapallon tukeminen ja kehittäminen. (Vehviläinen 2008, 102.) Vuonna 2010 rekisteröityneitä nais- ja tyttöpelaaajia oli yhteensä 26 108 (Palloliitto 2011). Vuoteen 2019 mennessä määrä oli noussut 32 404 rekisteröityyn pelaajaan (Palloliitto 2019a). Palloliiton uusimmassa strategiassa vuosille 2020–2024 on linjattu tavoitteeksi entistä vahvempi naisten ja tyttöjen jalkapallotoimintaan sitouttaminen. Lisäksi Euroopan jalkapalloliitto Uefa on linjannut tavoitteikseen naisjalkapallon pidemmän aikavälin kasvun ja kehityksen ohjelmilla, jotka tähtäävät naispelaaajien määrän tuplaamiseen. (Palloliitto 2020a.)

Palloliitto on kiinnittänyt paljon huomiota yhdenvertaisuuteen ja sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumiseen. Vuonna 2019 naisten jalkapallomaajoukkueen pelaajat solmivat Palloliiton kanssa uuden nelivuotissopimuksen, joka on ensimmäistä kertaa täysin identtinen miesten maajoukkueen vastaavan sopimuksen kanssa (Palloliitto 2019b). Toinen osoitus on naisten kotimaisen pääsarjan nimenmuutos Kansalliseksi Liigaksi kaudesta 2020 lähtien. Nimenmuutos on osa Palloliiton laajempaa strategiaa kohti yhdenvertaista ja samanarvoista urheilumaailmaa ja yhteiskuntaa. (Palloliitto 2020d.) Palloliitto solmi samaiselle kaudelle Nelonen Median kanssa monivuotisen mediasopimuksen lisätäkseen sarjan näkyvyyttä ja kiinnostavuutta (Palloliitto 2021c). Tasa-arvoisuuspyrkimykset näkyvät myös seurojen toiminnassa. Helsingin jalkapalloklubi (HJK) on kehittänyt yhteistyössä Unicefin kanssa erityisen Play Like A Girl -hankkeen. Hankkeen tavoitteena on tyttöjen tasavertaisten harrastusmahdollisuuksien edistäminen sekä tasavertainen ja esteetön mahdollisuus jalkapallon harrastamiseen. (HJK 2019.)

Jalkapallon suosio maamme harrastetuimpana ja suosituimpana lajina on todennettu useaan otteeseen eri tutkimuksissa. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytymistä tutkivan LIITU-tutkimuksen (2019) tulosten mukaan jalkapallo nähtiin selvästi suosituimpana urheiluseurassa harrastettuna lajina 9–15-vuotiaiden keskuudessa. Erityisesti pojilla jalkapallon suosio näyttöytyi vahvana myös muihin lajeihin verrattuna. Tutkimukseen vastanneista pojista 34

prosenttia harrasti jalkapalloa urheiluseurassa. Seuraavana tulivat jääkiekko ja salibandy, joita kumpaakin harrasti 13 prosenttia. (Blomqvist ym. 2019, 51.)

Jalkapalloharrastuksen suosiota voidaan tarkastella vertailemalla sitä muihin maamme suosittuihin joukkuelajeihin ja niiden harrastajamääriin. Jalkapallon ohella suosittuja joukkueurheilulajeja maassamme ovat jääkiekko, salibandy ja koripallo. Jääkiekolla oli kaudella 2019–2020 rekisteröityjä lisenssipelaajia 71 058 (Finhockey 2021). Salibandyn lukema vuonna 2021 oli 52 049 (Salibandy 2021). Koripallon lisenssipelaajien määrä kaudella 2020–2021 oli 18 081 (Basket 2021). Jalkapallo on lisenssipelaajien määrällä mitattuna selvästi maamme suosituin joukkuelaji.

Jalkapallon harrastajamäärien kansainvälinen vertailu on hankalaa johtuen muun muassa eriävistä pelaajarekisteröinnin käytänteistä maiden välillä. Vertailua on mahdollista suorittaa tutkimalla jalkapalloa harrastavien kokonaismäärää rekisteröityjen pelaajien sijaan. Suomessa jalkapalloa harrastavien kokonaismäärä (rekisteröidyt ja ei-rekisteröidyt yhteenlaskettuna) on 510 909 harrastajaa. Kokonaismäärää voidaan vertailla Ruotsin vastaavaan ja suhteuttaa se asukaslukuun. Asukaslukuun suhteutettuna Suomessa jalkapalloa pelaavia on 9,3 prosenttia koko väestöstä. Ruotsissa vastaava luku on 11,7 prosenttia. Suomessa poikien ja miesten osuus on 13,9 prosenttia ja naisten ja tyttöjen 4,3 prosenttia. Ruotsin vastaavat prosenttiosuudet ovat 16,2 ja 6,8. (Rinnetmäki 2020.) Suomi on siis jonkin verran Ruotsia perässä, kun jalkapalloa harrastavien kokonaismäärä suhteutetaan koko väestöön.

Jalkapallo on seurassa harrastamisen ohella suosittua penkkiurheilua maassamme. Lajia seuraa mediavälitteisesti tai paikan päällä vuosittain 1,57 miljoonaa henkilöä. Luku on jääkiekon jälkeen toiseksi suurin. (Mäkinen ym. 2018, 16.)

Jalkapallon asema liikuntakulttuurissamme on vahva. Aseman säilyttäminen vaatii silti edelleen paljon työtä. Palloliiton on tärkeää huolehtia sekä jo toiminnassa mukana olevista että uusien toimijoiden hankkimisesta. Erityisesti tytöillä on suuri kasvupotentiaali lisenssimäärien kasvattamiseen. Tyttöjen osuus on alle 10-vuotiaissa junioreissa selvästi poikia alhaisemmalla tasolla. Lisäksi 2010-luvulla alle 18-vuotiaiden kohdalla poikien pelaajamäärät ovat kasvaneet selvästi tyttöjä vauhdikkaammin. Drop-outin ehkäisemiseksi on huolehdittava toiminnassa mukana olevista siltä osin, kun se on mahdollista. Katset tulee kiinnittää harrastuksen

laatutekijöiden lisäksi mahdollisiin harrastuksen esteisiin. Laatutekijöihin kuuluvat muun muassa osaava valmentaja, kannustava ilmapiiri ja asialliset olosuhteet. Esteitä voi olla muun muassa harrastamisen hinta, etäisyys harjoituksiin tai oikean tasoisessa ryhmässä harrastaminen. (Rinnetmäki 2020.) Jalkapallon on osaltaan osattava vastata yhteiskunnan aiheuttamiin muutoksiin. Väestörakenne ja kaupungistuminen vaikuttavat jalkapallotoimintaan. Pienillä muuttotappiopaikkakunnilla on oleellista pohtia vaihtoehtoisia toimintamalleja esimerkiksi futsaliin panostamalla. (Palloliitto 2020a.)

4 JALKAPALLON HARRASTUSKUSTANNUKSET SUOMESSA

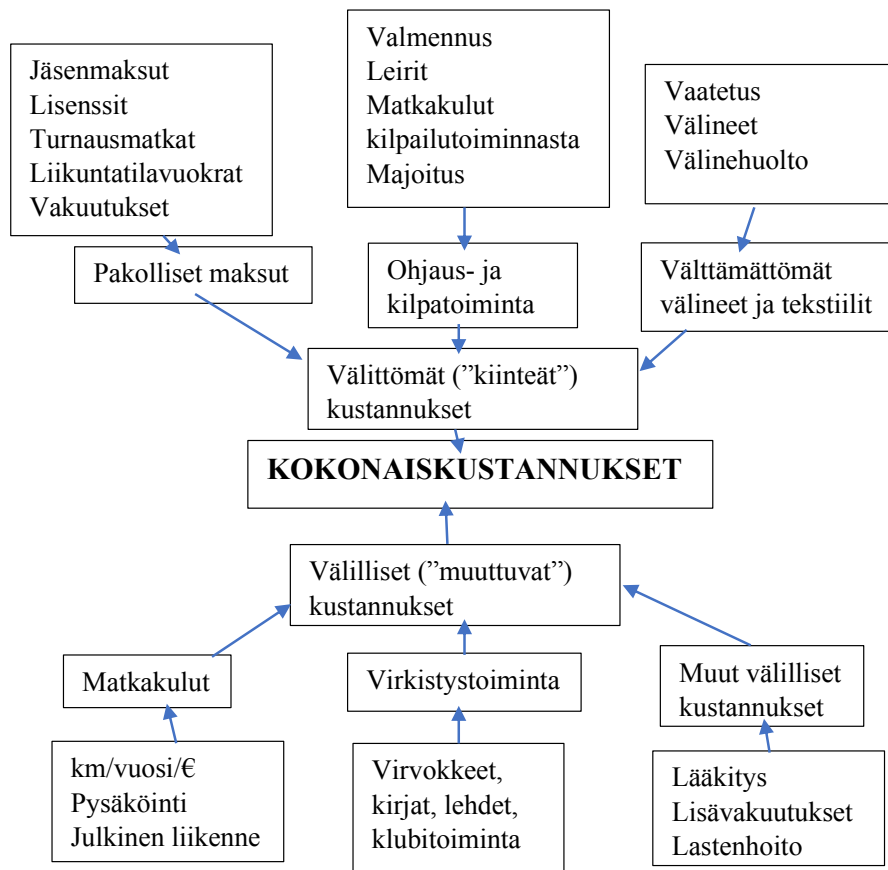
Lasten ja nuorten liikunnan harrastuskustannukset ovat olleet voimakkaassa kasvussa 2000-luvun alusta lähtien (mm. OKM 2016; Puronaho 2006; 2014). Liikuntaharrastusten korkeat kustannukset ovat eräs syy liikkumattomuudelle suomalaisten nuorten keskuudessa (Myllyniemi & Berg 2013, 78). Kasvaneet harrastuskustannukset ovat niin ikään nousseet keskusteluun perinteisesti edulliseksi mielletyn jalkapallon yhteydessä. Harrastuskustannukset ovat kohonneet Suomen lisäksi muualla Euroopassa. Saksassa urheiluseurat ovat joutuneet nostamaan jäsenmaksujaan julkisen tuen vähennyttyä (Wicker 2011). Norjassa kasvaneet välinemaksut, tilavuokrat ja jäsenmaksut sekä ammattivalmentajien lisääntyminen aiheuttavat taloudellisia esteitä harrastukseen osallistumiselle (Skirstad ym. 2019). Portugalissa vanhemmat ovat huomioineet kustannusten olevan rajoittava tekijä urheiluharrastukselle (Rodrigues ym. 2019). Euroopan lisäksi Yhdysvalloissa korkeat harrastuskustannukset sulkevat harrastajia toiminnan ulkopuolelle (Kuhn ym. 2021; Witt & Dangi 2018).

Tämän luvun alussa tarkastellaan harrastuskustannusten muodostumista ja jalkapallon harrastuskustannuksien ominaispiirteitä. Kustannusten muodostumista kuvataan Puronahon (2006) mallilla jakamalla kokonaiskustannukset välittömiin ja välillisiin kustannuksiin. Malli toimii tässä tutkimuksessa teoreettisena viitekehyksenä jalkapallon harrastuskustannusten tarkastelulle. Luvussa käsitellään myös aiempaa tutkimusta rahamäärällisistä jalkapallon harrastuskustannuksista ja eri toimijoiden toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on ollut mahdollistaa tasa-arvoiset mahdollisuudet jalkapallon harrastamiselle.

4.1 Harrastuskustannusten koostuminen

Puronaho (2006; 2014) määrittä tutkimuksissaan harrastuksen kokonaiskustannusten muodostuvan välittömistä ja välillisistä kuluista. Harrastuksesta aiheutuvat välittömät kustannukset koostuvat pakollisista maksuista, ohjaus- ja kilpailutoiminnasta sekä välttämättömistä välineistä ja tekstiileistä. Pakollisiin maksuihin sisältyvät seuran jäsenmaksut, lisenssimaksut, turnausmaksut, tilavuokrat ja vakuutukset. Ohjaus- ja kilpailutoiminnan kuluihin sisältyvät muun muassa valmennus- ja leirikulut. Välinekulut sisältävät harrastuksen kannalta välttämättömät välineet, vaatetuksen ja välineiden huollon. (Puronaho 2006, 237; 2014, 13.)

Harrastuksen välilliset kustannukset puolestaan koostuvat matkakuluista, virkistystoiminnasta ja muista kuluista. Matkakulut koostuvat harrastuksen aiheuttamista matkoista. Virkistystoiminnan kuluihin sisältyvät esimerkiksi lajiin liittyvä kirjallisuus ja klubitoiminta. Muita välillisiä kustannuksia voivat olla esimerkiksi lääkäripalveluista ja hieronnasta aiheutuvat kulut. (Puronaho 2006, 237; 2014, 13.) Erottelu välittömien ja välillisten kustannusten kesken on tarpeellista, sillä välilliset kustannukset voivat nousta pakollisten maksujen ohella hyvin suuriksi esimerkiksi matkakulujen myötä (Riecki 2015, 38). Kuva 1 havainnollistaa harrastuksen kokonaiskustannusten muodostumista yllä olevan mallin mukaisesti.

KUVA 1. Liikunnan kokonaiskustannukset harrastajalle (Puronaho 2014, 14).

Tärkeimpinä harrastuskustannuksia kasvattaneina tekijöitä nähtiin 2000-luvun alussa harrastuksen ympärivuotinen toiminta ja kasvaneet kilpaurheilulliset tavoitteet, lisääntyneet leiritykset ja kuljetuskustannukset, kilpailun yleinen kiristyminen, entistä kalliimpien

välineiden vaatimukset sekä kohonneet seuramaksut ja salivuokrat. Kaikissa tutkituissa ikäluokissa (6–10-, 11–14- ja 15–18-vuotiaat) suurimmat kustannukset koituivat pakollisista maksuista, välineistä ja tekstiileistä sekä matkustamisesta. Lisäksi kustannusten kasvu oli harrastusintensiteetin, eli tapahtumien määrän, kasvaessa tiiviisti suhteessa ikään: vanhimmassa ikäluokassa väline- ja tekstiilikulut olivat kolminkertaiset ja kilpailu- ja matkakulut peräti nelinkertaiset nuorimpaan ikäluokkaan verratessa. (Puronaho 2006, 125, 134.) Harrastusintensiteetin (ottelu- ja harjoitustapahtumien määrän) kasvu oli merkittävä tekijä kustannusten kasvun taustalla 2010-luvulle tultaessa erityisesti tavoitteellisen kilpaurheilun kontekstissa (Puronaho 2014, 19).

Sittemmin kustannusten kasvun taustalla on näkynyt yhä voimakkaammin yleinen toiminnan ammattimaistuminen. Ammattivalmentajien ja -ohjaajien määrän lisääntyminen on nostanut harrastuksen kustannuksia huomattavasti. Lisäksi kasvaneet liikuntapaikkojen käyttömaksut ja raskaat kilpailujärjestelmät matkakuluineen ovat kasvattaneet kustannuksia entisestään. Myös lajiliittojen perimät lisenssi- ja kilpailumaksut sekä ylimääräiset väline- ja varustehankinnat ovat vaikuttaneet kustannusten kasvun taustalla. Lisenssimaksujen kohdalla eräs ratkaisu voisi olla lajiliittojen edullinen yhteislisenssi, joka mahdollistaisi lajikokeilut ja useamman lajin harrastamisen erityisesti lapsille. (VN 2018, 32.)

4.2 Jalkapallon harrastuskustannusten ominaispiirteet

Jalkapallon harrastuskustannuksia nostavat pääasiassa edellisessä alaluvussa mainitut yleisesti harrastuskustannuksia nostavat tekijät pakollisten maksujen sekä kilpailu- ja matkakulujen muodossa (Puronaho 2014, 20). Erityisesti pidentyneet pelimatkat nostavat kilpailutoiminnasta aiheutuvia kuluja (Uusi-Pohjola 2020, 35). Jalkapalloharrastuksessa olosuhteet ja harrastustilat ovat merkittävässä osassa. Tilavuokrien suuruudessa on kuntakohtaista vaihtelua, sillä osa kunnista ei peri lainkaan maksua alaikäisten harrastetoiminnasta. Tilavuokramaksuilla on keskeinen vaikutus pakollisten maksujen suuruuteen. (OKM 2016, 24.) Kenttävuokramaksut voivat muodostaa jopa viidenneksen jalkapallojoukkueen menoista (Uusi-Pohjola 2020, 35).

Harjoitusolosuhteiden valinnoilla voidaan vaikuttaa kustannusten suuruuteen. Olosuhdevalintojen lisäksi ulkomaan leirit ja turnaukset nostavat kustannuksia. (Inkinen ym. 2019.) Jalkapalloharrastuksesta on tullut ympärivuotista toimintaa erityisesti kilpailullisella

tasolla. Talvikaudella käytettävät lämmitettävät tekonurmet ja hallit nostavat tilavuokrien kautta harrastuskustannuksia (Riecki 2015, 40). Vaihtelevat olosuhteet tekonurmikentistä halleihin ja nurmikenttiin luovat vaatimuksia muun muassa jalkapallokengille. Kenkien lisäksi muiden varusteiden ja peliasun kustannukset ovat nousseet (Uusi-Pohjola 2020, 35).

Jalkapalloharrastuksen niin sanottuja peruskustannuksia ovat seurojen jäsen- ja toimintamaksut, matkakulut, turnaus- ja leirikulut Suomessa, varusteet ja välineet sekä Palloliiton edellyttämät lisenssit (pelipassi) ja vakuutukset. Pelipassi ja vakuutus voivat sisältyä toimintamaksuun, mutta tämä on seura- tai joukkuekohtaista. Kustannusten kokonaismäärään vaikuttaa lisäksi harjoituskertojen määrä, tehokkuus olosuhteiden käytössä sekä käytössä oleva valmennus. (Inkinen ym. 2019.) Jalkapallon harrastuskustannuksilla joukkueet voivat kattaa lisenssien, vakuutusten ja varusteiden lisäksi kotiotteluidensa erotuomarimaksut ja mahdolliset korvaukset valmentajalle (Riecki 2015, 40).

Ammattimaistumisen myötä jalkapallon parissa toimii yhä enemmän päätoimisia ja osa-aikaisia valmentajia, mikä osaltaan vaikuttaa harrastuskustannuksiin. Palloliiton vuoden 2018 toimintakertomuksen mukaan päätoimisia valmentajia oli vuoden 2017 lopulla 184, kun viisi vuotta aiemmin lukema oli 74 (Palloliitto 2018a). Vuonna 2020 päätoimisia valmentajia, junioripäälliköitä ja valmennuspäälliköitä oli yhteensä 411 (Palloliitto 2020a). Ammattimaistunut toiminta nostaa väistämättä myös harrastuskustannuksia. Harrastamisen hinta -tutkimukseen osallistuneista 865 joukkueesta 60 prosentilla oli joko päätoiminen tai osa-aikainen valmentaja. Helsingin ja Uudenmaan alueilla päätoimiset tai osa-aikaiset valmentajat olivat muuta maata yleisempiä. (Inkinen ym. 2019.) Ammattivalmentajien yleistymisen on vaikuttanut harrastuskustannuksiin pääkaupunkiseudun ohella myös Pohjanmaalla (Uusi-Pohjola 2020, 35).

Jalkapallon harrastuskustannuksille on muiden lajien tapaan ominaista suuret erot kilpa- ja harrastetoiminnan välillä. Suurimmat erot kilpa- ja harrastejoukkueiden kustannusten välillä syntyvät harrastusintensiteetistä, seuratyöntekijöiden palkoista sekä kilpailujärjestelmistä ja niihin liittyvistä matkakuluista (OKM 2016, 36). Harrastejoukkueissa eniten kustannuksia kuluu harjoitusmatkoihin, kausimaksuihin ja varusteisiin. Kilpajoukkueiden pitkät peli- ja turnausmatkat, hotelliyöpymiset ja harjoituskertojen suuri määrä kasvattavat kustannuksia. (Riecki 2015, 40.) Palloliitto on tarjonnut seuroille Harrastamisen hinta -tutkimukseen liittyen

erillisen keskustelutyökalun, jossa esitetään tapoja toteuttaa kukin kuluerä edullisesti, kohtuuhintaisesti tai hintavasti. Työkalun avulla seurat ja joukkueet voivat suunnitella omia menojaan entistä paremmin. (Seuraohjelma 2019.)

4.3 Aiempi tutkimus rahamäärällisistä jalkapallon harrastuskustannuksista

Jalkapallon rahamäärällisistä harrastuskustannuksista on tehty useita selvityksiä. OKM:n (2016) tutkimuksen mukaan jalkapallo- tai futsalharrastus maksoi keskimäärin 1 856 euroa vuodessa. Kustannusten vaihteluväli oli 80 eurosta 12 500 euroon. Kustannushaitarin suuruus kertoo, että jalkapalloa oli mahdollista harrastaa myös edullisesti. (OKM 2016, 36.) Taulukosta 1 voidaan havaita Puronahon (2014) tutkimuksen mukainen muutos jalkapallon harrastuskustannuksissa 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana. Muutos on ollut selkeä sekä kilpa- että harrasteurheilijoilla. Muutosta havainnollistaa prosentuaalinen kasvu vuosien välillä 2001–2012 välillä.

TAULUKKO 1. Jalkapalloharrastuksen keskimääräiset kokonaiskulut (Puronaho 2014, 31).

Keskiarvot ikä- ja harrasteryhmittäin	N		Yhteensä (€)		Muutos
	2001	2012	2001	2012	
Kilpaurheilijat 6–10 v	42	6	950	3 838	304 %
Kilpaurheilijat 11–14 v	55	22	1 378	5 694	313 %
Kilpaurheilijat 15–18 v	45	28	2 706	4 043	49 %
Harrasteurheilijat 6–10 v	13	406	586	1 619	176 %
Harrasteurheilijat 11–14 v	2	406	1 285	2 903	126 %
Harrasteurheilijat 15–18 v	2	105	117	3 048	2 505 %
Yhteensä	159	973			

Palloliiton ja LIKESin tuottama Harrastamisen hinta -tutkimus selvitti kattavasti jalkapallon harrastuskustannuksia ottaen huomioon muun muassa ikäluokan, valmennuksen (päätoiminen, osa-aikainen vai vapaaehtoinen) ja joukkueiden maantieteellisen sijainnin. Tutkimukseen osallistui 865 joukkueenjohtajaa 265 seurasta. Kysely otti huomioon jalkapallosta suoraan aiheutuvat kustannukset jättämällä esimerkiksi henkilökohtaiset varusteet tarkastelun ulkopuolelle. (Inkinen ym. 2019.) Taulukko 2 havainnollistaa tutkimuksen tuloksia. Tulokset

noudattelevat pääosin Puronahon (2014) tutkimuksen tuloksia kustannusten noustessa iän ja valmentajan ammattimaisuuden mukaan. Tuloksia tulkittaessa on huomioitava, että ne eivät sisällä varustekuluja ja mahdollisia ulkomaan kuluja. Sukupuolten välillä ei näyttäisi olevan suurta eroa kustannuksissa.

TAULUKKO 2. Kokonaiskustannusten mediaanit ilman ulkomaankuluja (Inkinen ym. 2019).

		N	Kustannukset (€)
<u>2007–2011-syntyneet</u>			
Päätoiminen valmentaja	Poikajoukkue	46	1 140
Päätoiminen valmentaja	Tyttöjoukkue	13	999
Osa-aikainen valmentaja	Poikajoukkue	54	940
Osa-aikainen valmentaja	Tyttöjoukkue	17	949
Vapaaehtoisvalmentaja	Poikajoukkue	175	496
Vapaaehtoisvalmentaja	Tyttöjoukkue	59	594
<u>2003–2006-syntyneet</u>			
Päätoiminen valmentaja	Poikajoukkue	51	1 680
Päätoiminen valmentaja	Tyttöjoukkue	12	1 608
Osa-aikainen valmentaja	Poikajoukkue	67	1 500
Osa-aikainen valmentaja	Tyttöjoukkue	27	1 600
Vapaaehtoisvalmentaja	Poikajoukkue	164	842
Vapaaehtoisvalmentaja	Tyttöjoukkue	78	813
<u>1998–2002-syntyneet</u>			
Päätoiminen valmentaja	Poikajoukkue	14	2 090
Päätoiminen valmentaja	Tyttöjoukkue	12	1 949
Osa-aikainen valmentaja	Poikajoukkue	30	1 658
Osa-aikainen valmentaja	Tyttöjoukkue	7	1 900
Vapaaehtoisvalmentaja	Poikajoukkue	23	700
Vapaaehtoisvalmentaja	Tyttöjoukkue	16	1 105

Kyseisen tutkimuksen yhteenveto-osiossa todettiin jalkapallon harrastuskustannusten olevan edullisimmillaan 500 euroa vuodessa, mutta ne voivat nousta tästä kolmin- tai nelinkertaiseksi vanhemmissa ikäluokissa (Inkinen ym. 2019). Tulokset ovat samansuuntaisia verrattuna tutkimukseen jalkapalloharrastuksesta Kymenlaakson alueella, jossa harrastejoukkueessa pelaaminen oli edullista kustantaen noin 500 euroa kaudessa, kun taas kilpajoukkueen kustannukset olivat noin 2 000 euroa vuositasolla. (Rieki 2015, 38–39.) Urheilusanomien vuoden 2015 laajan hintaselvityksen mukaan 10–14-vuotiaiden kilpa- ja harrastejoukkueiden kustannukset olivat kymmenen vuoden aikana jopa kolminkertaistuneet. Selvitykseen sisältyi

13 lajia jalkapallo mukaan lukien. Tutkimukseen osallistui seuroja Helsingistä, Lahdesta, Kuopiosta, Vaasasta ja Rovaniemeltä. (Lempinen 2015.) OP-median vuoden 2017 selvityksen mukaan kaksilapsisen perheen 8- ja 10-vuotiaiden lasten jalkapalloharrastuksiin kului yhteensä 3 260 euroa vuodessa (Haapaluoma-Höglund 2017). Keski-Suomen alueella jalkapallon keskimääräiset kokonaiskustannukset olivat 1 711 euroa vuodessa 11–15-vuotiaiden poikien ja tyttöjen osalta alkuvuodesta 2021 toteutetun kyselytutkimuksen mukaan (Jarva & Keronen 2021, 73).

Maantieteellinen sijainti otettiin huomioon Harrastamisen hinta -tutkimuksessa jakamalla Suomi neljään alueeseen. Helsinki ja Uusimaa muodostivat eteläisen alueen. Vaasa, Keski-Pohjanmaa ja Pohjois-Suomi muodostivat pohjoisen alueen. Itäiseen alueeseen kuului Itä-, Keski- ja Kaakkois-Suomi ja läntisen alueen muodostivat Tampere, Länsi-Suomi ja Ahvenanmaa. Kaikissa tutkimuksen ikäluokissa (1998–2002, 2003–2006 ja 2007–2011 syntyneiden tyttö- ja poikajoukkueet), lukuun ottamatta 1998–2002 poikien ikäluokkaa, kustannusten mediaani oli suurin eteläisellä alueella. (Inkinen ym. 2019.)

Uusi-Pohjola (2020) tutki jalkapallon harrastuskustannuksia Vaasan Palloseuran junioreiden vanhempia haastatteleamalla ja joukkueiden tilinpäätöksiä tarkastelemalla. Tutkimuksessa tarkasteltiin vuosina 2000, 2002 ja 2003 syntyneiden poikien joukkueiden tilinpäätöskertomuksia vuosina 2013–2017. Tuloslaskelmien analysoinnin mukaan kustannuksissa ei ollut tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vuosina 2014 ja 2016 valmistuneet stadion ja jalkapallohalli kohensivat olosuhteita, mutta nostivat harrastuskustannuksia. (Uusi-Pohjola 2020, 41–48.) Vaasan Palloseuran junioreissa kuukausimaksut noudattelevat aiempia tutkimustuloksia kasvaen iän mukana. Vuonna 2021 kuukausimaksut 11-vuotiailla pojilla ovat 65 euroa, 15-vuotiailla 115 euroa ja B-junioreilla 135 euroa. (VPS-juniorit 2021.) Tämän myötä 15-vuotiaiden poikien kuukausimaksuista koostuvat kulut ovat 1 380 euroa vuodessa olettaen, että toiminta on ympärivuotista.

Uusi-Pohjolan (2020) selvityksestä käy ilmi Vaasan Palloseuran lisäksi kuuden muun tunnetun suomalaisen jalkapalloseuran lasten ja nuorten vuosittaiset harrastuskustannukset poikien osalta. Taulukko 3 esittää kustannusten suuruudet eri ikäluokkien kohdalla. Huomionarvoista on se, että kustannukset ovat jo kymmenvuotiailla korkeahkolla tasolla.

TAULUKKO 3. Kokonaiskulut euroa/pelaaja vuodessa (Uusi-Pohjola 2020, 46).

Joukkue	E10	E11	D12	D13	C14	C15
HJK (kausi 16–17)	3407	3582	4670	4122	3805	3756
Ilves	2881	n.2800	3691	3613	3858	3830
Inter	1090	1140	1190	1240	1780	1830
JJK	3820	2064	3776	2800	3462	2525
KuPS	1520	1350	2025	2375	2140	2315
SJK	1580	1920	2030	2380	2530	2250

Vanhemmat ovat huomioineet jalkapalloharrastuksen kasvaneet kustannukset. Harrastamisen hinta -tutkimuksen mukaan vanhempien näkökulmat kustannuksista vaihtelivat voimakkaasti. Noin 2000 euron vuosittaiset kustannukset nähtiin toisaalta kohtuullisina ja toisaalta kalliina. (Inkinen ym. 2019.) Vaasan Palloseuran junioreiden vanhemmat kokivat jalkapallon harrastuskustannukset suuriksi ja jopa ”käsistä karanneiksi”. Ammattimaisen harjoitteluympäristön luominen nosti luonnollisesti harrastuskustannuksia. (Uusi-Pohjola 2020, 49.) Puronahon (2014) tutkimukseen osallistuneista lähes tuhannesta vastaajasta noin puolet piti jalkapallon kustannuksia vähintään melko suurina. Lisäksi neljäsosa vastaajista näki kustannusten kasvaneen paljon viime vuosien aikana varsinkin kilpailullisella tasolla harrastettaessa. Vanhempien näkemykset olivat samansuuntaisia sekä tyttöjen että poikien harrastuskustannuksiin liittyen. (Puronaho 2014, 32–33.)

Tutkimusten valossa jalkapallo ei ole kaikista edullisin, mutta ei myöskään kallein laji harrastaa. OKM:n tutkimuksen yhdestätoista lajista jalkapallon keskimääräiset vuosikustannukset (1 856 euroa) sijoittuivat viidennelle sijalle. Edellä olivat ratsastus (10 641 euroa), taito- tai muodostelmaluistelu (5 172 euroa), jääkiekko (3 000 euroa) ja uintilajit (2 787 euroa). Jalkapalloa edullisempia lajeja olivat hiihto, yleisurheilu, suunnistus, salibandy, koripallo ja lentopallo. (OKM 2016, 36.) Kaikkien lajien osalta on syytä mainita verrattain suuret erot alimpien ja korkeimpien kustannusten välillä. Puronahon (2014) selvityksen mukaan aikavälillä 2001–2012 jalkapalloa edullisempia lajeja olivat yleisurheilu, pesäpallo ja salibandy. Kalliimpia puolestaan olivat järjestyksessä edullisimmasta lähtien koripallo, ratsastus, uinti, maastohiihto, tanssi, taitoluistelu ja jääkiekko. (Puronaho 2014, 23.) OP-median

vuonna 2017 tekemässä vertailussa kaksilapsisen perheen jalkapalloharrastukset kustansivat yhteensä 3 260 euroa vuodessa ja jääkiekkoharrastukset 3 600 euroa vuodessa. Laskettelu kustansi 5 450 euroa ja hiihto 2 260 euroa vuodessa. (Haapaluoma-Höglund 2017.) Keski-Suomen alueen lasten ja nuorten harrastuskustannuksia joukkuepalloleissa tarkastellut tutkimus osoitti jalkapallon harrastuskustannusten olevan selvästi jääkiekkoa edullisemmat. Jalkapallo oli hieman edullisempi harrastus kuin salibandy ja selvästi kalliimpi koripalloon verrattuna. (Jarva & Keronen 2021, 67.) Harrastuskustannusten tarkastelussa on huomioitava, että ne perustuvat pääasiassa vanhempien tai seuratoimijoiden arvioihin. Lisäksi tutkimuksissa otoskoot voivat jäädä joiltain osin pieniksi, mikä tulee ottaa huomioon pohdittaessa tutkimustulosten yleistettävyyttä (ks. taulukko 1). Pienten otoskokojen kohdalla yksittäiset vastaukset nousevat suureen asemaan. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että eri tutkimusten kesken esiintyy vaihtelua, kun lajit laitetaan järjestykseen edullisimmasta kalleimpaan.

Aiemman tutkimuksen valossa näyttäisi siltä, että jalkapallon harrastuskustannusten käyttäytyminen on samankaltaista muiden lajien kanssa. Kustannukset ovat nousseet sekä harraste- että kilpatasolla merkittävästi 2000-luvun alkuun verrattuna. Etenkin kilpatasolla kustannukset ovat korkealla tasolla jo nuorella iällä. Pakollisten kustannusten suuruus voi ajaa vähävaraisempia harrastuksen ulkopuolelle. Kustannusten kasvusta huolimatta jalkapalloa on mahdollista harrastaa myös edullisesti. Muihin joukkuepalloleihin verrattuna näyttäisi siltä, että jalkapallo on jääkiekkoa edullisempaa, mutta kalliimpaa salibandyyn ja koripalloon nähden.

4.4 Esimerkkitoimenpiteitä kasvaneisiin kustannuksiin

Kasvaneet harrastuskustannukset ovat laittaneet julkishallinnon ja jalkapalloseurat pohtimaan tukitoimia, joilla mahdollistetaan jalkapallon harrastaminen kaikille riippumatta sosioekonomisesta asemasta. Yle Urheilun kyselyn mukaan peräti 90 prosenttia vastaajista katsoi, että yhteiskunnan tulisi tukea vähävaraisten lasten liikuntaharrastuksia (Parkkinen 2017). Liikuntalain 390/2015 (2015) 1 luvun 2 §:n mukaan lain tavoitteina määritellään muun muassa liikunnan kansalaistoiminnan edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. Lain tavoitteiden lähtökohdat ovat tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, yhteisöllisyyden, monikulttuurisuuden, terveiden elämäntapojen, kestävä kehityksen ja ympäristön kunnioittamisen toteutuminen liikunnan parissa. (Liikuntalaki 390/2015, 2015.) Kunnat ovat

liikuntalain toteutumisessa suuressa roolissa. Kunnat voivat esimerkiksi omalla hinnoittelupolitiikallaan vaikuttaa liikuntapaikkojensa käyttökustannuksiin. Seuratoimijoiden ja kuntien näkemysten mukaisesti kuntien tulisi tarjota maksuttomat harjoitteluolosuhteet alaikäisille harrastajille (OKM 2016, 55).

Opetus- ja kulttuuriministeriön jakama liikunnan ja huippu-urheilun rahoitus koostuu rahapelitoiminnan tuottojen lisäksi yleiskatteellisista budjettivaroista. Valtion tuki koostuu lähes yksinomaan Veikkauksen tuottojen liikunnalle osoittamista valtionavustuksista. (OKM 2020.) Määrärahat jakautuvat useiden opetus- ja kulttuuriministeriön osastojen ja vastuualueiden kesken, minkä vuoksi suoraa valtion tukea lasten ja nuorten liikunnalle on vaikea arvioida. (OKM 2017b, 20.) Valtion liikuntaan osoittamien määrärahojen suuruus on ollut vuoden 2016 selvityksen mukaan 145–150 miljoonaa euroa vuodessa. Summa koostuu pääasiassa veikkausvoittovaroista. Vuonna 2016 opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntaa edistävälle järjestöille jakama valtionavustus oli 40 259 000 euroa. Valtionavustus jakaantui harrasteliikunnan (55 %), huippu-urheilun (25 %) ja seuratoiminnan kesken (20 %). Harrasteliikunnan osuus sisälsi sekä kilpailullisen että harrastetoiminnan. (OKM 2016, 31.) Vuonna 2020 liikuntaan ja huippu-urheiluun varattu määräraha oli noussut 165,9 miljoonaan euroon (OKM 2020).

Lasten ja nuorten tasavertaisia liikuntamahdollisuuksia edistävät rahallinen tuki, asenteiden ja toimintatapojen muutos, ohjaajien lisääntynyt koulutus sekä kuntien ja kolmannen sektorin välisen vuoropuhelun kehittäminen. Rahallinen tuki tulisi kohdistaa suoraan sitä tarvitseville perheille, sillä se olisi vähiten leimaava tapa edistää harrastusmahdollisuuksia. (OKM 2017b, 36.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön seuratoiminnan kehittämistuen tarkoituksena on edistää etenkin matalan kynnyksen harrastetoimintaa. Tuettavien hankkeiden tavoitteissa mainitaan muun muassa harrastuskustannusten hillitseminen ja lasten ja nuorten liikuntaan sitouttaminen lopettamista ehkäisemällä. (OKM 2021.) Lisäksi OKM (2017b, 29) esitti lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia käsitelleessä raportissa, että Kelan myöntämään toimeentulotukeen liitettäisiin lasten harrastuksia tukeva osuus. Esitys on osa opetus- ja kulttuuriministeriön Harrastustakuu-ajattelua, jonka mukaan harrastuksen hinta ei saa olla este harrastamiselle, vaan valtionavustuksissa tulee huomioida vähävaraiset perheet luomalla yhteinen käytäntö

harrastuskustannusten huomioimiseksi toimeentulotuen maksamisen yhteydessä (OKM 2017a).

Urheiluseurojen näkemysten mukaan valtio voisi vaikuttaa harrastuskustannuksiin verotusteknillisin toimin. Talkoo- ja vapaaehtoistyön verottomuus toisi helpotusta varainhankinnalle. Pienimuotoisen myyntityön siirtyminen arvonlisäverovapaaksi loisi lisää mahdollisuuksia seuroille tulojen hankkimiseen. Lisäksi seurat toivoisivat verovapaiden korvausten ylärajan nostamista. (OKM 2016, 38.) Puronaho nosti myös verotukselliset asiat esiin tutkimuksessaan. Harrastuskustannusten, välineiden ja asusteiden arvonlisäveron pienentäminen tai verovähennysoikeus vaikuttaisivat laskevasti harrastuksen kokonaiskustannuksiin (Puronaho 2014, 75).

Suomen liikunta ja urheilu ry (SLU) järjesti vuonna 2012 opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamana hankkeen vähävaraisten harrastajien tukemiseen. Hankkeen tavoitteena oli mahdollistaa seuratoimintaan osallistuminen sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Hankkeen liikkeelle panevana voimana oli kasvaneet harrastuskustannukset. Tukea myönnettiin yhteensä 350 000 euroa, josta jalkapalloseuroille (FC POHU, HJK, Ilves, Sudet, Turun Nappulaliiga ja Vantaan jalkapalloseura) jaettiin 105 000 euroa. (Rajala 2014, 41–42.)

Palloliitto tukee suomalaista jalkapallotoimintaa Jalkapallo-Säätiön kautta. Vuonna 2021 säätiö jakoi yhteensä 199 915 euroa avustuksina 109 eri kohteelle. Vähävaraisten jalkapallo- tai futsaltoiminnan edistämiseen jaettiin 154 915 euroa. (Palloliitto 2021a.) Tukisumma on suuri, sillä vuonna 2018 samaisesta säätiöstä jaettiin 18 000 euroa vähävaraisten tukemiseen ja 4 500 euroa syrjäytymisuhan alla olevien jalkapallon harrastajien tukemiseen (Palloliitto 2018b). Summissa on tapahtunut huomattava nousu kolmen vuoden aikana, mikä voi osaltaan kertoa Palloliiton tarkentaneen katsettaan kasvaneita harrastuskustannuksia kohtaan.

Julkishallinnon ja Palloliiton ohella jalkapalloseurat ovat huomioineet kasvaneet harrastuskustannukset. OKM:n (2016, 38) selvityksen mukaan 59 prosenttia kyselyyn vastanneista urheiluseuroista ilmoitti kehittäneensä tukitoimia kustannusten hillitsemiseksi. Jäsenmääriltään Suomen suurimmat seurukset Tampereen Ilves ja Helsingin Jalkapalloklubi (HJK) ovat nostaneet harrastuskustannukset esille omissa strategioissaan. HJK ry:n strategiassa vuosille 2019–2021 ja Ilves ry:n vuoden 2021 toimintasuunnitelmassa huomioidaan

päämääränä harrastuskustannusten kohtuullisuus (HJK-juniorit 2019; Ilves 2020). Seuroilla on käytössä rahastojen kaltaisia tukitoimia, joilla pyritään turvaamaan kaikkien jäsenten tasarvoiset mahdollisuudet harrastaa. HJK tarjoaa avustusta vähävaraisille harrastajilleen Aulis Rytkösen rahaston kautta (HJK 2021). Ilves tukee heikossa taloudellisessa tilanteessa olevia lahjakkaita pelaajia HOPA-rahastosta jaettavien stipendien avulla (Ilves 2021). Jäsenmäärin mitattuna Suomen neljänneksi suurin seura FC Honka jakaa avustusta vähävaraisille perheille vuonna 2019 perustetusta juniorirahastosta (FC Honka 2021).

Seuroilla on rahastojen ohella ollut vuosien saatossa useita toimenpiteitä kasvaneisiin harrastuskustannuksiin. Eräänä käytäntönä seurat ovat voineet tarjota alhaisemman jäsenmaksuhinnan aloittavalle pelaajalle. Lisäksi seurat ovat antaneet epäsuoraa tukea jäsenilleen esimerkiksi tarjoamalla erotuomarikoulutusta (Vantaan Jalkapalloseura) tai futiskummi-toimintaa (FC POHU). Erotuomaroinnista saatavilla korvauksilla on ollut mahdollista kattaa omia harrastuskustannuksia. Futiskummi-toiminnassa on pyritty auttamaan vähävaraisia ja heikommassa asemassa olevia jalkapalloharrastuksen alkuun. Vantaan jalkapalloseura on lisäksi tarjonnut edullista matalan kynnyksen toimintaa ja edullisia lisäharjoittelumahdollisuuksia jo valmiiksi seuran toiminnassa mukana oleville jäsenilleen. (Finni ym. 2012, 69–72.)

5 VANHEMPIEN SOSIOEKONOMINEN ASEMA JA JALKAPALLOHARRASTUS

Liikunnan harrastuskustannukset ovat osa lasten ja nuorten vanhempien kulutusvalintoja. Korkeat kustannukset voivat muodostaa pienituloisille ja vähävaraisille perheille esteen harrastamiselle, jolloin kulutusta siirretään liikuntaharrastuksesta toisaalle. (Hakamäki ym. 2014, 12.) Vanhempien sosioekonomisesta asemasta on tullut merkittävä tekijä urheiluseuratoimintaan osallistumiselle.

Jalkapallon työväenluokkainen historia osoittaa lajiin yhdistetyn luokkapuheen. Kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet sosioekonomisen aseman merkityksen jalkapalloharrastuksen taustalla. Rowley ja Graham (1999) tutkivat intensiiviseen seuratoimintaan osallistumista Isossa-Britanniassa. Työväenluokkaiset lapset ja yksinhuoltajaperheiden lapset olivat aliedustettuina kaikissa tutkimuksen lajeissa (jalkapallo, voimistelu, uinti ja tennis). Tutkimus on vuodelta 1999, joten eriarvoisuuden voidaan odottaa lisääntyneen entisestään muun muassa kasvaneiden varallisuuserojen myötä. Tutkimuksen nimi on hyvin osuva: *Intensive training in youth sport: an example of unequal opportunity*. Kasvaneet harrastuskustannukset uhkaavat tehdä lasten ja nuorten seurassa harrastamisesta epätasa-arvoisen mahdollisuuden.

Tämän luvun alussa tarkastellaan sosioekonomisen aseman ja yhteiskuntaluokan käsitteitä. Sosioekonomisen aseman ohella yhteiskuntaluokkiin liittyvää terminologiaa käytetään useissa liikuntaa ja sosioekonomista asemaa tutkivissa tutkimuksissa. Käsitteiden jälkeen tarkastellaan organisoituun seuratoimintaan osallistumisen ja sosioekonomisen aseman yhteyttä päähuomion kohdistuessa tutkimusaiheen mukaisesti jalkapalloon. Luvun lopussa tarkastellaan erikseen vanhempien merkitystä lapsen jalkapalloharrastuksen taustalla.

5.1 Sosioekonominen asema ja yhteiskuntaluokka

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n (2019) määritelmän mukaan sosioekonominen asema muodostuu hyvinvoinnin aineellisista ulottuvuuksista ja edellytyksistä niiden hankkimiseen. Aineellinen puoli muodostuu tuloista, omaisuudesta ja asumistasosta. Niiden hankkimisen edellytyksiin vaikuttavat koulutustaso, ammatti ja asema työelämässä. Koulutus muokkaa ihmisen tietoja ja taitoja ja asemoi paikan työelämässä. Ammatin ja asuinpaikan myötä määrittävät työolot, käyttäytyminen ja toimeentulo. Taloudellisella tilanteella on

vaikutus kulutuskäyttäytymiseen ja asuinoloihin. (THL 2019.) Tulot, ammatti, asema tuotannossa ja koulutustausta muodostavat yksilölle yhteiskunnallisen aseman, joka jakaa ihmiset yhteiskuntaluokkiin ja kerroksiin (Hakamäki ym. 2014, 12). Valtaosassa lasten ja nuorten liikuntaa ja sosioekonomista asemaa tutkivista tutkimuksista käytetään sosioekonomisen aseman määrittämiseen vanhempien asemaa, sillä lasten ja nuorten sosioekonominen asema on vasta kehitysvaiheessa (Lehto ym. 2009).

Kasvaneiden tulo- ja varallisuuserojen ohella köyhyys, työttömyys ja työelämän murros ovat nostaneet luokkapuheen 2000-luvulla yhteiskunnalliseen keskusteluun (Kolbe 2010, 7). Kansainvälisessä yhteiskuntatutkimuksessa on yleisimmin käytetty *Eriksonin-Goldthorpen* jaottelumallia, jossa yhteiskuntaluokkiin jakaminen perustuu asemaan työelämässä. Malli erottelee työnantajat, itsenäiset yrittäjät ja palkkatyöläiset ja ottaa huomioon työn itsenäisyyden määrän ja valvonnan vaikeuden asteen. Näiden lisäksi malli huomioi yksilölliset kyvyt, erityisosaamiset, tiedot ja taidot ja niiden merkityksen työelämässä. Edellä mainittujen kriteerien mukaan *Eriksonin-Goldthorpen* malli muodostaa luokkarakenteen, joka jakaantuu yhteentoista luokkaan. Luokkajaon mukaiset ammattinimikkeet jakaantuvat ylempiin ja alempiin professioammatteihin, toimistotyöntekijöihin, asiakaspalvelutyöntekijöihin, yksityisyrittäjiin, maanviljelijöihin, ammattitaitoiseen työväestöön, muuhun työväestöön ja muuhun työväestöön maataloudessa. (Erola 2010, 29–31.)

Yhteiskuntaluokkiin jakautumista voidaan tarkastella sosiaalisen periytyvyyden ja sosiaalisen liikkuvuuden käsitteillä. Sosiaalinen periytyvyys tarkoittaa luokka-aseman periytymistä vanhemmilta lapselle. Sosiaalinen liikkuvuus on taas päinvastaista, eli lapsen luokka-asema poikkeaa vanhempien luokka-asemasta. Sosiaalinen liikkuvuus on tärkeä mittari tarkasteltaessa yhteiskunnan avoimuutta ja mahdollisuuksien tasa-arvoa. (Härkönen 2010, 51–52.)

Luokkajaottelu ja luokkapuhe on suomalaisille tuttua ja se tulee esiin tutkimuksissa yhteiskuntaluokkiin samaistumisesta. Luokka-asemasta kysyttäessä (yläluokka, ylempi ja alempi keskiluokka, työväenluokka, jokin muu luokka tai ei mikään luokka) noin 85 prosenttia vastaajista osasi asemoida itsenä johonkin yhteiskuntaluokkaan. Tulosten valossa suomalaiset näyttävät samaistuvan eniten keskiluokkaan. Yksi keskiluokkaan samaistumiselle voidaan nähdä kysymyksenasettelussa: suomalaiset eivät halua asemoida luokka-asemaansa ääripäihin, vaan keskelle. (Erola 2010, 38; Kahma 2011, 59.)

Luokkapuhe on ollut esillä mediassa lasten ja nuorten harrastuskustannuksista puhuttaessa. Liikuntasosiologian professori Hannu Itkonen totesi vuonna 2015 Urheilusanomien haastattelussa kallistuneen junioriurheilun olevan kohta eliitin yksinoikeus, johon edes keskiluokkaisilla ei ole varaa. (Lempinen 2015.)

Sosioekonomisen aseman käsite sisältää useita määrittäviä tekijöitä. Yhteiskuntaluokkaan liittyviä käsitteitä käytetään sosioekonomisen aseman rinnalla kuvaamaan tilanteiden eriarvoisuutta. Useissa liikuntaan liittyvissä tutkimuksissa sosioekonominen asema määräytyy vanhempien tulotason, koulutustaustan ja ammattiaseman mukaan. Tässä tutkimuksessa sosioekonomisen aseman määrittävät kotitalouden yhteenlaskettujen bruttotulojen kautta määrittyvä tulotaso ja vanhempien koulutustausta.

5.2 Sosioekonominen asema ja seuratoimintaan osallistuminen

Sosioekonomisen aseman yhteyttä liikuntaan ja fyysiseen aktiivisuuteen on tutkittu paljon. Lasten ja nuorten vuoden 2018 vapaa-ajan tutkimuksen mukaan hyvin toimeentulevien kotitalouksien lapsilla liikunnan harrastaminen oli 11 prosenttia yleisempää taloudellisen tilanteensa huonoksi kokeviin verrattuna (Hakanen ym. 2019, 15). Lehdon ym. (2009) tutkimuksen mukaan korkeampaan tuloluokkaan kuuluminen näytti lisäävän todennäköisyyttä säännölliseen liikuntaan 10–11-vuotiailla koululaisilla. Maailman terveysjärjestö WHO:n vuoden 2018 koululaistutkimuksen mukaan perheen varallisuudella oli huomattava yhteys fyysiseen aktiivisuuteen suurimmassa osassa tutkimukseen osallistuneista maista Suomi mukaan luettuna. Tulokset olivat samansuuntaisia vuoden 2010 tutkimuksen kanssa. (WHO 2020; 2012.)

Sosioekonomisen aseman merkitys jalkapalloharrastuksen taustalla on vähän tutkittu aihe. Sen sijaan organisoituun seuratoimintaan osallistumista ja sosioekonomista asemaa on tutkittu runsaasti ja näissä tutkimuksissa on sivuttu jalkapalloa. Pohjois-Suomen syntymäkohorttien 1966 ja 1986 seurantatutkimuksissa havaittiin sosioekonomisen aseman suhde urheiluseurassa harrastamiseen. Vuoden 1966 kohortin tutkimuksessa vertailtiin sosioekonomisen aseman merkitystä eri joukkuepallopelien harrastamiseen 14-vuotiailla. Korkean sosioekonomisen aseman omaavia nuoria oli tässä vertailussa eniten koripallossa. Jalkapallo oli listalla viimeisenä lentopallon ja jääkiekon jälkeen. Vuoden 1986 kohortin kohdalla havaittiin

vanhempien korkealla koulutus- ja tulotasolla olevan yhteys 15–16-vuotiaiden nuorten urheiluseuraharrastukselle. Tutkimuksessa havaittiin, että tytöt harrastivat hiihtoa, uintia, jalkapalloa, jääkiekkoa, salibandya, lentopalloa, luistelua ja yleisurheilua hieman yleisemmin matalimman tulotason perheissä, kun tulotaso oli jaettu neljään luokkaan. Poikien osalta jalkapallon harrastaminen jakaantui suhteellisen tasaisesti eri tulotasojen välillä. Tulosten tarkastelussa tulee ottaa huomioon, että tutkimuksessa ei tehty eroa organisoituun toimintaan osallistumisen ja omaehtoisen liikunnan välille. (Kantomaa ym. 2014, 27, 29, 30–31.) Tämä selittää osaltaan tuloksia omaehtoisen harrastamisen ollessa selvästi seuratoimintaan osallistumista edullisempaa. Tutkimus osoittaa, että sosioekonomisella asemalla ja harrastamisella on ollut ainakin jonkinasteinen yhteys jo pitkään, sillä tulokset perustuvat tietyiltä osin vuoden 1980 kyselytutkimukseen.

Vastaavia tuloksia seurassa harrastamisen ja sosioekonomisen aseman välisistä yhteyksistä on saatu useita. Turkulaisille 11–12-vuotiaille ja 15–16-vuotiaille nuorille tehdyssä tutkimuksessa tutkittiin liikuntakulutusta. Keski- ja korkeatuloisten perheiden osuus organisoituun seuratoimintaan osallistumiseen oli matalan tuloluokan perheitä yleisempää. Harrastusintensiteetissä tulokset olivat samankaltaisia keski- ja korkeatuloisten perheiden lasten osallistuessa ohjattuun toimintaan matalan tuloluokan perheiden lapsia useammin viikkotasolla. (Lehmuskallio 2018, 75.)

Erityisesti koulutuksella ja tulotasolla näyttäisi olevan suuri merkitys organisoituun seuratoimintaan osallistumiseen. Vanhempien korkea koulutus- ja tulotaso olivat yhteydessä urheiluseuran harjoituksiin osallistumiseen 10–12-vuotiailla pojilla. Suuri- ja keskituloisten perheiden pojista 60 prosenttia osallistui aktiivisesti organisoituun harrastustoimintaan. Pienituloisten perheiden pojilla vastaava lukema oli 35 prosenttia. (Kantomaa & Kankaanpää 2014, 38–39.) Palomäen ym. (2016) tutkimuksen mukaan 12–15-vuotiailla nuorilla perheiden tulotasolla oli yhteys urheiluseurassa harrastamiseen. Suurituloisten perheiden lapsista lähes 80 prosenttia osallistui urheiluseuratoimintaan. Perhe määriteltiin suurituloiseksi, kun kotitalouden bruttotulot olivat vähintään 80 000 euroa vuodessa. Alimmassa tuloluokassa urheiluseurassa harrastavien lukema oli alle puolet suurituloisiin verrattuna. (Palomäki ym. 2016.) Samansuuntaisia tuloksia on saatu myös nuorempien harrastajien osalta. Vanhempien korkealla koulutus- ja tulotasolla oli yhteys 6–8-vuotiaiden lasten organisoituun urheilutoimintaan osallistumiseen (Lampinen ym. 2017).

Sosioekonomisen aseman yhteyttä seurassa harrastamiseen on tutkittu kansainvälisesti paljon. Norjassa nuorten osallistuminen organisoituun urheiluseuratoimintaan oli yhteydessä perheen luokka-asemaan. Perheen ylempi luokka-asema ja taloudelliset resurssit olivat merkittäviä tekijöitä harrastuksen taustalla. Tutkimuksen mukaan luokka-asema oli määräävämpi tekijä harrastuksen taustalla kuin esimerkiksi maahanmuuttajataustaisuus, kulttuuriset resurssit tai asuinalue. (Andersen & Bakken 2019.) Belgiassa korkea sosioekonominen asema oli 6–11- ja 13–18-vuotiailla yhteydessä urheiluseurajäsenyyteen ja mahdollisuuksiin osallistua urheiluseuratoimintaan (Vandendriessche ym. 2012; Scheerder & Vandermeerschen 2016, 269).

Samankaltaisia tuloksia on saatu Isosta-Britanniasta, jossa tutkittiin 8–16-vuotiaiden kilpailullisella tasolla harrastavien lasten ja nuorten urheiluharrastuksen aloittamista. Tutkittuja lajeja olivat tennis, jalkapallo, voimistelu ja uinti. Isossa-Britanniassa vanhempien merkitys kilpaurheilun taustalla oli suuri. Lapsen oman motivaation lisäksi vanhempien kannustus oli merkittävä taustatekijä kilpaurheiluun osallistumisessa. Vanhempien sosioekonomisella asemalla oli voimakas merkitys kilpaurheilun taustalla. Alemman sosioekonomisen aseman omaavat olivat aliedustettuina kilpaurheilussa. Lahjakkaat nuoret, joilla oli alempi sosioekonominen asema, olivat epäedullisessa asemassa kilpaurheiluun osallistumisen suhteen. (Baxter-Jones & Maffulli 2003.) Lisäksi mielenkiintoinen seikka Ison-Britannian osalta on, että vuoden 2012 Lontoon olympialaisissa isäntämaan mitalisteista peräti kolmannes oli käynyt yksityiskoulun. Määrä on suuri, sillä kokonaisuudessaan vain seitsemän prosenttia koko maan väestöstä käy yksityiskoulun. Yhteensä mitalisteja oli 65 kappaletta. (The Guardian 2012.)

Euroopan lisäksi samankaltaisia tutkimustuloksia on saatu Pohjois-Amerikasta. Yhdysvalloissa toteutetussa tutkimuksessa 10–18-vuotiaiden vanhemmilla kului keskimäärin 1 500 dollaria vuodessa lapsensa harrastukseen. Suurimmalla osalla tutkimukseen osallistuneista kotitalouden yhteenlasketut bruttotulot olivat yli 100 000 dollaria vuodessa. Korkean tulotason lisäksi vanhemmat olivat pääosin korkeasti koulutettuneita. (Post ym. 2018.) Kanadassa niin ikään perheen tulo- ja koulutustasolla oli yhteys organisoituun seuratoimintaan osallistumiseen 10–15-vuotiailla. Näiden lisäksi asuinalueella oli suuri merkitys liikunnan harrastamisen kannalta. (White & McTeer 2012.) Mielenkiintoisena havaintona huomattiin, että Yhdysvalloissa 11–14-vuotiaat jalkapalloa harrastavat tytöt itse tiedostivat, että kaikilla ei ole mahdollisuuksia osallistua organisoituun seuratoimintaan (Swanson 2016).

Sosioekonomisen aseman ja urheiluseurassa harrastamisen yhteys on tutkimusten valossa kiistaton. Sosioekonominen asema rajaa lapsia ja nuoria liikunnan ulkopuolelle, mistä kertoo Lasten ja nuorten vuoden 2018 vapaa-ajan tutkimuksen tulos, jonka mukaan peräti 63 prosenttia liikuntaa harrastamattomista pienituloisten perheiden lapsista olisi halukas aloittamaan liikuntaharrastuksen (Hakanen ym. 2019, 15).

5.3 Vanhempien merkitys jalkapalloharrastuksen taustalla

Vanhemmilla on tärkeä rooli 14–15-vuotiaiden kilpaurheilua harrastavien nuorten taustalla. Kustannus-, kuljetus- ja kannustusroolien rinnalle on kehittynyt yhä moninaisempia ja dynaamisempia osallistumisen muotoja. Rooli harrastuksen taustalla on niin suuri, että voidaan pohtia jopa käsitettä perhekilpaurheilu nuorten kilpaurheilun sijaan. Vanhempien osallistuminen voi olla jo niin voimakasta, että he ikään kuin ”harrastavat” lapsensa kilpaurheilua. Onkin aiheellista pohtia, kuinka mahdollista tavoitteelliseen kilpaurheilutoimintaan osallistuminen on ilman vanhempien tiivistä osallistumista. Osallistumisen ohella nuorten kilpaurheilua määrittävät vanhempien kiinnostuneisuus harrastusta kohtaan sekä taloudelliset ja ajalliset resurssit. (Aarresola & Konttinen 2012.) Rahallisten ja ajankäytöllisten resurssien lisäksi auto, joustava työaika ja hyvät tulot mahdollistavat aktiivisen osallistumisen lapsen tai nuoren harrastukseen. (Soini 2011, 74). Vanhempien tärkeä rooli seurassa urheilua harrastavan nuoren taustalla on huomioitu myös kansainvälisissä tutkimuksissa (mm. Kay 2000; Lundy ym. 2019; O’Brien ym. 2021).

Kustannus-, kuljetus- ja kannustusroolien lisäksi jalkapalloa harrastavien vanhemmilla on mahdollisuus osallistua lapsensa joukkueen toimintaan. Joukkueenjohtajan, rahastonhoitajan ja valmentajan tehtävien lisäksi vanhemmat voivat osallistua luottamustehtävien hoitoon joukkueen hallituksessa. Ajallisten resurssien ohella kiinnostuneisuus ja voimavarat määrittävät osallistumisen sitoutuneisuuden tason. (Uusi-Pohjola 2020, 33.) Toisaalta jotkut vanhemmat näkevät jalkapalloharjoitukset ”päivähoidon” kaltaisena paikkana (Berg 2012). Tämä kuvastaa ammattimaistuneen toiminnan ja kansalaistoiminnan voimakasta rinnakkaiseloa jalkapalloharrastuksen parissa. Jotkut vanhemmat osallistuvat vapaaehtoistyöhön ja toiset näkevät toiminnan ostettuna palveluna.

Jalkapalloa harrastavien lasten ja nuorten vanhempien sosioekonomista asemaa sivutaan tutkimuksissa (mm. Berg 2012; Kiviluoma 2018). Jalkapalloa Itä-Helsingissä harrastavien 7–9-vuotiaiden tyttöjen ja 12–13-vuotiaiden poikien vanhemmat identifioivat itsensä keskiluokkaisiksi ja osa jopa rikkaiksi (Berg 2012). Samankaltainen tulos havaittiin yhdysvaltalaisesta tutkimuksesta, jonka mukaan nuorten jalkapalloharrastus kilpailullisella tasolla heijasteli ”ylemmän keskiluokan habitusta” (Kooistra & Kooistra 2018). Jalkapalloa harrastavien 11–12-vuotiaiden vanhemmista suurimmalla osalla oli yliopistotasoinen koulutus (Mikkonen 2014, 17). Tutkimuksessa vanhempien tuki näyttäytyi sitä suurempana, mitä kilpailullisemmalla tasolla lapsi tai nuori harrasti. Sosioekonomisen aseman merkitys oli samansuuntainen. Kilpailullisuuden tason noustessa myös sosioekonominen asema koettiin korkeammaksi. (Kiviluoma 2018, 44, 48.) Tulos on linjassa harrastuskustannusten kanssa, sillä kilpailullisuuden kasvaessa myös kustannukset kasvavat.

Puronahon (2014) laaja-alaisessa harrastamisen hintoja tarkastelleessa tutkimuksessa selvitettiin kotitalouksien tuloja. Jalkapalloa harrastaneiden lasten ja nuorten vanhempien yhteenlasketut bruttotulot olivat 87 274–117 000 euroa. Huomionarvoista onkin, että koko tutkimus huomioiden kaikkien vastanneiden vanhempien keskimääräiset bruttotulot olivat yli 80 000 euroa. Samana vuonna ainoastaan 36 prosenttia maamme lapsiperheistä tienasi kyseisen summan. Tämä johtaa siis kiistatta johtopäätökseen, jonka mukaan suurin osa lapsiperheistä oli jo jäänyt tahtomattaan organisoidun seuratoiminnan ulkopuolelle. (Puronaho 2014, 32, 73.) Maksukykyiset vanhemmat vaativat toiminnalta korkeaa laatua esimerkiksi ammattivalmentajien, korkealuokkaisten harjoitustilojen ja ulkomaille suunnattujen turnausmatkojen muodossa. Seurat rakentavat yhä enemmän itse omia harjoitustilojaan, mikä parantaa olosuhteita, mutta nostaa harrastuksen kustannuksia. (Myllyaho 2017.)

Tutkimusten valossa näyttäisi siltä, että jalkapalloa harrastavien lasten ja nuorten vanhemmat ovat pääosin korkeasti koulutettuja ja hyvätuloisia ja he identifioivat itsensä keskiluokkaisiksi. Vanhemmilta vaaditaan taloudellisia ja ajankäytöllisiä resursseja. Kuljetus-, kustannus- ja kannustusroolit ovat arkipäivää jalkapalloa harrastavien lasten ja nuorten vanhemmilla. Vanhemmilla on mahdollisuus osallistua aktiivisesti seuran toimintaan esimerkiksi toimimalla joukkueenjohtajana, mutta toisaalta osa vanhemmista näkee jalkapalloharjoitukset selkeästi ostettuna palveluna.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on selvittää jalkapallon harrastuskustannusten suuruus jalkapalloa kilpailullisella tasolla harrastavien nuorten kohdalla. Aiempien tutkimusten perusteella jalkapallon harrastuskustannukset nousevat 15 ikävuoteen tultaessa (mm. Inkinen ym. 2019; Puronahon 2014; 2006), joten tästä syystä tutkimuksen tarkastelu kohdistuu 15-vuotiaisiin harrastajiin. Tutkimuksen toisena tavoitteena on tarkastella jalkapalloa harrastavien nuorten vanhempien sosioekonomista asemaa ja sen vaikutusta harrastusmahdollisuuksiin. Sosioekonominen asema määrittyy tässä tutkimuksessa vanhempien koulutustaustan ja kotitalouden bruttotulojen kautta. Edellä mainittujen tutkimustavoitteiden mukaisesti tutkimusongelmat täsmentyvät kahteen kysymykseen:

1. Kuinka suuret ovat 15-vuotiaiden jalkapalloa kilpailullisella tasolla harrastavien nuorten jalkapalloharrastuksen kokonaiskustannukset Suomessa?

2. Millainen on jalkapalloa kilpailullisella tasolla harrastavien 15-vuotiaiden nuorten vanhempien sosioekonominen asema ja miten se vaikuttaa harrastusmahdollisuuksiin?

Tutkimusongelmat kohdistuvat laajaan joukkoon, joten niitä lähestytään kvantitatiivisin metodein. Lisäksi kvantitatiivisen tutkimusmetodin käyttöä puoltaa tavoite saada yleistettäviä tutkimustuloksia. Kvantitatiivisten tutkimusmenetelmien käyttö on perusteltua, kun tutkitaan prosenttiosuuksia ja lukumääriä. Aineistosta saatuja havaintoja pyritään yleistämään aineiston otosta laajempaan joukkoon tilastollisia apuvälineitä hyödyntäen. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa selitetään ilmiössä tapahtuneita muutoksia tai tutkittavien asioiden välisiä riippuvuussuhteita. (Heikkilä 2014, 15.) Kvantitatiivisessa tutkimusotteessa pyritään objektiivisuuteen, ja tutkija tarkastelee tutkittaviaan ulkopuolelta. Tutkimusote nojaa tutkimusongelmien täsmälliseen kysymystenasetteluun ja tutkimusmenetelmän valintaan jo varhaisessa vaiheessa ennen varsinaiseen tutkimukseen ryhtymistä. (Hakala 2018, luku 1.)

6.1 Aineiston hankinta ja sähköinen kyselylomake

Aineisto on tieteellisen tutkimustyön vaatimus. Hyvä tutkimus vaatii hyvän aineiston. Tutkijan on jo suunnitteluvaiheessa varmistettava laadukkaan aineiston saanti ja samanaikaisesti

pohdittava tutkimusmenetelmäänsä, sillä aineiston hankinta ja tutkimusmenetelmä kulkevat käsi kädessä. (Hakala 2018, luku 1.) Määrällisen tutkimuksen aineiston keruun vaihtoehtoja ovat kyselylomake, valmiiden rekisterien ja tilastojen käyttö tai systemaattinen havainnointi (Vilkkä 2015, 94). Tässä tutkimuksessa aineistonkeruu tapahtui sähköisellä kyselylomakkeella.

Kyselylomaketta laadittaessa tulee kiinnittää huomiota kysymysten huolelliseen ja täsmälliseen muotoiluun ilman, että ne ovat johdattelevia. Tutkimustulokset vääristyvät, jos tutkija ja tutkittava ajattelevat kysymyksen eri tavoin. Kysymysten yksiselitteisyys ja kyselylomakkeen looginen rakenne vähentävät vastaajan väärinymmärtämisen mahdollisuutta. Lomakkeen laadinnassa tulee ottaa huomioon sen pituus ja kysymysten lukumäärä. Nämä ovat suoraan yhteydessä tutkimuskohteeseen. Liian pitkä lomake voi aiheuttaa huolimattomuutta vastaajien taholta tai vastaaminen voidaan jättää kesken. (Valli 2018, luku 6; Valli 2015, luku 4.) Tässä tutkimuksessa kyselylomake pidettiin tiiviinä, jotta vastaaminen olisi vaivatonta eikä veisi liikaa aikaa.

Aineiston keräämisessä kyselylomakkeen avulla on hyviä ja huonoja puolia. Hyviä puolia ovat esimerkiksi mahdollisuus kysyä useita kysymyksiä, edullisuus, maantieteellisen sijainnin riippumattomuus ja vastaamisen nopeus. Lisäksi tutkija ei ole kyselytilanteessa läsnä, minkä ansiosta vastaajat ovat tasapuolisessa tilanteessa. Huonoja puolia ovat esimerkiksi mahdollisesti alhaiseksi jäävä vastausprosentti ja vastaajan väärinymmärrykset. Vastausprosenttiin voidaan vaikuttaa kohderyhmän ja tutkimusaiheen valinnalla, kysymysten määrällä, lomakkeen pituudella, kysymystyyppien valinnalla, motivoinnilla saatekirjeessä ja ulkoasulla. Kyselylomakkeen teossa on otettava huomioon sen toimiminen kaikilla älylaitteilla. (Valli & Perkkilä 2018, luku 7; Valli 2015, luku 4.) Tämän tutkimuksen osalta tutkittavia motivoitiin vastaamaan kyselyyn tarjoamalla mahdollisuus voittaa tuotepalkinto (jalkapallomaajoukkueen kaulahuivi) osallistumalla kyselyn yhteydessä olleeseen arvontaan.

Tutkimuksen aineistonkeruuprosessin lähtöpisteenä toimi tutkimuksen yhteistyötahona toimineen Suomen Palloliiton kanssa pidetty etäpalaveri keväällä 2021. Tutkimuksen tavoitteiden mukaisesti päämääränä oli tavoittaa kilpailullisella tasolla jalkapalloa harrastavien 15-vuotiaiden nuorten vanhemmat. Tutkimuskysymysten ja tavoitteiden myötä aineistoksi rajautui Palloliiton 15-vuotiaiden tyttöjen ja poikien Eteläisen (ELL) ja Pohjoisen alueen (PSL) liigoihin kuuluvien joukkueiden pelaajien vanhemmat. Kyseisissä sarjoissa pelaavat ikäluokan

tavoitteellisimmat ja kilpailullisimmat joukkueet. Sarjoja voidaan pitää ikäluokan epävirallisina SM-sarjoina, joissa pelaa joukkueita kaikilta Palloliiton neljältä alueelta (eteläinen, pohjoinen, itäinen ja läntinen). Kuva 2 esittää sarjoissa kaudella 2021 pelanneet joukkueet. Kyselylomaketta muotoiltiin tutkimuksen ohjaajan ja Palloliiton yhteyshenkilöiden kommenttien perusteella ja pilotoitiin graduseminaarilaisten avustuksella. Kysymysten laadinnassa ja ohjeistuksessa kiinnitettiin huomiota yksiselitteisyyteen ja selkeyteen väärintulkinnan ehkäisemiseksi. Kyselyssä hyödynnettiin osittain Puronahon (2006) kyselylomaketta liikunnan harrastuskustannuksista ja vanhempien sosioekonomisesta asemasta. Kysely luotiin Webropol 3.0 kyselyohjelmistolla.

<u>ELL (T15)</u>	<u>PSL (T15)</u>	<u>ELL (P15)</u>	<u>PSL(P15)</u>
EuPa/MuSa YJ	FC Sport-j	FC Espoo	Hercules YJ
FC Espoo	HauPa	FC Haka-j	JJK
FC Peltirumpu	Klubi-36 YJ	FC Honka	Komeetat
HJK	KPV YJ	FC Inter	KPV YJ
HJS	KuPS YJ	FC Jazz	KuPS YJ
Ilves	ONS	FC Lahti	OLS
Loiske	PaRi	GrIFK	RoPS
NJS	WFA/BK-48 YJ	HJK	SJK-j
PEPO/IPS YJ		IFK Mariehamn	VPS J YJ
TPS		Ilves	WFA/VIFK YJ
Valtti/United YJ		KäPa	
VJS		LAUTP	
		MP	
		PKKU	
		P-Iirot	
		TPS	
		TPV/YJ	
		VJS	

KUVA 2. Etelä Liigan (ELL) ja Pohjoinen Liigan (PSL) sarjatoimintaan osallistuneet joukkueet kaudella 2021 tytöissä (T15) ja pojissa (P15).

Kysely lähti tutkimuksen yhteistyötaho Palloliiton välityksellä 770 vanhemmalle. Vastauksia kyselyyn saatiin 189 kappaletta, joten vastausprosentiksi muodostui noin 24,5 prosenttia. Kyselylinkki oli avoinna 27.09.2021–08.10.2021 välisen ajan. Tutkittaville lähetettiin noin puolivälissä (4.10.2021) muistutusviesti kyselystä lisävastausten saamiseksi. Vähintään sadan otoksen otoskokoja pidetään kvantitatiiviselle pro gradu -tutkielmalle melko hyvänä ja tällöin

tutkittavasta ilmiöstä on mahdollista tehdä yleistyksiä (Valli 2015, luku 2). Aineiston luotettavuus on tieteellisen tutkimuksen kulmakiviä. Tiedeyhteisön sisällä luotettavuuden arviointiin käytetään kahta määritelmää: sisäinen luotettavuus ja ulkoinen luotettavuus. Sisäinen luotettavuus kuvaa sitä, kuinka hyvin koottu aineisto vastaa juuri niihin asioihin ja ilmiöihin, joita tutkimuksessa on tarkoitus tutkia. Ulkoinen luotettavuus kuvaa sitä, voiko käytetyn menetelmän pohjalta saatujen tietojen perusteella tehdä yleisiä päätelmiä. Tutkijan olisi siis hyvä pohtia ulkoiseen luotettavuuteen liittyviä asioita jo varhaisessa vaiheessa tutkimusmenetelmää valitessaan. (Hakala 2018, luku 1.) Luotettavuuteen on paneuduttu tarkemmin viimeisessä luvussa tutkimuksen arvioinnin yhteydessä.

Kyselylomake jakaantui taustatietoihin ja kysymyksiin jalkapallon harrastuskustannuksiin liittyen. Kyselylomake on kokonaisuudessaan tutkimuksen liitteenä (liite 2). Kysely alkoi kysymyksellä vastaajasta (äiti, isä vai muu huoltaja). Tämän jälkeen kysyttiin vastaajan koulutustaustaa, kotitalouden yhteenlaskettuja bruttotuloja ja lapsen sukupuolta. Lisäksi maantieteellinen sijainti huomioitiin kysymällä, minkä Palloliiton aluejaon (Eteläinen, Pohjoinen, Itäinen, Läntinen) mukaisen alueen joukkueessa lapsi pelaa.

Harrastuskustannusten suuruutta kysyttiin Puronahon (2006; 2014) jaon mukaisesti välttämättömistä ja välillisistä harrastuskustannuksista. Näiden jälkeen tutkittavia pyydettiin vastaamaan jalkapalloharrastusta koskeviin väittämiin. Väittämiin oli mahdollista vastata Likert-asteikon mukaisilla vaihtoehdoilla (1= täysin eri mieltä, 5= täysin samaa mieltä). Likertin asteikossa vastausvaihtoehdot on nimetty ja keskimmäiseksi sijoitetaan neutraali vaihtoehto (esim. ”en osaa sanoa”), jolla ehkäistään niin sanottu pakkovastaamisen ongelma, jotta vastaajaa ei pakoteta ottamaan kantaa asiaan, johon hänellä ei ole mielipidettä. (Valli 2015.) Tämän jälkeen kysyttiin koronaviruspandemian vaikutuksia harrastuskustannuksiin. Kyselyn viimeisenä kohtana oli avoin kysymys, jossa oli mahdollista kertoa vapaasti harrastuskustannuksiin liittyvistä asioista. Bruttotulojen ja harrastuskustannusten vastausvaihtoehtoiksi annettiin vaihteluväli helpottamaan vastaamista. Kustannusten osalta vastaajia pyydettiin pohtimaan tilannetta ilman koronaviruspandemian vaikutusta, jotta harrastuskustannuksista saataisiin mahdollisimman realistinen ja vertailukelpoinen tulos. Koronaviruspandemian vaikutus näkyy muun muassa ulkomaan leiri- ja turnauskulujen puuttumisella.

6.2 Aineiston analysointimenetelmät

Havainnot ovat osa tieteellisen tutkimuksen tekoa. Kvantitatiivisessa tutkimusotteessa tutkija pyrkii saamaan havaintoja tuottavan tiedon saatavilleen kyselylomakkeella. Havaintoihin vaikuttavat aina tutkijan omat esitiedot ja kokemukset tutkitusta asiasta tai ilmiöstä. (Vilka 2018, luku 10.) Kvantitatiivisessa tutkimusmenetelmässä nojataan numeroiden hyväksikäyttöön ja hyödyntämiseen matemaattisesti. Tutkija raportoi tilasto-ohjelmien perusteella saadut tulokset luettavaan muotoon. (Valli 2015, johdanto.) Kyselyllä saatu aineisto analysoitiin IBM SPSS Statistics -tilasto-ohjelmalla.

Aineiston tulosten analysoinnissa p-arvo osoittaa tulosten tilastollista merkitsevyyttä. P-arvo mittaa tutkimustuloksen tilastollista luotettavuutta ja lukema kertoo prosenttiosuukin mahdollisuudesta virheelliseen johtopäätökseen. Yleisimmin käytetyt merkitsevyytasot ovat 0,01 ja 0,05. (Heikkilä 2014, 184.) Tässä tutkimuksessa havaintoa pidetään tilastollisesti merkitsevänä, kun p-arvo oli alle 0,05.

Tilastollisia testejä on parametrisia ja ei-parametrisia (Valli 2015, luku 8). Tämän tutkimuksen analysoinnissa on käytetty ei-parametrisia testejä, sillä Kolmogorov-Smirnovin testin mukaan aineiston muuttujat eivät noudata normaalijakaumaa. Lisäksi ei-parametristen testien käyttöä perustelee tarkastelun kohteena olevien muuttujien järjestysasteikollisuus. Muuttujien välisiä korrelaatioita tarkasteltiin Spearmanin järjestyskorrelaatiokertoimen avulla. Joukkueen maantieteellisen sijainnin vaikutusta harrastuskustannuksiin testattiin Kruskal-Wallisin yksisuuntaisella varianssianalyysillä. Kruskal-Wallisin yksisuuntaisen varianssianalyysin parivertailuissa on käytetty Bonferronin korjausta tilastollisia merkitsevyyksiä laskettaessa luotettavuuden lisäämiseksi. Vastaajan (isä-äiti) ja sukupuolten (tyttö-poika) välisiä eroja tutkittiin Mann-Whitneyn U-testillä. Tulososiossa on raportoitu käytettyjen tilastollisten testien tärkeimmät tunnusluvut tulosten esittelyn yhteydessä. Mann-Whitneyn U-testin ja Kruskal-Wallis testin yhteydessä on raportoitu muun muassa testisuureet ja järjestyslukujen keskiarvot (Mean Rank) havainnollistamaan muuttujien välisiä eroja. Lisäksi Mann-Whitneyn testin yhteydessä havaittujen tulosten kohdalla on laskettu efektikoot havainnollistamaan testin vaikuttavuutta. Efektikoon esittäminen täydentää p-arvon tulkintaa ja lisää tulkinnan luotettavuutta ja moniulotteisuutta mittaamalla havaitun eron voimakkuutta tutkittujen ryhmien välillä (Tähtinen ym. 2020, 44). Efektikoolle on asetettu raja-arvot (0,1= pieni vaikutus, 0,3

=kohtalainen vaikutus, 0,5= suuri vaikutus) Mann-Whitneyn U-testin yhteydessä tarkasteltaessa (Reunamo 2015). Spearmanin järjestyskorrelaatiokertoimen raportoinnissa on ilmoitettu korrelaatiokerroin ja p-arvo.

Kyselyn avoimen kysymyksen vastaukset on analysoitu laadullisen tutkimuksen lähtökohdista hyödyntämällä aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysin tehtävänä on järjestää aineisto selkeään ja tiiviiseen muotoon, josta informaatio on silti edelleen helposti saatavilla. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aineistosta muodostetaan luokkia pelkistämällä ja ryhmittelemällä niin, että tutkimuksen kannalta olennainen tieto saadaan esiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108, 110–112.)

6.3 Tutkimuksen eettisyys

Yleisinä tieteen eettisinä arvoina voidaan pitää pyrkimystä itsenäisyyteen ja riippumattomuuteen (Kuula 2015, luku 1). Tämän tutkimuksen teossa on noudatettu hyvien tieteellisten käytäntöjen periaatteita. Periaatteiden mukaisia arvoja ovat muun muassa rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimuksen teossa ja raportoinnissa sekä eettisesti kestävä tiedonhankintamenetelmät. Muiden tutkijoiden työlle ja saavutuksille annetaan niille kuuluva arvo asianmukaisilla lähdeviittauksilla. (Kuula 2015, luku 1.)

Aineiston hankintavaiheessa eettisyydestä huolehdittiin tutkittavien informoinnilla. Tutkittavien informointiin on hyvien käytänteiden mukaisesti hyvä sisällyttää muun muassa seuraavat asiat: vastuussa olevan tutkijan yhteystiedot, aineiston rekisterinpitäjän tiedot, tutkimuksen tavoitteet, osallistumisen vapaaehtoisuus, aineistonkeruutapa, tutkittavien tietojen suojaus, kerättävien tietojen käyttötarkoitus, tietojen käyttäjät ja aineiston käyttöikä (Kuula 2015, luku 4). Tutkijan yhteystiedot, tutkimuksen tavoitteet, aineiston keruutapa ja tietojen käyttötarkoitus tulivat ilmi tutkittaville lähetetystä saatekirjeestä (ks. liite 1). Rekisterinpitäjän tiedot, tutkittavien tietojen suojaus ja aineiston käyttöikä otettiin huomioon kyselylomakkeen tietosuojailmoituksessa (ks. liite 3), johon tutkittavat saivat mahdollisuuden tutustua ennen lomakkeeseen vastaamista. Tutkittavat vastasivat tutkimukseen anonymisti eikä heitä voinut vastausten perusteella tunnistaa. Tutkimuksen teossa on kauttaaltaan noudatettu tietosuojasetusten mukaisia käytänteitä.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen merkittävimmät tulokset grafiikalla havainnollistaen. Luvun alussa esitetään vastaajien taustatiedot ja muodostetaan sosioekonomisen aseman profiili. Tämän jälkeen tarkastellaan tuloksia jalkapallon harrastuskustannuksista ja vanhempien näkemyksistä jalkapalloharrastuksesta. Luvun lopussa käydään läpi kyselylomakkeen avoimen kysymyksen vastauksia.

7.1 Taustatiedot

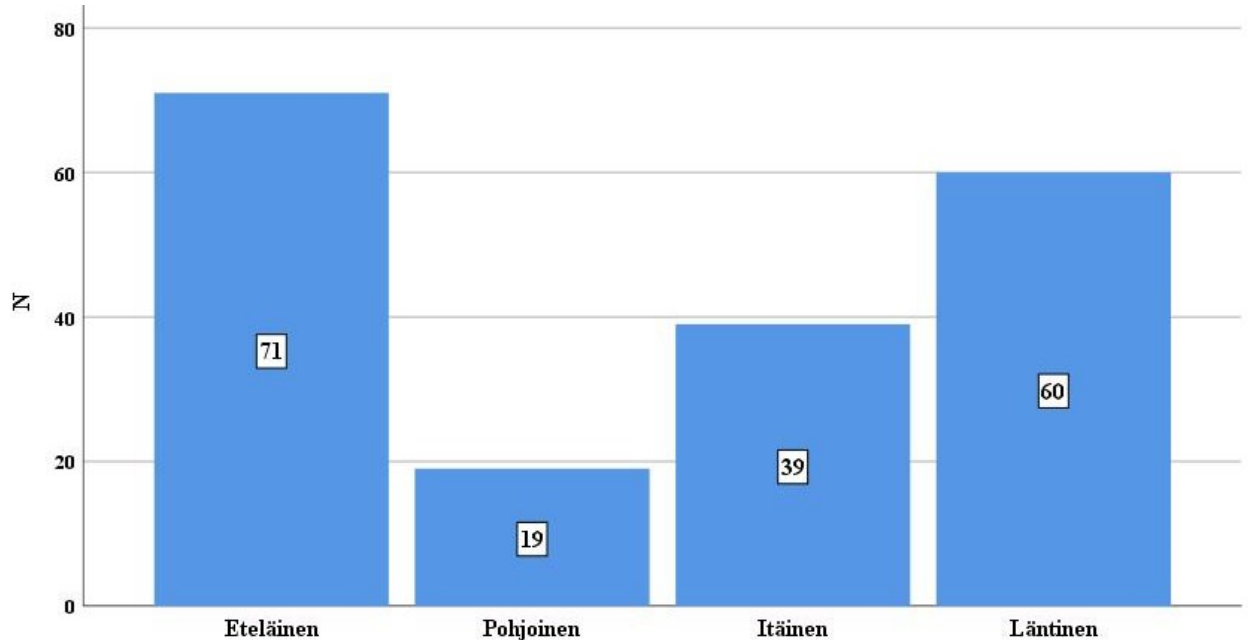
Kyselyyn vastasi yhteensä 189 jalkapalloa harrastavan nuoren vanhempaa. Vastaajien sukupuolijakauma oli varsin tasainen, sillä vastaajista äitejä oli noin 49 prosenttia (n= 92) ja isiä 51 prosenttia (n= 97). Vastauksia saatiin hieman enemmän poikien (n= 113) kuin tyttöjen (n= 75) harrastuskustannuksista. Mielenkiintoisena seikkana aineistossa havaittiin vastaajien jakauma suhteessa harrastavan lapsen sukupuoleen. Jos harrastaja oli tyttö pääasiassa äidit (64 %) vastasivat ja poikien kohdalla pääasiassa isät (61 %).

Maantieteellinen sijainti otettiin huomioon kysymällä lapsen joukkueen Palloliiton aluejaon mukaista sijaintia. Alueisiin sisältyvät maakunnat esiteltiin tutkittaville kysymyksen yhteydessä vastaamisen helpottamiseksi. Aluejako on esitetty kuvassa 3.

ETELÄINEN	Helsinki Muu pääkaupunkiseutu (Espoo, Vantaa, Kauniainen) Muu Uusimaa, Päijät-Häme ja Kymenlaakso
LÄNTINEN	Pirkanmaa ja Kanta-Häme Varsinais-Suomi ja Satakunta Pohjanmaa (Pohjanmaa, Etelä-Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa)
ITÄINEN	Etelä-Savo, Etelä-Karjala ja Keski-Suomi Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala
POHJOINEN	Pohjois-Pohjanmaa, Lappi ja Kainuu

KUVA 3. Palloliiton aluejako.

Aineiston maantieteellinen frekvenssijakauma on esitetty kuvassa 4. Vastauksia tuli eniten eteläisen (37,6 %) ja läntisen (31,7 %) alueen joukkueiden pelaajien vanhemmilta. Vähiten vastauksia tuli pohjoiselta alueelta (10 %).

KUVA 4. Vastausten maantieteellinen jakauma Palloliiton aluejaon mukaisesti (n=189).

7.2 Vanhempien sosioekonominen asema: koulutustausta ja tulotaso

Tässä tutkimuksessa jalkapalloa harrastavan nuoren vanhempien sosioekonominen asema määrittyi koulutustaustan ja tulotason kautta. Koulutustausta määrittyi vastaajan korkeimman koulutustason mukaan. Tulotaso puolestaan perustui vanhempien arvioon kotitalouden yhteenlasketuista vuotuisista bruttotuloista. Vastaajista 3,7 prosenttia (n= 7) ei halunnut vastata tulotasoa koskevaan kysymykseen. Vastaajien koulutustausta on esitetty taulukossa 4.

TAULUKKO 4. Vanhempien koulutustaso.

Koulutustaso	N	%
Peruskoulu	4	2,1
Ammatillinen tutkinto	44	23,4
Ylioppilas	16	8,5
Alempi korkeakoulututkinto	61	32,4
Ylempi korkeakoulututkinto	63	33,5
Yhteensä	188	100

Jalkapalloa harrastavien nuorten vanhemmista korkeasti koulutettuja oli 66 prosenttia. Ylempi korkeakoulututkinto (33,5 %) oli yleisin luokka. Samansuuntainen tulos havaittiin aiemmassa tutkimuksessa, jossa 12–15-vuotiaiden nuorten vanhempien korkealla koulutustasolla oli yhteys seurassa harrastamiseen (Palomäki ym. 2016). Tilastokeskuksen (2020b) mukaan vuonna 2019 korkeimmin kouluttautunut ikäluokka oli 40–44-vuotiaat, joista korkea-asteen tutkinnon oli suorittanut 47 prosenttia (Tilastokeskus 2020b). Vuonna 2020 korkeimmin koulutetut ihmiset asuivat Uudellamaalla, jossa 40 prosenttia yli 15-vuotiaista oli suorittanut korkeakoulututkinnon (Tilastokeskus 2021). Näiden tietojen valossa jalkapalloa harrastavien vanhemmat olivat tässä tutkimuksessa verrattain korkeasti koulutettuja.

TAULUKKO 5. Kotitalouden yhteenlasketut bruttotulot vuodessa.

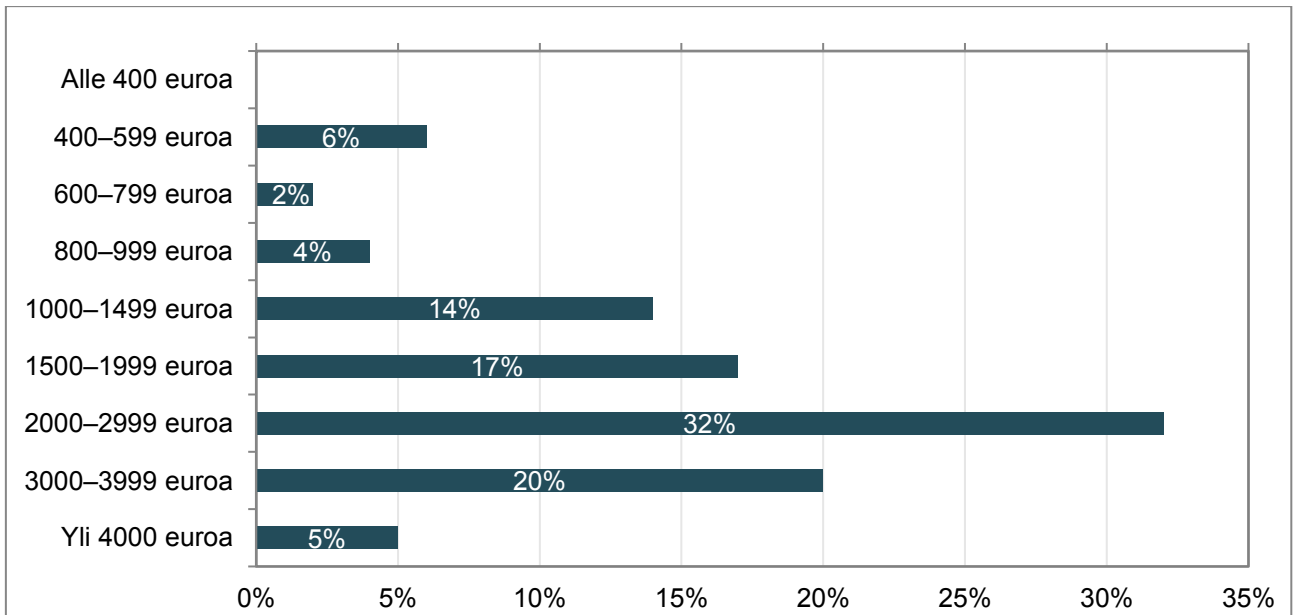
Tuloluokka	N	%
alle 30 000 €	8	4,4
30 000–39 999 €	13	7,2
40 000–49 999 €	13	7,2
50 000–59 999 €	11	6,1
60 000–69 999 €	16	8,8
70 000–79 999 €	18	9,9
80 000–89 999 €	20	11,0
90 000–99 999 €	26	14,4
100 000–119 999 €	24	13,3
yli 120 000 €	32	17,7
Yhteensä	181	100

Tulotaso määrittä koulutustaustan ohella sosioekonomista asemaa tässä tutkimuksessa. Kotitalouden yhteenlaskettujen bruttotulojen jakauma on esitetty taulukossa 5. Tutkimukseen osallistuneiden vanhempien tulotaso oli korkeahko. Yli puolet vastaajista (56 prosenttia) ilmoitti kotitaloutensa bruttotulojen olevan yli 80 000 euroa vuodessa. Eniten vastauksia (n= 32) keräsi suurin tuloluokka, jossa kotitalouden yhteenlasketut bruttotulot olivat yli 120 000 euroa vuodessa. Tutkimuksessa mediaanituloluokaksi muodostui 80 000–89 999 euroa. Tulos on samansuuntainen Puronahon (2014) tutkimuksen kanssa, jossa jalkapalloa kilpatasolla harrastavien 6–18-vuotiaiden lasten ja nuorten kotitalouden bruttotulot olivat 90 361–117 000 euroa vuodessa (Puronaho 2014, 32). Puronahon tuloksiin verrattuna huomionarvoista on yli 120 000 euron tuloluokan verrattain suuri osuus. Tässä tutkimuksessa tutkittiin ainoastaan 15-vuotiaiden harrastuskustannuksia, mikä tulee ottaa huomioon vertailussa. Tilastokeskuksen (2020a) mukaan vuonna 2019 suomalaisten asuntokuntien käytettävissä olevat bruttotulot olivat 55 390 euroa vuodessa ja mediaaniansiot 3 140 euroa kuukaudessa kokopäiväistä työtä tekeillä (Heikkinen 2021; Tilastokeskus 2020a).

Tulokset muodostavat sosioekonomisen aseman profiilin 15-vuotiaiden jalkapalloa kilpailullisella tasolla harrastavien vanhemmille. Tutkimustulosten mukaan vanhemmat näyttävät korkeasti kouluttautuneina ja hyvätuloisina.

7.3 Jalkapallon harrastuskustannukset 15-vuotiailla nuorilla

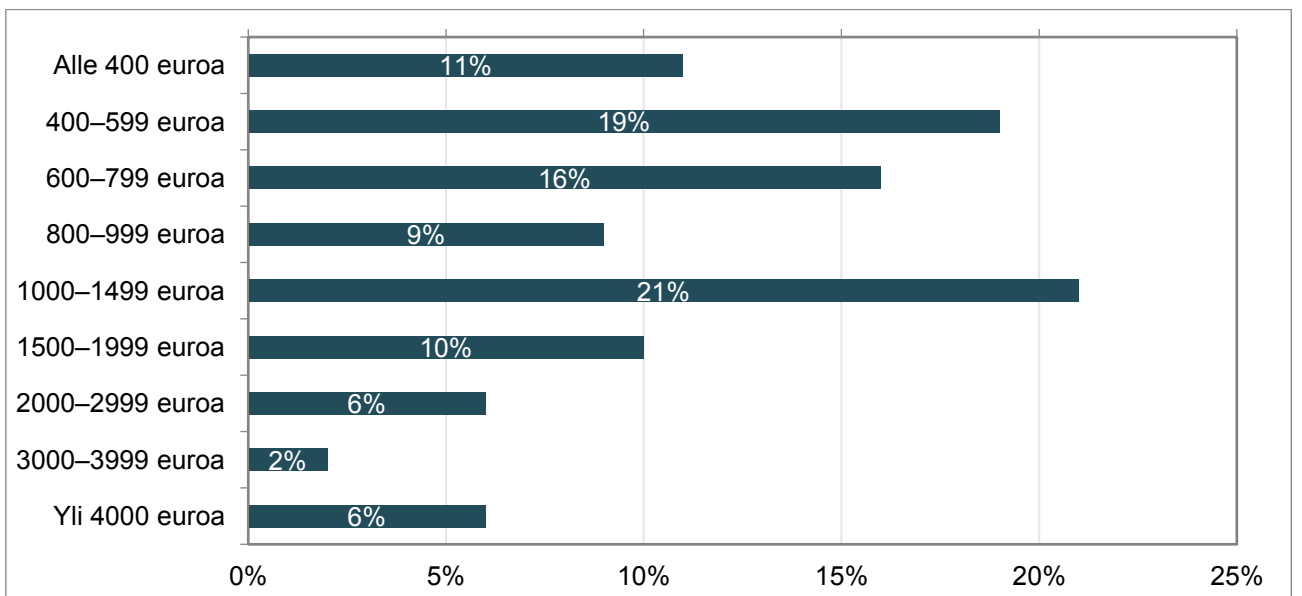
Tässä tutkimuksessa jalkapallon harrastuskustannuksia tarkasteltiin Puronahon (2006; 2014) mallin mukaisesti jakamalla kustannukset välttämättömiin ja välillisiin. Jakoa hieman muokattiin alkuperäisestä paremmin jalkapalloharrastuksen kontekstiin sopivaksi. Tässä tutkimuksessa välttämättömiksi maksuiksi määriteltiin kiinteät kuukausimaksut, erilliset leiri- ja turnausmaksut, pelipassimaksut, vakuutusmaksut sekä joukkueen hankkimista varusteista muodostuvat maksut. Välttämättömät maksut ovat siis kuluja, jotka aiheutuvat suoraan seuratoimintaan osallistumisesta. Välttämättömien kustannusten vastausjakauma on esitelty kuvassa 5.

KUVA 5. Jalkapalloharrastuksen välttämättömien maksujen jakauma (n=189).

Jakaumasta voidaan todeta, että 74 prosenttia vastaajista näki välttämättömien maksujen olevan yli 1 500 euroa vuodessa. Yleisin vastausluokka oli 2 000–2 999 euroa. Ainoastaan 12 prosenttia arvioi välttämättömien maksujen olevan alle 1 000 euroa vuodessa.

Jalkapalloharrastuksen välillisiksi kuluiksi määriteltiin tässä tutkimuksessa matkakulut, pelikengät ja muut henkilökohtaiset varusteet, hieronta- ja lääkäripalvelut sekä muut harrastuksesta koituvat välilliset kulut. Kuva 6 esittää harrastuksen välillisten kulujen jakauman.

KUVA 6. Jalkapalloharrastuksen välillisten kulujen jakauma (n=188).

Välillisten kulujen jakauma oli vastausten perusteella selvästi enemmän jakautunut välttämättömiin maksuihin verrattuna. Vanhempien näkemysten mukaan välilliset kulut voivat jäädä alle 400 euron, mutta toisaalta voivat olla yli 4 000 euroa vuodessa. Välilliset kulut koettiin välttämättömiä maksuja pienemmiksi, sillä 76 prosenttia vanhemmista arvioi välillisten kulujen olevan alle 1 500 euroa vuodessa.

Välittömät maksut ja välilliset kulut muodostavat jalkapalloharrastuksen kokonaiskustannukset. Taulukossa 6 on esitetty tyttöjen, poikien ja koko aineiston välittömien maksujen ja välillisten kulujen mediaaniluokat sekä kokonaiskustannusten mediaani. Kokonaiskustannukset muodostettiin aineistosta yhdistämällä välttämättömien maksujen ja välillisten kulujen mediaaniluokat ja ottamalla yhdistetyistä mediaaniluokista keskimäinen luku.

TAULUKKO 6. Jalkapallon harrastuskustannukset mediaaniluokin ilmoitettuna.

Sukupuoli	Välttämättömät maksut	Välilliset kulut	Kokonaiskustannukset
Tytöt	1 500–1 999 €	600–799 €	2 450 €
Pojat	2 000–2 999 €	1 000–1 499 €	3 825 €
Koko aineisto	2 000–2 999 €	800–999 €	3 200 €

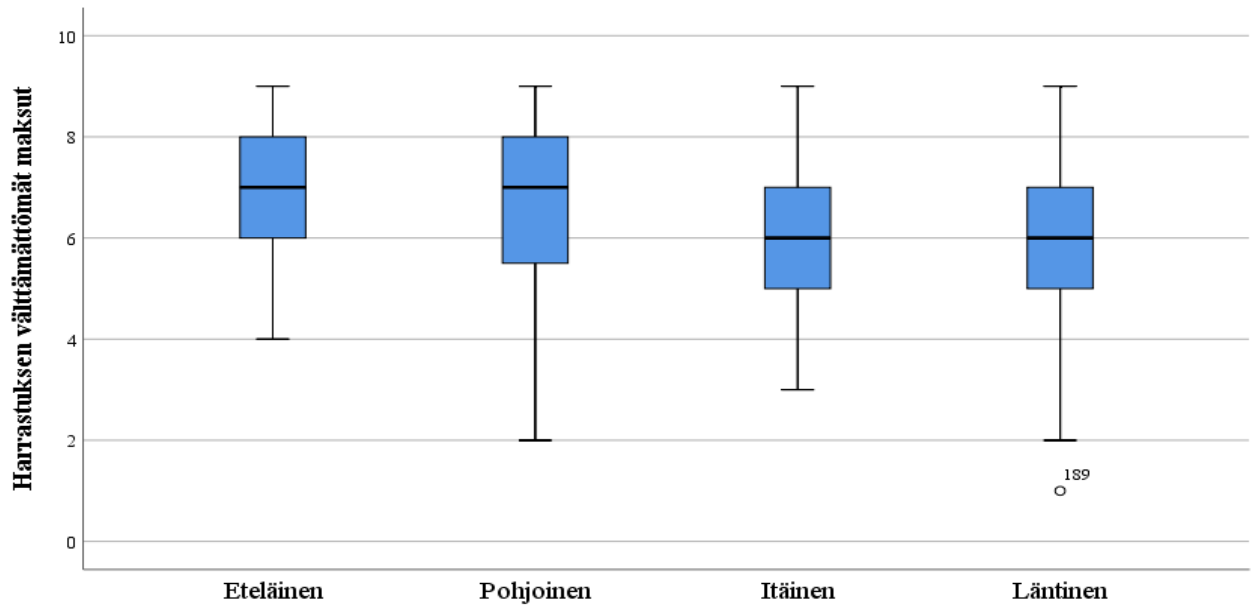
Jalkapalloharrastuksen kokonaiskustannusten summa on hieman pienempi Puronahon (2014) tutkimukseen verrattuna, jossa 15–18-vuotiaiden kilpatasolla jalkapalloa harrastavien kokonaiskustannukset olivat 4 043 euroa vuodessa. Tulos on samansuuntainen Uusi-Pohjolan (2020) selvityksen kanssa, jossa 15-vuotiaiden jalkapalloharrastuksen kokonaiskustannukset olivat suurissa suomalaisissa seuroissa 1 830–3 830 euroa vuodessa. Tulos on puolestaan poikkeava Palloliiton Harrastamisen hinta -tutkimuksen (Inkinen ym. 2019) kanssa, jonka mukaan vuonna 2018 kustannukset ilman ulkomaan kuluja olivat vuonna 2006–1998 syntyneillä tytöillä 813–1 949 euroa vuodessa ja pojilla 700–2 090 euroa vuodessa. Erityisesti poikien kustannukset näyttäytyvät selvästi suurempina tässä tutkimuksessa. Vertailussa tulee huomioida tutkimusasetelma, sillä tässä tutkimuksessa huomio keskittyi ainoastaan 15-vuotiaisiin tavoitteellisella tasolla harrastaviin nuoriin.

Tuloksista (taulukko 6) voidaan havaita kustannusten olevan pojilla suuremmat kuin tytöillä kaikissa kustannusluokissa. Sukupuolten välisiä eroja kustannuksissa testattiin Mann-Whitneyn U-testillä. Ero oli kaikissa luokissa (välttämättömät maksut, välilliset kulut ja kokonaiskustannukset) tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,001$). Taulukossa 7 on esitetty Mann-Whitneyn U-testin tulokset. Efektikokojen perusteella testin vaikuttavuus oli kohtalainen (0,1 pieni vaikutus, 0,3 kohtalainen vaikutus, 0,5 suuri vaikutus). Efektikokojen vertailussa voidaan huomioda, että välttämättömien maksujen ja kokonaiskustannusten kohdalla sukupuolten väliset erot ovat suuremmat välillisiin kuluihin verrattuna.

TAULUKKO 7. Mann-Whitneyn U-testin tulos sukupuolen ja kustannusten välisistä eroista.

Muuttuja	Mean rank (tytöt)	Mean rank (pojat)	U (N)	Z	p	Efektikoko
Välttämättömät maksut	68,03	112,07	2252 (188)	-5,571	<,001	0,41
Välilliset kulut	76,37	105,80	2878 (187)	-3,688	<,001	0,27
Kokonaiskustannukset	65,87	112,84	2090 (187)	-5,822	<,001	0,43

Maantieteellisen alueen ja kustannusten välisiä eroja testattiin Kruskal-Wallisin yksisuuntaisella varianssianalyysillä. Tarkastelussa havaittiin eroja alueiden välillä välttämättömissä maksuissa: Kruskal-Wallis $H(3,189) = 12,974$, $p = 0,005$. Parivertailussa havaittiin tilastollisesti merkitsevä ero ($p = 0,03$) eteläisen ja läntisen alueen välillä. Kustannukset olivat suuremmat eteläisellä alueella (Mean Rank = 110) kuin läntisellä (Mean Rank = 77). Välttämättömien maksujen alueelliset erot on esitetty kuvassa 7. Samoin kokonaiskustannuksissa havaittiin aluekohtaisia eroja: Kruskal-Wallis $H(3,188) = 10,913$, $p = 0,012$. Parivertailussa havaittiin tilastollisesti merkitsevä ero ($p = 0,016$) eteläisen ja läntisen alueen välillä. Kokonaiskustannukset olivat suuremmat eteläisellä alueella (Mean Rank = 107) kuin läntisellä (Mean Rank = 78). Tulos on yhtenevä Palloliiton Harrastamisen hinta - tutkimuksen kanssa (Inkinen ym. 2019), jossa suurimmat kustannukset olivat Helsingin ja Uudenmaan muodostamalla eteläisellä alueella. Maantieteellisten alueiden harrastuskustannusten mediaanit on esitetty taulukossa 8.

KUVA 7. Jalkapalloharrastuksen välttämättömien maksujen maantieteelliset erot (n=189). Välttämättömien maksujen ja maantieteellisen sijainnin välistä yhteyttä testattiin Kruskal-Wallis testillä. Pysty akselin numerot kuvaavat kustannusluokkia (1–9).

TAULUKKO 8. Jalkapallon harrastuskustannusten mediaanit maantieteellisen sijainnin mukaan.

Joukkueen maantieteellinen sijainti	Välttämättömät maksut	Välilliset kulut	Kokonaiskustannukset
Eteläinen	2 000–2 999 €	800–999 €	3 750 €
Pohjoinen	2 000–2 999 €	1 000–1499 €	3 750 €
Itäinen	1 500–1 999 €	600–799 €	3 000 €
Läntinen	1 500–1 999 €	800–999 €	2 650 €

Välilliset kulut olivat keskimäärin suurimmat pohjoisella alueella ja pienimmät läntisellä alueella. Mediaaniluokin tarkasteltuna pienimmät välilliset kulut olivat itäisellä alueella. Alueiden välillä ei ollut tilastollista merkitsevyyttä välillisten kulujen kohdalla. Tulos oli varsin looginen, sillä esimerkiksi henkilökohtaiset varusteet ja harrastuksen oheispalvelut kuten kuntosali ja hieronta ovat hintatasoltaan samankaltaisia koko maassa. Pohjoisen alueen välillisten kulujen suurinta keskiarvoa voisi osaltaan selittää välillisiin kuluihin laskettavat matkakulut.

Sosioekonomisen aseman merkitystä harrastuskustannuksiin testattiin Spearmanin järjestyskorrelaatiokertoimen avulla. Sosioekonomisen aseman mittareista tulotaso korreloi

viitteellisesti ($r= 0,153$, $p= 0,04$) välillisten kulujen kanssa: mitä suuremmat tulot, sitä suuremmat välilliset kustannukset. Tulos oli varsin odotettu, sillä käytettävissä olevat tulot osin sanelevat, kuinka paljon lapsen harrastukseen voi laittaa rahaa välttämättömien maksujen lisäksi. Välillisten kustannusten kohdalla vanhemmat voivat tehdä oman tulotasonsa mukaisia kulutusvalintoja verrattuna välttämättömiin maksuihin, jotka ovat seurassa harrastamisen edellytys. Koulutustasolla ei havaittu olevan vaikutusta jalkapalloharrastuksen välttämättömiin maksuihin ja välillisiin kuluihin.

7.4 Vanhempien näkemyksiä lapsensa jalkapalloharrastuksesta

Vanhempien näkemyksiä lapsensa jalkapalloharrastuksesta kysyttiin seitsemällä väittämällä, joihin oli mahdollista vastata Likert-asteikon mukaisilla vaihtoehdoilla (1= Täysin eri mieltä, 2= Jokseenkin eri mieltä, 3= Ei samaa, eikä eri mieltä, 4= Jokseenkin samaa mieltä, 5= Täysin samaa mieltä). Vanhempien näkemysten mukaisesti harrastustapahtumia ei ainakaan ole liikaa, sillä 73 prosenttia vanhemmista oli jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämän ”Harrastustapahtumia on liikaa” kanssa. Korkeista kustannuksista huolimatta vanhemmat olivat pääosin tyytyväisiä jalkapalloharrastuksen hinta-laatusuhteeseen (64 %). Tämä siitakin huolimatta, että noin puolet (52 %) vastaajista koki jalkapalloharrastuksen kokonaiskustannukset liian suuriksi. Lisäksi noin puolet (51 %) vastaajista oli sitä mieltä, että jalkapallo ei ole edullinen harrastus. Väittämien vastausten keskiarvot ja keskihajonnat on esitetty taulukossa 9.

Vanhemmat tunnistivat sosioekonomisen aseman jalkapalloharrastukseen vaikuttavana tekijänä. Vastaajista 76 prosenttia näki, että sosioekonomisella asemalla on merkitystä lapsen mahdollisuuksiin harrastaa jalkapalloa kilpailullisella tasolla. Talkootyön ja varainhankinnan merkitykset harrastuskustannuksiin jakoivat vanhempien mielipiteet. Keskihajonta oli kyseisessä väittämässä suurin. Pienin keskihajonta puolestaan kohdistui väittämään harrastustapahtumien määrästä.

TAULUKKO 9. Vanhempien näkemykset nuorten jalkapalloharrastuksesta (n=187–189).

Muuttuja	Keskiarvo	Keskihajonta
Lapseni jalkapalloharrastuksen kokonaiskustannukset (välttämättömät ja välilliset kustannukset yhteenlaskettuna) ovat liian suuret	3,37	1,097
Jalkapallo on edullinen harrastus	2,68	1,079
Harrastustapahtumia (pelit, harjoitukset ja muut yhteiset tapahtumat) on liian paljon	2,12	0,940
Olen tyytyväinen lapseni jalkapalloharrastuksen hinta-laatusuhteeseen	3,56	1,093
Olisin valmis maksamaan lapseni jalkapalloharrastuksesta enemmän, jos se mahdollistaisi laadukkaampaa toimintaa ja lisäisi tapahtumien määrää	3,01	1,226
Vanhempien sosioekonomisella asemalla on merkitystä lapsen mahdollisuuksiin harrastaa jalkapalloa kilpailullisella tasolla	3,91	1,076
Talkootöillä ja varainhankinnalla on merkittävä rooli harrastuskustannusten suuruuteen liittyen	3,06	1,287

Vastauksissa käytetty asteikko: 1= täysin eri mieltä, 2= jokseenkin eri mieltä, 3= ei samaa, eikä eri mieltä, 4= jokseenkin samaa mieltä, 5= täysin samaa mieltä

Vanhempien eriävät mielipiteet väittämistä käyvät ilmi taulukosta 10. Kolmessa väittämässä äitien ja isien välinen mielipide-ero oli tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,05$). Vanhempien vastausten eroja testattiin Mann-Whitneyn U-testillä.

TAULUKKO 10. Vanhempien eriävät näkemykset jalkapalloharrastuksesta (n=187–189).

Muuttuja	Ka (Md) (isä)	Ka (Md) (äiti)
Jalkapallon edullisuus	2,85 (3)	2,50 (2)
Valmius maksaa harrastuksesta enemmän laadukkaamman toiminnan ja lisääntyneiden tapahtumien vuoksi	3,21 (3)	2,79 (3)
Vanhempien sosioekonomisen aseman merkitys	3,68 (4)	4,15 (4)

Ka= Keskiarvo, Md= Mediaani. Vastauksissa käytetty asteikko: 1= täysin eri mieltä, 2= jokseenkin eri mieltä, 3= ei samaa, eikä eri mieltä, 4= jokseenkin samaa mieltä, 5= täysin samaa mieltä

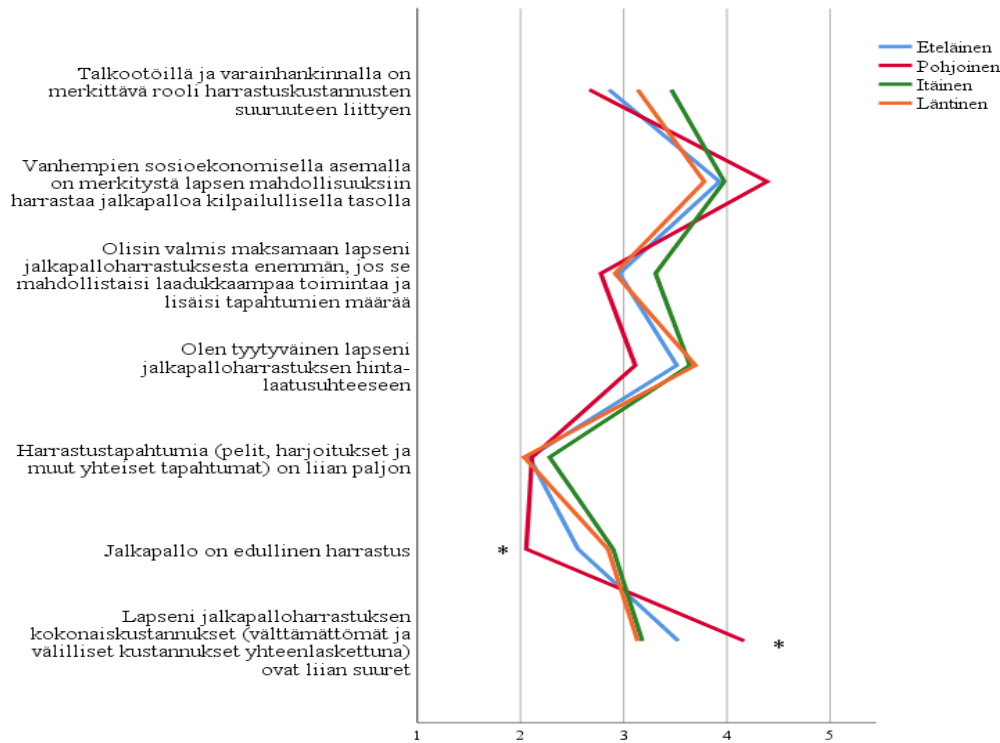
Taulukossa 11 on esitetty Mann-Whitneyn U-testin tulokset vastaajien ja mielipideväittämiä eroista. Taulukon tulosten mukaan isät näkivät jalkapallon edullisempaan harrastuksena äiteihin verrattuna. Lisäksi isät olisivat hieman valmiimpia maksamaan jalkapalloharrastuksesta enemmän, jos se mahdollistaisi laadukkaampaa toimintaa ja enemmän tapahtumia. Äidit puolestaan huomioivat vahvemmin vanhempien sosioekonomisen aseman merkityksen kilpailullisella tasolla harrastamisen mahdollistajana. Mann-Whitneyn U-testin efektikoon vaikuttavuus oli pienen ja kohtalaisen välissä (0,1 pieni vaikutus, 0,3 kohtalainen vaikutus, 0,5 suuri vaikutus). Väittämiä osalta vastaajan sosioekonominen asema heijastui halukkuuteen maksaa harrastuksesta enemmän. Tulotaso korreloi viitteellisesti vastaajan valmiuteen maksaa harrastuksesta enemmän ($r=0,218$, $p=0,03$) Spearmanin järjestykskorrelaatiokertoimella tarkasteltaessa.

TAULUKKO 11. Mann-Whitneyn U-testin tulos vastaajien ja mielipideväittämiä välisistä eroista.

Muuttuja	Mean rank (isä)	Mean rank (äiti)	U (N)	Z	p	Efektikoko
Jalkapallon edullisuus	102,35	85,38	5164 (187)	2,243	0,025	0,16
Valmius maksaa enemmän	103,50	85,11	5280 (188)	2,381	0,017	0,17
Sosioekonomisen aseman merkitys	83,47	107,15	3344 (189)	-3,171	0,002	0,23

Maantieteellisen sijainnin mukaisia eroja mielipideväittämiä testattiin Kruskal-Wallis yksisuuntaisella varianssianalyysillä. Tarkastelussa löytyi eroja kahdesta väittämästä. Väittämiä vastausten maantieteellinen jakauma on esitetty kuvassa 8. Tilastollisesti merkitsevät erot havaittiin väittämässä jalkapalloharrastuksen kokonaiskustannusten suuruudesta: Kruskal-Wallis $H(3, 189) = 12,853$, $p = 0,005$. Parivertailun tuloksena erot havaittiin läntisen ja pohjoisen alueen välillä ($p = 0,007$) sekä itäisen ja pohjoisen alueen välillä ($p = 0,020$). Pohjoisella alueella (Mean Rank =129) jalkapalloharrastuksen kokonaiskustannukset koettiin korkeampina läntiseen (Mean Rank =84) ja itäiseen (Mean Rank =85) alueeseen verrattuna. Samoin tilastollisesti merkitsevä ero havaittiin jalkapallon edullisuudesta: Kruskal-Wallis $H(3,187) = 10,536$, $p = 0,015$. Parivertailussa havaittiin erot läntisen ja pohjoisen alueen ($p = 0,032$) sekä itäisen ja pohjoisen alueen välillä ($p = 0,022$).

Läntisen (Mean Rank =102) ja itäisen (Mean Rank =106) alueen joukkueiden pelaajien vanhemmat kokivat jalkapallon harrastamisen edullisempänä pohjoisen alueen (Mean Rank =63) joukkueiden pelaajien vanhempiin verrattuna. Tulos oli yhtenevä harrastuskustannusten kanssa, sillä pohjoisen alueen joukkueiden pelaajilla sekä välttämättömät maksut että välilliset kulut olivat suuremmat itäisen ja läntisen alueen joukkueiden pelaajiin verrattuna.

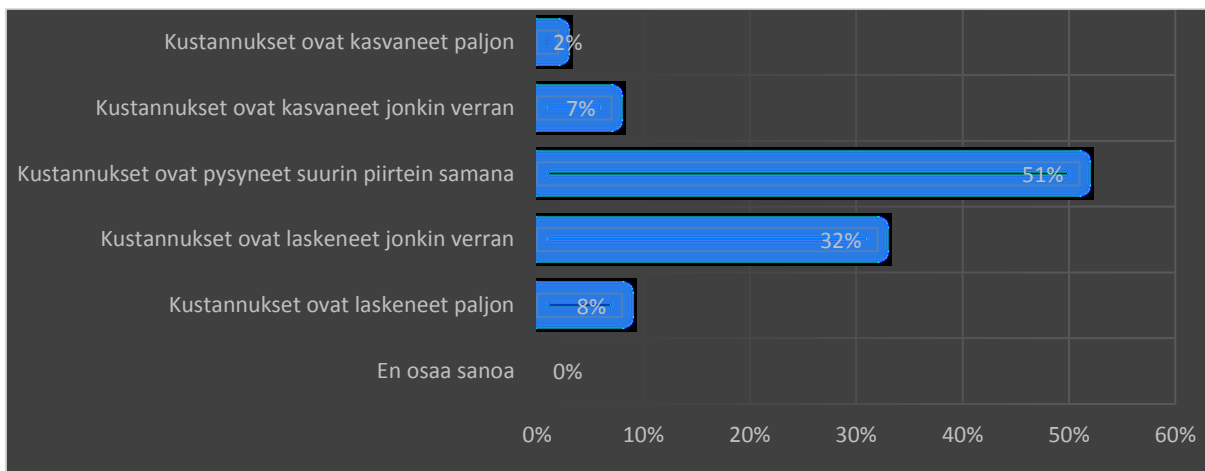

KUVA 8. Mieliä väittämien vastausten keskiarvot maantieteellisen sijainnin mukaan. Tähdellä (*) merkityissä väittämässä tilastollisesti merkitsevä ero ($p < 0,05$) alueiden välillä. Alueiden väliset erot testattu Kruskal-Wallis testillä.

Väittämien välisten korrelaatioiden tarkastelussa havaittiin korrelaatiota väittämän *vanhempien sosioekonomisen aseman merkitys* ja väittämän *kokonaiskustannukset ovat liian suuret* välillä ($r = 0,321$, $p < 0,01$). Vanhemmat, jotka näkivät sosioekonomisen aseman merkittävänä tekijänä, näkivät myös harrastuksen kokonaiskustannukset liian suurina. Poikien kohdalla väittämät korreloivat vieläkin enemmän ($r = 0,434$, $p < 0,01$), mikä selittyy poikien korkeammilla harrastuskustannuksilla.

Kyselyn lopussa kysyttiin koronaviruspandemian vaikutuksesta harrastuskustannuksiin. Vastausjakauma on esitetty kuvassa 9. Noin puolet (51 %) vastaajista oli sitä mieltä, että

koronaviruspandemialla ei ole ollut vaikutusta kustannusten suuruuteen. Vastaajista 40 prosenttia katsoi kustannusten laskeneen. Ainoastaan yhdeksän prosenttia näki kustannusten kasvaneen koronaviruspandemian vuoksi.

KUVA 9. Koronaviruspandemian vaikutus jalkapallon harrastuskustannuksiin.

7.5 Avoimet vastaukset

Kyselyn viimeisenä kohtana vanhemmille annettiin mahdollisuus vapaasti kertoa mielipiteitään jalkapallon harrastuskustannuksiin liittyen. Vastauksia tuli yhteensä 48 kappaletta. Avoimista vastauksista nousi esille neljä teemaa: 1. Korkeat kustannukset (n=19), 2. Asialliset/edulliset kustannukset (n=6), 3. Varainhankinta tai toiminta (n=9) ja 4. Hyvä harrastus (n=3).

Selvästi suurin osa avoimen kysymyksen vastauksista kohdistui korkeisiin harrastuskustannuksiin. Kustannuksista nostettiin esille kilpailullisuuden ja välillisten kulujen tuoma rasite.

”Ylimmällä tasolla vanhemmissa ikäluokissa kustannukset alkavat olla melko kovat. Jos panostaa lajiin tosissaan, kulutus esim. kenkien osalta on kova ja hinnat myös. Samoin leirit, turnaukset ja ylimääräiset seuran ulkopuoliset yksilötreenit ovat hintavia.”

”Kustannuksiin eniten vaikuttaa kilpailullisuus/tavoitteellisuus. Jos puhuttaisiin, harrastejalkapallosta kustannukset olisivat joitain kymppinä kuukaudessa.”

Sosioekonominen asema heijastui vastauksiin, jossa huomioitiin harrastuskustannukset suhteessa omaan taloudelliseen tilanteeseen.

”Nuorelle rakas, tavoitteellinen harrastus, johon vähävaraisella yksinhuoltajalla ei meinaa olla varaa.”

Toisaalta vanhemmat näkivät jalkapallon harrastuskustannukset asiallisina tai jopa edullisina. Vastauksia oli kuitenkin selvästi edellistä luokkaa vähemmän.

”Seurassa, jossa tyttäreni harrastaa on edulliset harrastuskustannukset. Toiminta on silti laadukasta.”

”Lapseni on saanut mielestäni huipputasoisen valmennusta edulliseen hintaan, joka kattaa paljon asioita (4krt/vko treenit, joihin sisältyy lihaskunto ja kehonhuolto sekä ravitsemustietoutta.”

Kolmantena luokkana havaittiin vastaukset, jotka koskivat seuran toimintaa tai varainhankintaa. Vanhemmat näkivät, että varainhankinnalla ja talkootöillä voisi entistä tehokkaammin vaikuttaa harrastuskustannusten suuruuteen.

”Seuran kulttuuri varainhankinnassa olematon, kaikki kulut maksetaan rahalla. Koronan johdosta maksamme lisäksi seuralle tukimaksuja. Koronan seurauksena tapahtumat olivat pitkään tauolla, mutta kulut juoksivat ennallaan.”

”Palloliiton tulisi auttaa yhteiskunnallisen keskustelun herättelyssä esim. talkootöiden sallimisen näkövinkkelistä (koulutuksia miten voi hakea verohuojennuksia, miten eri paikkakunnilla talkoillaan/kerätään varoja) Palloliitolta tulisi saada suositukset ikäluokkiin esim. maksimi ulkomaan turnausmatkojen suhteen per kausi.”

Avoimissa vastauksissa kävi selvästi ilmi vanhempien huomio kasvaneista kustannuksista. Erityisesti yksinhuoltajille tai muuten yksin kustannuksista vastaaville summat ovat vastaajien mukaan suuria. Vanhemmat huomioivat kilpailullisuuden ja tavoitteellisuuden merkityksen kustannuksiin esimerkiksi välillisten kulujen muodossa. Lisäksi vanhemmat huomioivat

kustannuseron kilpailullisten ja harrastuspohjalta toimivien joukkueiden välillä. Selvästi pienempi osa vastauksista kosketti jalkapalloharrastuksen edullisuutta tai kohtuuhintaisuutta.

Vastauksista ilmeni osin vanhempien tyytymättömyys varainhankinnan ja talkootyön suhteen. Varainhankinta nähtiin vanhempien toimesta vaillinaisena. Talkootyöllä ja varainhankinnalla nähtiin olevan merkitystä harrastuskustannusten suuruuteen, sillä talkootyöllä ja varainhankinnalla voidaan suoraan vaikuttaa joukkueen välttämättömiin maksuihin. Varainhankinta on joukkuekohtaista, joten joukkueilla itsellään on mahdollisuus valita, kuinka aktiivisesti ja millaista varainhankintaa se toteuttaa. Eräissä vastauksessa otettiin esiin Palloliiton rooli talkookysymyksessä herättämään yhteiskunnallista keskustelua seuratoiminnan talkootöiden tehostamisesta. Ehdotus on samankaltainen OKM:n (2016) ehdotuksen kanssa, jonka mukaan talkootöiden verottomuus toisi helpotusta varainhankinnalle ja vaikuttaisi tätä kautta harrastuksen kokonaiskustannuksiin.

Korkeista kustannuksista huolimatta jalkapallo nähdään hyvänä harrastuksena harrastaa. Myös ne vanhemmat, joilla teki taloudellisesti tiukkaa selvitä harrastuskustannuksista, näkivät jalkapallon merkittävänä ja tärkeänä lapselleen. Muista asioista voidaan tinkiä, mutta ei lapsen jalkapalloharrastuksesta.

” Hyvä harrastus, kantaa elämän varrella pitkälle positiivisesti. ”

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää jalkapallon harrastuskustannusten suuruus 15-vuotiailla jalkapalloa kilpailullisella tasolla harrastavilla nuorilla. Toisena tavoitteena oli selvittää jalkapalloa harrastavien nuorten vanhempien sosioekonomisen aseman profiili ja miten sosioekonominen asema vaikuttaa mahdollisuuksiin harrastaa jalkapalloa kilpailullisella tasolla. Tutkimuksessa haluttiin keskittyä 15-vuotiaisiin, sillä aikaisempaan tutkimukseen peilaten harrastuskustannukset kasvavat yläkouluikään tultaessa (Inkinen ym. 2019; Puronaho 2014, 31). Lisäksi samaan aikaan tapahtuu eniten harrastuksen lopettamista (Blomqvist ym. 2019, 52). Tutkimuksessa keskityttiin tarkastelemaan kilpailullisella tasolla harrastavia nuoria ja 15-vuotiaiden kohdalla jako harraste- ja kilpatasoihin on selkeämpää nuorempiin ikäluokkiin verrattuna.

Tutkimuskysymysten ja tavoitteiden asetteluun myötä tutkimusmetodi valikoitui kvantitatiiviseksi. Tutkimustavoitteiden lähtökohdista tutkimusjoukoksi määrittyi Palloliiton eteläisen alueen liigan (ELL) ja pohjoisen alueen liigan (PSL) joukkueiden pelaajien vanhemmat. Sarjoissa pelaavat ikäluokan tavoitteellisimmat joukkueet, joten kilpailullisen tason tavoittaminen onnistui mainiosti. Kyselylinkki saateteksteineen lähti tutkimuksen yhteistyötahona toimineen Suomen Palloliiton välityksellä pelaajien vanhemmille.

8.1 Keskeisimmät tulokset ja johtopäätökset

Tutkimuksen sukupuolijakauma oli kohtalaisen tasainen poikien ollessa hieman suurempi luokka (60 %). Maantieteellisesti eniten vastauksia tuli eteläiseltä alueelta (38 %) ja läntiseltä alueelta (32 %) ja vähiten pohjoiselta (10 %). Itäisen alueen osuus oli (21 %). Jakauma oli varsin odotettu, sillä tutkimuksessa olleissa sarjoissa (ELL ja PSL) oli varsin paljon joukkueita eteläiseltä ja läntiseltä alueelta (ks. luku 6, kuva 2).

Sosioekonomisen aseman profiloinnissa jalkapalloa harrastavien nuorten vanhemmat näyttäytyvät hyvätuloisina ja korkeasti koulutettuina. Alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon oli suorittanut 66 prosenttia vastaajista. Kotitalouden bruttotulojen mediaaniluokka aineistossa oli 80 000–89 999 euroa vuodessa. Eniten vastauksia keräsi yli 120 000 euroa vuodessa -vastausluokka. Tulojen osalta tulos on samansuuntainen Puronahon

(2014, 32) tutkimuksen kanssa, jossa jalkapalloa harrastavien vanhempien kotitalouden bruttotulot olivat 87 274–117 000 euroa vuodessa. Sekä tulot että koulutaso näyttäytyvät korkeina koko väestöön verrattuna (Tilastokeskus 2021; 2020a; 2020b). Tulos on samansuuntainen aiempien tutkimusten kanssa, joissa on tutkittu sosioekonomisen aseman yhteyttä seurassa harrastamiseen (Kantomaa ym. 2014, 33; Kantomaa & Kankaanpää 2014, 38; Palomäki ym. 2016).

Jalkapallon harrastuskustannukset esitettiin tutkimuksessa mediaaniluokin. Tutkimuksen mukaan jalkapalloharrastuksen välttämättömät maksut olivat 2 000–2 999 euroa vuodessa ja välilliset kulut 800–999 euroa vuodessa. Kokonaiskustannukset olivat 3 200 euroa vuodessa. Tyttöillä välttämättömät maksut olivat 1 500–1 999 euroa vuodessa, välilliset kulut 600–799 euroa vuodessa ja kokonaiskustannukset 2 450 euroa vuodessa. Pojilla kustannukset olivat suuremmat kaikissa luokissa. Pojilla välttämättömät maksut olivat 2 000–2 999 euroa vuodessa, välilliset kulut 1 000–1 499 euroa vuodessa ja kokonaiskustannukset 3 825 euroa vuodessa. Ero tyttöihin oli tilastollisesti merkitsevä kaikissa kustannusluokissa. Tulokset olivat samansuuntaisia tai hieman korkeampia aiempiin tutkimuksiin verrattuna (Inkinen ym. 2019; Puronaho 2014, 31; Uusi-Pohjola 2020, 46). Erityisesti poikien harrastuskustannukset näyttäytyivät aiempiin tutkimuksiin verrattuna korkeahkoilta. Tutkimusten vertailussa on otettava huomioon tutkimusasetelma ja käytetyt mittarit. Esimerkiksi tämän tutkimuksen tulokset näyttäytyvät hyvin korkeilta verrattuna Palloliiton Harrastamisen hinta -tutkimuksen (Inkinen 2019) kanssa, koska Harrastamisen hinta -tutkimus ei sisällyttänyt omiin lukuihinsa henkilökohtaisia varusteita, jotka tässä tutkimuksessa oli luokiteltu välillisiin kuluihin.

Maantieteellisessä tarkastelussa havaittiin eteläisellä alueella olevan korkeimmat välttämättömät maksut ja pohjoisella korkeimmat välilliset kulut. Kokonaiskustannukset olivat suurimmat eteläisellä ja pohjoisella alueella. Välttämättömien maksujen ja kokonaiskustannusten kohdalla ero oli tilastollisesti merkitsevä eteläisen ja läntisen alueen välillä. Tulos on samansuuntainen aiempien tutkimusten kanssa, joissa kustannukset olivat korkeimmat Helsingin ja Uudenmaan alueilla (Inkinen ym. 2019; OKM 2016, 36).

Vastausten jakaumasta kävi ilmi, että välilliset kulut jakaantuivat tasaisemmin eri kustannusluokkien kesken välttämättömiin maksuihin verrattuna. Tulos on looginen, sillä välttämättömät maksut kohdistuvat suoraan seuratoimintaan ja niiden maksaminen on

toimintaan osallistumisen edellytys. Välillisiin kuluihin vanhemmat voivat itse vaikuttaa enemmän esimerkiksi henkilökohtaisten varusteiden tai kuntosalin kaltaisten lisäpalveluiden hankkimisen muodossa. Pelkästään jalkapallokenkien hinnat vaihtelevat niin paljon, että ne voivat tehdä isoja eroja välillisiin kuluihin. Varsin odotettuna tuloksena havaittiinkin tulotason korreloivan viitteellisesti välillisten kulujen kanssa. Korkeammat tulot mahdollistavat luonnollisesti enemmän kulutusmahdollisuuksia. Toisena syynä vastausten jakaantumisen voidaan nähdä, että välttämättömät maksut ovat helpommat hahmottaa ja välilliset kulut pohjautuvat vahvemmin arvioon.

Vanhempien mielipiteitä jalkapalloharrastuksesta kartoitettiin mielipideväittämällä. Vastausten mukaan vanhemmat olivat pääosin tyytyväisiä harrastuksen hinta-laatusuhteeseen. Puronahon (2014, 34) tutkimuksessa jalkapalloa harrastavien vanhemmista yli 80 prosenttia oli vähintään melko tyytyväisiä harrastuksen hinta-laatusuhteeseen. Tässä tutkimuksessa vähintään jokseenkin tyytyväisiä oli 64 prosenttia vastaajista. Tulosten mukaan vanhemmat olivat huomanneet sosioekonomisen aseman merkityksen harrastusmahdollisuuksiin, sillä 76 prosenttia vastaajista näki sosioekonomisella asemalla olevan merkitystä harrastusmahdollisuuksiin kilpailullisella tasolla. Äidit pitivät merkitystä suurempana isihin verrattuna.

Noin puolet vanhemmista (52 %) näki jalkapallon kokonaiskustannukset vähintään jokseenkin liian suurina. Tulos on hieman suurempi kuin Puronahon (2014, 33) tutkimuksessa, jossa 40 prosenttia vanhemmista näki jalkapallon kustannukset vähintään melko suurina. Vanhemmat olivat hieman eri mieltä harrastuksen edullisuudesta, sillä isät pitivät kustannuksia edullisempina äiteihin verrattuna. Lisäksi isät olisivat tutkimuksen mukaan valmiimpia maksamaan harrastuksesta enemmän laadukkaamman toiminnan ja lisääntyneiden tapahtumien vuoksi. Mielipide-erot vastaajien (isä-äiti) välillä voivat osittain selittyä isien hieman suuremmalla tulotasolla aineistossa. Tosin, jos esimerkiksi äidit vastaavat välttämättömistä maksuista aiheutuvista laskuista, voi heillä olla realistisempi kuva harrastuksen kustannuksista.

Kaiken kaikkiaan tuloksista kävi ilmi jalkapallon harrastuskustannusten korkeahko taso kilpailullisella tasolla. Poikien harrastuskustannukset olivat selvästi tyttöjä korkeammat. Koronaviruspandemia on osaltaan vaikuttanut harrastuskustannuksiin ja muun muassa ulkomaan matka- ja leirikulut ovat jääneet tarkastelun ulkopuolelle. Nämä osaltaan nostaisivat

harrastuskustannuksia entisestään. Vanhempien näkemysten mukaan pandemia ei ole kasvattanut kustannuksia.

Myös avoimen kysymyksen vastauksista kävi ilmi vanhempien huomiot korkeista kustannuksista. Suuri osa vastaajista koki kustannukset korkeiksi ja erityisen korkeina ne näyttäytyivät yksinhuoltajille tai muuten kustannuksista yksin vastaaville. Useat vastaukset ottivat kantaa talkootyön ja varainhankinnan merkitykseen. Korkeista kustannuksista huolimatta jalkapallo nähdään hyvänä harrastuksena ja siitä pidetään mielellään kiinni.

Toinen tutkimuskysymys kohdistui vanhempien sosioekonomisen asemaan ja sen merkitykseen harrastusmahdollisuuksien kohdalla. Vanhemmat tunnistivat sosioekonomisella asemalla olevan merkitystä mahdollisuuksiin harrastaa jalkapalloa kilpailullisella tasolla. Vastaajien tulotaso sekä koulutustausta näyttäytyivät verrattain korkeina. Tuloksista kävi ilmi viitteellinen korrelaatio välillisten kulujen ja tulotason sekä tulotason ja väittämän *olis in valmis maksamaan lapseni jalkapalloharrastuksesta enemmän* välillä. Tulokset kuvaavat tulotason kasvun myötä laajenevia kulutusmahdollisuuksia ja toisaalta vanhempien valmiutta käyttää taloudellisia panoksiaan lapsensa tavoitteelliseen jalkapalloharrastukseen. Tuloksia tulkittaessa on syytä huomioida tutkimuksen lähtökohdat. Tarkastelu kohdistuu jo ennalta odotetusti korkeahkoihin harrastuskustannuksiin, joten vanhemmilta odotetaan jo tiettyä maksuvalmiutta lapsensa harrastukseen. Tästä syystä tarkastelun ulkopuolella ovat mahdolliset alemman sosioekonomisen aseman omaavat, jotka ovat taloudellisista syistä jääneet kilpailullisen harrastustoiminnan ulkopuolelle.

8.2 Tutkimuksen arviointi

Tutkimuksen vahvuutena voidaan nähdä aiheen ajankohtaisuus ja tutkimusasetelman täsmällinen ja tarkka rajaus. Spesifiä lajikohtaista jalkapallon harrastuskustannusten tarkastelua on tehty hyvin vähän ja tässä tutkimuksessa huomio kohdistui lisäksi kilpailulliseen tasoon ja yhteen ikäluokkaan. Sosioekonomisen aseman tarkastelua ei ole aiemmin yhdistetty lajikohtaisesti jalkapallon harrastuskustannuksia tarkastelleeseen tutkimukseen.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida reliabiliteetin ja validiteetin käsitteillä. Reliabiliteetti mittaa tutkimuksen toistettavuutta eli sitä, saadaanko eri vastauskerroilla

samankaltaisia vastauksia. Validiteetti arvioi tutkimuksessa käytettyjen mittarien oikeellisuutta tutkittuun aiheeseen eli tutkitaanko sitä, mitä on tarkoituskin tutkia. (Metsämuuronen 2011, 74.)

Reliabiliteettiin vaikuttaa keskeisenä osana oikeiden mittareiden valinta (Valli 2015, luku 10). Reliabiliteetin osalta tutkimuksen toistettavuus huomioitiin kyselylomakkeen esitestauksella ja huolellisella laadinnalla. Kyselylomake laadittiin vertaisopiskelijoiden, ohjaajan ja yhteistyötaho Palloliiton kommenttien perusteella. Palloliiton näkyvä esilläolo tutkittavien rekrytoinnissa voidaan nähdä vahvistaneen tutkimuksen legitimitettä. Kyselylomake pidettiin lyhyenä ja tiiviinä karsien epäolennaiset kysymykset pois.

Validiteetin käsitteeseen sisältyy ulkoinen ja sisäinen validiteetti. Sisäinen validiteetti tarkastelee muun muassa tutkimuksessa käytettyjen käsitteiden ja teorioiden käyttöä ja sitä, miten hyvin ne kattavat tarkasteltavan ilmiön (Metsämuuronen 2011, 74). Tutkimuksen keskeisin teoreettinen viitekehys muodostui Puronahon (2006; 2014) harrastuksen kokonaiskustannusten jaosta välttämättömiin maksuihin ja välillisiin kuluihin. Tutkimuksen keskeisimpänä käsitteenä toimi sosioekonominen asema, joka muodostui tulotasosta ja koulutustaustasta. Käytetty teoreettinen viitekehys ja käsite olivat siis tarkoin valitut aiempaa tutkimuskirjallisuutta hyödyntäen teoretisoimaan tarkasteltavaa ilmiötä. Viitekehys ja käytetyt käsitteet näyttäytyivät tutkimustulosten valossa onnistuneilta ja toimivilta valinnoilta, sillä tulokset mukailivat aiempia tutkimuksia. Muuttujien väliset yhteydet olivat loogisia, sillä muun muassa välilliset kustannukset olivat välttämättömiä maksuja enemmän jakaantuneet eri kustannusluokkiin ja olivat osin sidoksissa tulotasoon.

Ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten yleistettävyyttä (Metsämuuronen 2011, 74). Ulkoiseen validiteettiin vaikuttaa luonnollisesti merkittävänä tekijänä otoskoko. Otoskoko oli tässä tutkimuksessa pro gradu -tutkielman laajuuteen peilaten riittävä, mutta perussääntönä otoskokoon nähdään mitä isompi, sen parempi (Valli 2015, luku 2). Aineiston sukupuolijakauma oli suhteellisen tasainen, minkä voidaan nähdä lisäävän luotettavuutta analysoida tuloksia sekä tyttöjen että poikien kohdalla. Yleistettäviä päätelmiä ja vertailua aiempiin tutkimuksiin tehdessä on huomioitava tutkimusasetelma: tässä tutkimuksessa rajaus oli hyvin voimakas mielenkiinnon kohdistuessa ainoastaan 15-vuotiaisiin kilpailullisella tasolla harrastaviin nuoriin. Maantieteellisten tulosten yleistettävyyden rajoitteena pitää puolestaan huomioida aineiston maantieteellinen epätasaisuus.

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on huomioitava, että harrastuskustannusten tarkastelu perustuu vanhempien arvioihin. Erityisesti välillisten kulujen arviointi voi olla hankalaa. Kustannuskysymyksiin annettiin vaihtoehtoina kustannusluokkia helpottamaan arviointia ja vastaamista. Arvioitavan luonteen vuoksi kustannuksia koskevia tutkimustuloksia voidaan kuvailla suuntaa antavina. Yleistettävyyttä arvioidessa on tosin huomioitava aiempien tutkimusten tulosten samankaltaisuus, mikä lisää tutkimuksen ulkoista validiteettia. Tutkimustuloksista voidaan tehdä jonkin asteisia yleistyksiä tutkimusasetelman mukaisesti 15-vuotiaiden kilpailullisella tasolla jalkapalloa harrastavien nuorten harrastuskustannuksista ja heidän vanhempiensa sosioekonomisesta asemasta.

8.3 Jalkapalloharrastuksen lähitulevaisuus ja jatkotutkimusehdotukset

Tämä tutkimus antaa tietoa 15-vuotiaiden nuorten jalkapallon harrastuskustannuksista kilpailullisella tasolla harrastettaessa. Tulokset kertovat tilanteesta vuonna 2021. Tulosten avulla voidaan pohtia jalkapalloharrastuksen nykytilaa ja peilata sitä aiempiin vuosiin. Vanhempien sosioekonomisen aseman tarkastelu luo pohjaa keskustelulle vaadituista resursseista kilpailullisella tasolla harrastettaessa.

Jalkapallon harrastamisen suosio on maassamme ollut jo pitkään vahva ja tämän aseman voidaan ennakoida säilyvän tulevaisuudessa. Koronaviruspandemian vuoksi harrastajamäärät hieman tippuivat, mutta sama tapahtui myös muiden lajien kohdalla. Jalkapallon asema nojaa vahvasti harrastajamääriin, joten uusien harrastajien löytäminen ja jo lajin parissa olevien sitouttaminen nousevat merkittäviksi asioiksi.

Koski ja Mäenpää (2018a) pohtivat seuratoimintaa koskevassa tutkimuksessaan suomalaisen seuratoiminnan tulevaisuuden näkymiä. Pohdinnan alla ovat muun muassa laatuvaatimusten kasvaminen edelleen ja yhä voimakkaampi ammattimaistuminen 2020-luvulla. Harrastuskustannusten kohdalla pohditaan, kuinka suuriksi ne voivat kasvaa. (Koski & Mäenpää 2018a.) Harrastuskustannukset ovat jo tällä hetkellä useassa lajissa varsin korkealla tasolla erityisesti kilpailullisella tasolla harrastettaessa. Entisestään kasvaneet kustannukset asettavat väistämättä vanhempien sosioekonomisen aseman yhä suurempaan rooliin. Ammattimaistumisella seuratoiminnan laadun voidaan olettaa kasvavan, mutta pohdinnan alle jää, kuinka kehitys vaikuttaa harrastuskustannuksiin. Yksi vaihtoehto kilpailullisella tasolla

harrastettaessa voisi olla seurojen tarjoamat lisäpalvelut halukkaille harrastajille esimerkiksi ylimääräisten harjoitusten muodossa. Näin vanhemmilla olisi edes jossain määrin mahdollista räätälöidä lapsensa harrastuskustannuksia omien resurssiensa mukaisesti. Vanhempien ja seurojen toimiva dialogi on tärkeää harrastuskustannuksista puhuttaessa.

Erilaiset tukitoimet ovat tärkeässä asemassa harrastuskustannuksista puhuttaessa. Seuroilla on jo nyt rahastojen kaltaisia tukitoimia vähävaraisille harrastajille, mutta niiden vaikuttavuudesta ei juuri ole tietoa. Tukitoimien kohdalla on huomioitava harrastetoiminnan ja matalan kynnyksen toiminnan ohella kilpailullinen taso. Kilpailullisella tasolla kustannukset ovat korkeimmillaan ja vanhempien sosioekonomisella asemalla on suurempi merkitys harrastetasoon verrattuna. Liian korkeat kustannukset eivät saisi olla este harrastamiselle. Lapsen tai nuoren tulisi voida harrastaa jalkapalloa taitojensa ja omien tavoitteidensa edellyttämällä tasolla. Tukitoimien ohella varainhankintaan ja talkootöihin liittyvät kysymykset ovat keskeisiä harrastuskustannuksiin vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuksen avointen kysymysten vastausten perusteella vanhemmat näkevät talkootyöt ja varainhankinnan tärkeänä osana seuran toimintaa. Yhtenä ratkaisuvaihtoehtona voisi olla seurojen tarjoamat vapaaehtoiset talkoo- tai varainhankintatyöt, joihin osallistumalla voisi vaikuttaa lapsensa harrastuskustannuksiin.

Tutkimuksen yhteistyötaho Palloliiton kanssa käydyissä palavereissa ilmeni tarve harrastuskustannusten tukitoimien vaikuttavuuden tutkimiselle. Palloliitto jakaa jalkapallosäätiöstään huomattavan summan rahaa vuosittain vähävaraisten harrastajien jalkapalloharrastuksen edistämiseen. Säätiön jakamien tukirahojen vaikuttavuuden tutkiminen antaisi kuvaa säätiön kaltaisten tukitoimien tehokkuudesta ja voisi auttaa toiminnan kehittämisessä. Säätiön ohella muiden tukitoimien vaikuttavuuden tutkiminen auttaisi toimivimpien tukemisen muotojen havaitsemisessa ja näin tukitoimintoja olisi mahdollista tehostaa.

Tässä tutkimuksessa näkökulma rajautui jalkapallon harrastuskustannuksien ja vanhempien sosioekonomisen aseman tarkasteluun kvantitatiivisin tutkimusmetodein. Kyselylomakkeen avoimen kysymyksen vastauksista kävi ilmi vanhempien halu ottaa kantaa harrastuskustannuksiin. Kvalitatiivisen tutkimusotteen tuominen kvantitatiivisen rinnalle voisi antaa jatkossa entistä yksityiskohtaisempaa kuvaa jalkapallon harrastuskustannuksista. Kvantitatiivinen ote on toki perusteltu tutkittaessa laajaa joukkoa, mutta kvalitatiivinen

tarkastelu sen rinnalla, esimerkiksi vanhempia haastatteleamalla, toisi syvyyttä aiheen tutkimiseen. Vanhempia haastatteleamalla voisi saada entistä paremman kuvan kaikista niistä tekijöistä, joista harrastuskustannukset koostuvat. Lisäksi vanhemmilla saattaisi olla oivaltavia näkemyksiä ja toimenpide-ehdotuksia harrastuskustannusten alentamiseen liittyen, joista voisi olla apua seuratoimijoille toimintansa kehittämiseen. Vanhempien näkemykset voisivat tuottaa lisätyökaluja mahdollistamaan kilpailullinen jalkapalloharrastus mahdollisimman monelle vanhempien sosioekonomisesta asemasta riippumatta.

LÄHTEET

- Aarresola, O. & Konttinen, N. (2012). Vanhemmat moni-ilmeinen vaikuttaja kilpaurheiluun sosiaalistumisessa. *Liikunta & Tiede* 49 (6), 29–35.
- Aarresola, O., Itkonen, H., Salmikangas, A. & Mäkinen, J. (2019). Liikunnan ja urheilun vapaaehtoistyö, osallistuminen ja jäsenyys. Teoksessa J. Mäkinen (toim.) *Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018*. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. KIHUn julkaisusarja 67.
- Andersen, P. L. & Bakken, A. (2019). Social class differences in youths' participation in organized sports: What are the mechanisms? *International review for the sociology of sports* 54 (8), 921–937. doi: 10.1177/1012690218764626.
- Basket. (2021). Koripallon lisenssipelaajat. Viitattu 27.10.2021. <https://www.basket.fi/basket/uutiset/koripalloliiton-uusi-lisenssityokalu-on-vapaasti-seurojen-kaytossa/>
- Baxter-Jones, A. & Maffulli, N. (2003). Parental influence on sport participation in elite young athletes. *Journal of sports and medicine & physical fitness* 43 (2), 250–255.
- Berg, P. (2012). Kunnan kansalaisia kasvattamassa: vanhempien ja valmentajien näkemyksiä kodin ja urheiluseuran kasvatustehtävistä. *Nuorisotutkimus* 30 (4), 34–52.
- Blomqvist, M., Mononen, K., Koski, P. & Kokko, S. (2019). Urheilu ja seurassa harrastaminen. Teoksessa S. Kokko & L. Martin (toim.) *Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa -LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018*. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1, 47–55. https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/VLN_LIITU-raportti_web-final-30.1.2019.pdf.
- Erola, J. (2010). Luokkarakenne ja luokkiin samaistuminen Suomessa. Teoksessa J. Erola (toim.) *Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus, 27–44.
- FC Honka. (2021). Juniorirahasto. Viitattu 20.10.2021. <https://fchonka.fi/seura/vastuullisuus/juniorirahasto/>.
- Fifa. (2007). FIFA Big Count 2006: 270 million people active in football. Viitattu 12.10.2021. <https://digitalhub.fifa.com/m/55621f9fdc8ea7b4/original/mzid0qmguixkcmruvema-pdf.pdf>.
- Finhockey. (2021). Jääkiekon harrastajamäärät. Viitattu 14.10.2021. <https://www.finhockey.fi/info/>.

- Finni, J. Humisto, P., Karvinen, J. & Lahti, R. (2012). Ratkaisuja liikunnan ja urheilun harrastamisen taloudellisten esteiden vähentämiseksi. Nuori Suomi ry:n julkaisu 2012. Teoksessa Mikä Maksaa? Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2014:2, 65–93. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Mik%C3%A4-maksaa.pdf>.
- Haapaluoma-Höglund, J. (2017). Mitä harrastukset maksavat? Talousvertailussa kaksi lapsiperhettä. OP-Media 18.12.2017. Viitattu 18.10.2021. <https://www.op-media.fi/omat-rahast/mita-harrastukset-maksavat-talouvertailussa-kaksi-lapsiperhetta/>.
- Hakala, T. (2018). Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hakamäki, M., Jaako, J., Kankaanpää, A., Kantomaa, M., Kämppi, K., Rajala, K & Tammelin, T. (2014). Sosioekonomisen taustan yhteys lasten ja nuorten liikuntaan. Johdanto. Teoksessa Mikä Maksaa? Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2014:2, 12–13. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Mik%C3%A4-maksaa.pdf>.
- Hakanen, T., Myllyniemi, S. & Salasuo, M. (2019). Oikeus liikkua. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2019:2. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/02/Lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-Oikeus-liikkua.-Verkojulkaisu.pdf>.
- Heikkilä, T. (2014). Tilastollinen tutkimus. 9. uudistettu painos. Helsinki: Edita.
- Heikkinen, S. (2021). Suomalaisen keskipalkka on yli 3 500 euroa – Silti puolet palkansaajista tienaa 2 900 euroa tai vähemmän. Apu 31.3.2021. Viitattu 21.10.2021. <https://www.apu.fi/artikkelit/suomalaisen-keskipalkka-yli-3-500-euroa-vai-2-900-euroa>.
- HJK. (2019). Play like a girl. Viitattu 10.10.2021. <https://www.hjk.fi/play-like-a-girl/>.
- HJK. (2021). Aulis Rytkönen -rahaston vuoden 2021 avustushaku avoimena. Viitattu 14.10.2021. <https://www.hjk.fi/artikkelit/juniorit/aulis-rytkonen-rahaston-vuoden-2021-avustushaku-avoimena/>.
- HJK-juniorit. (2019). HJK ry:n strategia 2019–2021. Viitattu 15.10.2021. <https://www.hjk.fi/seura/arvot-ja-strategia/strategia/>.
- Härkönen, J. (2010). Sosiaalinen periytyvyys ja sosiaalinen liikkuvuus. Teoksessa J. Erola (toim.) Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Gaudeamus, 51–66.

- Ilves. (2020). Toimintasuunnitelma. Viitattu 20.10.2021. <https://ilvesry.fi/toimintasuunnitelma/>.
- Ilves. (2021). HOPA-rahasto. Viitattu 20.10.2021. <https://ilvesfutisliiga.fi/hopa-rahasto/>.
- Inkinen, V., Hakamäki, M., Laine, K., Anthoni, M., Koivisto, J., Haara, T. & Huttunen, T. (2019). Harrastamisen hinta -tutkimusraportti. LIKES & Palloliitto. <https://www.seuraohjelma.fi/seuranhallinto/seurajohtaminen/hyvahallinto/harrastamisenhinta/getfile.php?file=395>.
- Isotalo, K., Itkonen, H. & Nevala, A. (2020). Miksi Suomesta tuli vuosikymmeniksi jääkiekko- mutta ei jalkapallomaa? Ennen ja nyt 20 (3), 2–23. doi: 10.37449/ennenjanyt.94378.
- Itkonen, H., & Nevala, A. (2006). Suomalaisen jalkapalloilun kaudet ja urheilukulttuurin muutos. Liikunta & Tiede, 43 (6), 69–75.
- Itkonen, H. (2007). Jalkapalloilu paikallisena luokka- ja lajikamppailuna. Teoksessa H. Itkonen & A. Nevala (toim.) Kuningaspelin kentät: jalkapalloilu paikallisena ja globaalina ilmiönä. Helsinki: Gaudeamus, 110–114.
- Itkonen, H. & Nevala, A. (2007a). Jalkapallo, maailma ja Suomi. Teoksessa H. Itkonen & A. Nevala (toim.) Kuningaspelin kentät: jalkapalloilu paikallisena ja globaalina ilmiönä. Helsinki: Gaudeamus, 11–20.
- Itkonen, H. & Nevala, A. (2007b). Jalkapallo, tulevaisuus, tutkimus. Teoksessa H. Itkonen & A. Nevala (toim.) Kuningaspelin kentät: jalkapalloilu paikallisena ja globaalina ilmiönä. Helsinki: Gaudeamus, 241–248.
- Jarva, S. & Keronen, T. (2021). Urheiluseuraharrastamisen kustannukset suosituimmissa joukkuepeleissä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteellinen tiedekunta. Pro gradu - tutkielma. Viitattu 29.10.2021. www.urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202108274670.
- Joensuu, J. (2021). Junnufutiksen harrastajamäärät kovassa laskussa koronavuoden aikana. Seuroilla huoli yläkouluikäisistä, Palloliitolla alle 10-vuotiaista. YLE 24.5.2021. Viitattu 1.11.2021. <https://yle.fi/urheilu/3-11942175>.
- Kahma, N. (2011). Yhteiskuntaluokka ja maku. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 8. Viitattu 2.10.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6699-3>
- Kanerva, J., Arponen, A. O., Heinonen, M., Tamminen, J. & Tikander, V. (2003). Jalkapallon pikkujättiläinen. Helsinki: WSOY.
- Kantomaa, M., Jaako, J. & Tammelin, T. (2014). Sosioekonomisen aseman yhteys nuorten liikunnan harrastamiseen: tuloksia suomalaisista seurantatutkimuksista. Teoksessa Mikä maksaa? Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:2, 25–34.

- <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Mik%C3%A4-maksaa.pdf>.
- Kantomaa, M. & Kankaanpää, A. (2014). Sosioekonomisen aseman yhteys lasten fyysiseen aktiivisuuteen. Teoksessa Mikä maksaa? Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:2, 35–40. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Mik%C3%A4-maksaa.pdf>.
- Kay, T. (2000). Sporting excellence: a family affair? *European physical education review* 6 (2), 151–169. doi: 10.1177/1356336X000062004.
- KIHU. (2016). Seura-ammattilaisen palkkaaminen. Askeleet onnistumiseen. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. Viitattu 17.10.2021. https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2016_aar_seura-amma_sel70_20730.pdf.
- Kiviluoma, T. (2018). Vanhemmat ja kaverit 11–15-vuotiaiden urheiluseuraharrastuksen tukijoina. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 13.10.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201805022431>.
- Kolbe, L. (2010). Esipuhe: luokat, myytit ja suuri kansallinen kertomus. Teoksessa J. Erola (toim.) Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Gaudeamus, 5–9.
- Kooistra, P. & Kooistra, R. (2018). The ins and outs of US youth soccer: learning about loyalty and success. *Soccer & Society* 19 (7), 944–965. doi: 10.1080/14660970.2016.1267620.
- Kortelainen, J. (2007). Jalkapallo-Suomen maantiede. Teoksessa H. Itkonen & A. Nevala (toim.) Kuningaspelin kentät: jalkapalloilu paikallisena ja globaalina ilmiönä. Helsinki: Gaudeamus, 71–83.
- Koski, P. (2013). Liikunta- ja urheiluseuroja koskeva tietopohja ja sen kehittäminen. Teoksessa Liikunnan kansalaistoiminnan tietopohja. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:6, 18–42. https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Liikunnan-kansalaistoiminta_tietopohja.pdf.
- Koski, P. & Mäenpää, P. (2018a). Suomalaiset liikunta- ja urheiluseurat. Tilanne, muutokset ja tulevaisuus. Viitattu 17.10.2021. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161059/Suomalaiset%20liikunta-%20ja%20urheiluseurat.pdf>
- Koski, P. & Mäenpää, P. (2018b). Suomalaiset liikunta- ja urheiluseurat muutoksessa 1986–2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:25. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160926/okm25.pdf>.

- Kuhn, A., Grusky, A., Cash, C., Churchwell, A. & Diamond, A. (2021). Disparities and inequities in youth sports. *Current sports medicine reports* 20 (9), 494–498. doi: 10.1249/jsr.0000000000000881.
- Kuula, A. (2015). *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. E-kirja. Tampere: Vastapaino. Viitattu 4.11.2021.
- Lampinen, E., Eloranta, A., Haapala, E., Lindi, V., Väistö, J., Lintu, N., Karjalainen, P., Kukkonen-Harjula, K., Laaksonen, D. & Lakka, T. (2017). Physical activity, sedentary behaviour, and socioeconomic status among Finnish girls and boys aged 6–8 years. *European Journal of Sport Science* 17 (4), 462–472. doi: 10.1080/17461391.2017.1294619.
- Lehmuskallio, M. (2008). *Liikuntakulutus kaupunkilaislasten ja -nuorten liikuntasuhteessa*. Turun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta, Opettajankoulutuslaitos. Turun yliopiston julkaisuja 263. Viitattu 23.10.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-3466-9>
- Lehto, R., Corander, C., Ray, C. & Roos, E. (2009). Perheen sosioekonomisen aseman ja perherakenteen yhteydet alakouluikäisten lasten terveellisiin elintapoihin. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 46, 258–271.
- Lehtonen, K. & Hakonen, H. (2013). Liikunnan kansalaistoiminnan tietopohja. Liikunnan harrastaminen ja vapaaehtoistyö urheiluseuroissa. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 274. https://www.likes.fi/wp-content/uploads/2020/03/735-Kansalaistoiminnan_tietopohja_netti.pdf.
- Lempinen, M. (2015). Lasten ja nuorten urheilemisen hinta moninkertaistunut useissa lajeissa. *Urheilusanomat* vol 10, 14–21.
- Liikuntalaki. 390/2015. (2015). Viitattu 14.10.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150390>.
- Lundy, G., Allan, V., Cowburn, I. & Cote, J. (2019). Parental support, sibling influences, and family dynamics across the development of Canadian interuniversity student-athletes. *Journal of athlete development and experience* 1 (2), 87–97. doi: 10.25035/jade.01.02.04.
- Metsämuuronen, J. (2011). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä: e-kirja*. Helsinki: International Methelp, Booky.fi. Viitattu 14.11.2021.
- Mikkonen, M. (2014). *Parents' expectations and views of their child's football hobby*. Kajaani University of Applied Sciences. Degree in Sports and Leisure Management.

- Mononen, K., Blomqvist, M., Koski, P. & Kokko, S. (2021). Urheilu ja seuraharrastaminen. Teoksessa S. Kokko, R. Hämylä & L. Martin (toim.) Nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2020. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2021:1, 36–45. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2021/05/Nuorten-liikuntakayttaytyminen-Suomessa-LIITU-tutkimuksen-tuloksia-2020.pdf>.
- Mäenpää, P. & Korkatti, S. (2012). Urheiluseurat 2010-luvulla. Ajatuksia seurojen kehittymisestä ja kehittämisestä. SLU-julkaisusarja 1. <https://docplayer.fi/297523-Urheiluseurat-2010-luvulla-ajatuksia-seurojen-kehittymisesta-ja-kehittamisesta.html>.
- Mäkinen, J., Lämsä, J. & Pusa, S. (2018). Huippu-urheilun arvostus ja lajien seuraaminen; väestökyselyn 2018 tuloksia. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. KIHUn julkaisusarja 63.
- Myllyaho, M. (2017). Lapsen urheiluharrastus voi maksaa uuden auton verran. Syy hintojen räjähdykseen on myös vanhemmissa. YLE 20.8.2017. Viitattu 1.11.2021. <https://yle.fi/urheilu/3-9615066>.
- Myllyniemi, S. & Berg, P. (2013). Nuoria liikkeellä. Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Nuorisosiain neuvottelukunnan julkaisuja 49.
- O'Brien, W., Coppinger, T., Hogan, I., Belton, S., Murphy, M., Powell, C. & Woods, C. (2021). The association of family, friends, and teacher support with girls' sport and physical activity on the island of Ireland. *Journal of physical activity and health* 18 (8), 929–936. doi: 10.1123/jpah.2020–0386.
- OKM. (2016). Yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa. Painopisteenä harrastamisen hinta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:19. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75186/okm19.pdf>.
- OKM. (2017a). Harrastustakuu. Viitattu 19.10.2021. <https://okm.fi/-/harrastustakuusta-totta-tyoryhmalta-keinot-mahdollistaa-jokaiselle-lapselle-ja-nuorelle-harrastus>.
- OKM. (2017b). Jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus mieleiseen harrastukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:19. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80110/okm19.pdf>.
- OKM. (2020). Liikunnan rahoitus. Viitattu 12.10.2021. <https://okm.fi/liikunta/rahoitus>.
- OKM. (2021). Seuratoiminnan kehittämistuki (seuratuki). Viitattu 12.10.2021. <https://okm.fi/-/seuratoiminnan-kehittamistuki-seuratuki->.
- Palloliitto. (2011). Vuosikertomus 2011. Viitattu 30.9.2021. https://www.palloliitto.fi/sites/default/files/Palloliitto/vuosikertomus_2011_lowres.pdf.

- Palloliitto. (2016). Suomalaisen jalkapallon ja futsalin strategia 2016–2020. Viitattu 28.9.2021.
https://www.palloliitto.fi/sites/default/files/Palloliitto/spl_strategia_2016-2020_lowres.pdf.
- Palloliitto. (2018a). Vuosikertomus 2018. Viitattu 30.9.2021.
https://www.palloliitto.fi/sites/default/files/Palloliitto/vuosikertomus_2018.pdf.
- Palloliitto. (2018b). Jalkapallosäätiön avustukset vuodelle 2018. Viitattu 1.10.2021.
<https://www.palloliitto.fi/info/palloliitto/jalkapallo-saatio/avustukset/avustukset-2018>.
- Palloliitto. (2019a). Vuosikertomus 2019. Viitattu 3.10.2021.
https://www.palloliitto.fi/sites/default/files/Palloliitto/spl_vuosikertomus_2019_low_2.pdf.
- Palloliitto. (2019b). Naisten A-maajoukkueen uusi nelivuotinen sopimus tehty. Viitattu 1.10.2021.
<https://www.palloliitto.fi/jalkapallouutiset/naisten-maajoukkueen-uusi-nelivuotinen-sopimus-tehty>.
- Palloliitto. (2020a). Suomalaisen jalkapallon ja futsalin strategia 2020–2024. Viitattu 2.10.2021.
https://www.palloliitto.fi/sites/default/files/Palloliitto/strategia_2020-24_2.pdf.
- Palloliitto. (2020b). Palloliiton tietokanta seuroista. Viitattu 30.9.2021.
<https://public.tableau.com/app/profile/palloliitto>.
- Palloliitto. (2020c). Jalkapalloon sijoitetun pääoman sosiaalinen tuotto. Viitattu 29.9.2021.
https://www.palloliitto.fi/sites/default/files/spl_sroi_0.pdf.
- Palloliitto. (2020d). Naisten liiga on nyt Kansallinen Liiga. Viitattu 25.9.2021.
<https://www.palloliitto.fi/jalkapallouutiset/naisten-liiga-nyt-kansallinen-liiga>.
- Palloliitto. (2021a). Avustukset 2021. Jalkapallosäätiön avustukset vuodelle 2021. Viitattu 2.10.2021.
<https://www.palloliitto.fi/info/palloliitto/jalkapallo-saatio/avustukset/avustukset-2021>.
- Palloliitto. (2021b). Palloliitto info. Viitattu 22.9.2021.
<https://www.palloliitto.fi/info/palloliitto>.
- Palloliitto. (2021c). Vuosikertomus 2020. Viitattu 6.10.2021.
https://www.palloliitto.fi/sites/default/files/vuosikertomus_2020.pdf.
- Palomäki, S., Laherto, L., Kukkonen, T., Hakonen, H. & Tammelin, T. (2016). Vanhempien hyvä koulutus ja tulotaso on yhteydessä nuorten liikkumiseen etenkin urheiluseuroissa. *Liikunta & Tiede* 53 (4), 92–98.

- Parkkinen, J. (2017). Suomalaiset haluavat tukea lasten urheiluharrastuksiin. Suosikkilajien kalleus hirvittää tavallisia perheitä. YLE 20.8.2017. Viitattu 29.10.2021. <https://yle.fi/urheilu/3-9780917>.
- Post, E., Green, N., Schaefer, D., Trigsted, S., Brooks, M., McGuine, T., Watson, A. & Bell, D. (2018). Socioeconomic status of parents with children participating on youth club sport teams. *Physical Therapy in Sport* 32 (July), 126–132. doi: 10.1016/j.ptsp.2018.05.014.
- Puronaho, K. (2006). Liikuntaseurojen lasten ja nuorten liikunnan markkinointi: tutkimus lasten ja nuorten liikunnan tuotantoprosessista, resursseista ja kustannuksista. Jyväskylän yliopisto. *Studies in business and economics* 52.
- Puronaho, K. (2014). Drop-out vai throw-out? Tutkimus lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksista. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja* 2014:5. Viitattu 28.9.2021. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75232/okm5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Puska, M., Lämsä, J. & Potinkara, P. (2017). Valmentaminen ammattina Suomessa 2016. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. KIHUn julkaisusarja 53.
- Rajala, K. (2014). Urheiluseuroilta taloudellista tukea lasten ja nuorten liikuntaharrastukseen. Yhteenveto kehittämishankkeiden toimintasuunnitelmista. Teoksessa *Mikä maksaa? Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja* 2014:2, 41–48. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Mik%C3%A4-maksaa.pdf>.
- Reunamo, J. (2015). Pikaohjeita SPSS:lle. Helsingin yliopisto. Viitattu 18.11.2021. <https://www.mv.helsinki.fi/home/reunamo/opetus/spssohje.htm>.
- Riekkö, M. (2015). "Saa pelata hyvässä seurassa ja sen verran kuin haluaa." Seuratoimijoiden näkemyksiä nuorten jalkapalloilijoiden harrastetoiminnasta. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 18.10.2020. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/45473/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201503091441.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Rinnetmäki, V. (2020). Strategiablogi: Missä odottavat suomalaisen jalkapallon kasvun mahdollisuudet? Viitattu 4.11.2021. <https://www.palloliitto.fi/jalkapallouutiset/strategiablogi-missa-odottavat-suomalaisen-jalkapallon-kasvun-mahdollisuudet>.
- Rodrigues, D., Padez, C. & Machado-Rodrigues, A. Parental perception of barriers to children's participation in sports: biological, social, and geographic correlates of Portuguese

- children. *Journal of physical activity & health* 16 (8), 595–600. doi: 10.1123/jpah.2018-0390.
- Rowley, S. & Graham, P. (1999). Intensive training in youth sport: an example of unequal opportunity. *Children & society* 13 (2), 119–129. doi: 10.1111/j.1099-0860.1999.tb00113.x.
- Salibandy. (2021). Tunnuslukuja. Viitattu 19.10.2021. <https://salibandy.fi/fi/info/salibandyn-esittely/tunnuslukuja/>.
- Scheerder, J. & Vandermeerschen, H. (2016). Youth sport and social class. Teoksessa K. Green & A. Smith (toim.) *Routledge handbook of youth sport*. Lontoo: Routledge, 265–275.
- Seippel, Ö. (2010). Professionals and volunteers: on the future of a Scandinavian sport model. *Sport in society* 13 (2), 199–211. doi: 10.1080/17430430903522921.
- Seuraohjelma. (2019). Harrastamisen hinta -keskustelutyökalu. Viitattu 12.10.2021. <https://www.seuraohjelma.fi/seuranhallinto/seurajohtaminen/hyvahallinto/harrastamishinta/getfile.php?file=359>.
- Skirstad, B., Strittmatter, A.-M. & GrønkJær, A. B. (2019). Sport management in Norway. Present and future trends. New age of sport management education in SmithEurope (NASME): a research project under the Erasmus+ Programme. Norwegian School of Sport Sciences. Department for Cultural and Social Studies. Viitattu 31.10.2021. <https://nih.brage.unit.no/nih-xmlui/bitstream/handle/11250/2651756/Sport%20Management%20in%20Norway%20-%20Present%20and%20Future%20Trends%20by%20Skirstad%20et%20al%202019.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Soini, T. (2011). Treenimatkoja kuljetusyhteiskunnassa: kilpaurheilvan lapsen vanhemmuus. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 14.10.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-2011120811771>.
- Swanson, L. (2016). A generational divide within the class-based production of girls in American youth soccer. *Soccer & Society* 17 (6), 898–909. doi: 10.1080/14660970.2015.1100898.
- The Guardian. (2012). Olympics 2012: third of Team GB medallists came from private schools. Viitattu 1.11.2021. <https://www.theguardian.com/education/2012/aug/13/olympics-2012-gb-medallists-private-schooling>.
- THL. (2019). Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Viitattu 19.10.2021. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus>.

- Tilastokeskus. (2020a). Asuntokuntien käytettävissä olevat rahatulot keskimäärin 41 690 euroa vuonna 2019. Viitattu 5.11.2021. https://www.stat.fi/til/tjt/2019/02/tjt_2019_02_2020-12-17_kat_001_fi.html.
- Tilastokeskus. (2020b). 40–44-vuotiaat korkeimmin koulutettuja vuonna 2019. Viitattu 5.11.2021. https://www.stat.fi/til/vkour/2019/vkour_2019_2020-11-05_tie_001_fi.html.
- Tilastokeskus. (2021). Tutkinnon suorittaneiden osuus väestöstä moninkertaistunut 50 vuodessa. Viitattu 5.11.2021. https://tilastokeskus.fi/til/vkour/2020/vkour_2020_2021-11-03_tie_001_fi.html.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. (2020). Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turku: Painosalama.
- Uefa. (2019). The importance of social return on investment. Viitattu 12.10.2021. <https://www.uefa.com/insideuefa/news/newsid=2598488.html>.
- Uusi-Pohjola, P. (2020). Jalkapalloharrastuksen vaikutukset lasten ja nuorten hyvinvointiin. Kustannusten muutokset pallokoulusta junioritoimintaan. Vaasan yliopisto, johtamisen yksikkö. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 19.10.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202002034261>.
- Valli, R. (2015). Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Valli, R. (2018). Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. uudistettu painos. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus, luku 6.
- Valli, R. & Perkkilä, P. (2018). Sähköinen kyselylomake ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. uudistettu painos. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus, luku 7.
- Valtioneuvoston asetus yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien televisioinnista 22.2.2007/199. Viitattu 3.10.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070199>.
- Vandendriessche, J., Vandorpe, P., Vaeyens, R., Malina, R., Lefevre, J., Philippaerts, R. & Lenoir, M. (2012). Variation in sport participation, fitness and motor coordination with socioeconomic status among Flemish children. *Pediatric exercise science* 24 (1), 113–128. doi: 10.1123/pes.24.1.113.

- Vasankari, T. & Kolu, P. (2018). Yhteenveto ja johtopäätökset. Teoksessa T. Vasankari & P. Kolu (toim.) Liikkumattomuuden lasku kasvaa. Vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnon yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018, 57–60. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160724/31-2018-Liikkumattomuuden%20lasku%20kasvaa.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Vehviläinen, H. (2008). Alussa oli mimmiliiga. Naisten jalkapalloilun muutos Suomessa vuosina 1971–2006. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Pro gradu - tutkielma. Viitattu 21.10.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-200902151065>.
- Vilka, H. (2015). Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Vilka, H. (2018). Havainnot ja havainnointimenetelmät tutkimuksessa. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. uudistettu painos. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus, luku 10.
- VN. (2018). Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta. Viitattu 29.9.2021. <https://minedu.fi/documents/1410845/4449678/Valtioneuvoston+selonteko+liikuntapolitiikasta/16b4a853-180b-ad4f-0127-e3065b616912/Valtioneuvoston+selonteko+liikuntapolitiikasta.pdf>.
- VPS-juniorit. (2021). Kuukausimaksut 2021. Viitattu 30.10.2021. <https://www.vpsjuniorit.fi/api/documents/download/21782>.
- White, P. & McTeer, W. (2012). Socioeconomic status and sport participation at different developmental stages during childhood and youth: Multivariate analyses using Canadian national survey data. *Sociology of sport journal* 29 (2), 186–209. doi: 10.1123/ssj.29.2.186.
- WHO. (2012). Social determinants of health and well-being among young people. Health behaviour in school-aged children (HBSC) study: international report from the 2009/2010 survey. World Health Organization. Health policy for children and adolescents 6. Viitattu 3.10.2021. http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0003/163857/Social-determinants-of-health-and-well-being-among-young-people.pdf.
- WHO. (2020). Spotlight on adolescent health and well-being: Findings from the 2017/2018 health behaviour in school-aged children (HBSC) survey in Europe and Canada. International report. Vol 1. Viitattu 12.9.2021. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/332091/9789289055000-eng.pdf>.

- Wicker, P. (2011). Willingness-to-Pay in Non-Profit Sports Clubs. *International Journal of Sport Finance* 6 (2), 155–169.
- Witt, P. & Dangi, T. (2018). Why children/youth drop out of sports. *Journal of park & recreation administration* 36 (3), 191–199. doi: 10.18666/JPRA-2018-V36-13-8618.

LIITE 1. Sähköpostin saateteksti jalkapalloa harrastavien nuorten vanhemmille

Jakelu: T15EL-, T15PL-, P15EL ja P15PL -kilpailuihin osallistuneiden pelaajien vanhemmat.

Lähde: Palloliiton henkilörekisteri

Hyvä jalkapalloa harrastavan nuoren vanhempi!

Tämän kyselyn tarkoituksena on kerätä ajankohtaista tietoa maamme harrastetuimman lajin nuorten harrastuskustannuksista ja vanhempien sosioekonomisen aseman vaikutuksista harrastamiseen. Tutkimus toteutetaan Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan pro gradu -tutkielmana yhteistyössä Suomen Palloliiton kanssa.

Kyselyyn vastataan anonyymisti, eikä vastaajia pysty tunnistamaan. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja tutkimuksen teossa noudatetaan tietosuojasetusten mukaisia käytänteitä.

Kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan kaksi kappaletta maajoukkueen kaulahuiveja.

Voit osallistua arvontaan jättämällä sähköpostiosoitteesi kyselyn loppuun. Sähköpostiosoitetta ei voida yhdistää kyselyn vastaajaan. Arvonnan voittajiin ollaan yhteydessä sähköpostitse. Vastausaikaa on 1.10.2021 klo 16 saakka.

Kyselyyn vastaaminen kestää noin viisi minuuttia. Kiitos yhteistyöstä!

Pääset vastaamaan kyselyyn alla olevasta linkistä:

<https://link.webpolsurveys.com/S/F022B27E166AAE9F>

Lisätietoja tutkimuksesta:

Tutkielman tekijä
Antti-Pekka Kesonen
antti-pekka.a.kesonen@student.jyu.fi
0408394582

Tutkielman ohjaaja
Antti Laine
Yliopistotutkija, Jyväskylän yliopisto
antti.laine@jyu.fi

Palloliiton yhteyshenkilöt:

Timo Huttunen, Seurapalvelujohtaja/Apulaispääsihteeri
timo.huttunen@palloliitto.fi
Taneli Sopanen, Jäsenpalvelupäällikkö
taneli.sopanen@palloliitto.fi

LIITE 2. Kyselylomake

KYSELY JALKAPALLON HARRASTUSKUSTANNUKSISTA

Kyselyyn vastataan yhden lapsesi tiedoilla. Pakolliset kentät on merkitty tähdellä (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen viimeistelemiseksi.

Voit osallistua arvontaan jättämällä kyselyn loppuun sähköpostiosoitteesi. Kyselyyn vastataan anonymisti, eikä sähköpostiosoitetta pysty yhdistämään kyselyn vastauksiin.

VASTAAJAN TAUSTATIEDOT

1. Olen tutustunut tietosuojailmoitukseen *

[Tietosuojailmoitus](#)

Kyllä

2. Kuka vastaa kyselyyn? *

Äiti

Isä

Muu huoltaja

3. Mikä on korkein koulutustasosi? *

Peruskoulu

Ammatillinen koulutus

Ylioppilas

Alempi korkeakoulututkinto

Ylempi korkeakoulututkinto

Muu, mikä?

**4. Kuinka suuret ovat kotitaloutenne yhteenlasketut bruttotulot vuodessa?
Bruttotuloilla tarkoitetaan tuloja ennen veroja ja muita maksuja. ***

- Alle 30 000 euroa
- 30 000–39 999 euroa
- 40 000–49 999 euroa
- 50 000–59 999 euroa
- 60 000–69 999 euroa
- 70 000–79 999 euroa
- 80 000–89 999 euroa
- 90 000–99 999 euroa
- 100 000–119 999 euroa
- Yli 120 000 euroa
- En halua vastata

5. Mikä on lapsesi sukupuoli? *

- Poika
- Tyttö
- Muu

6. Minkä Palloliiton maantieteellisen alueen joukkueessa lapsesi pelaa? *

- Eteläinen (Helsinki, Muu pääkaupunkiseutu (Espoo, Vantaa ja Kauniainen), Muu Uusimaa, Päijät-Häme ja Kymenlaakso)
- Pohjoinen (Pohjois-Pohjanmaa, Lappi ja Kainuu)
- Itäinen (Etelä-Savo, Etelä-Karjala, Keski-Suomi, Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala)
- Läntinen (Pirkanmaa ja Kanta-Häme, Varsinais-Suomi ja Satakunta, Pohjanmaa (Pohjanmaa, Etelä-Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa))

7. Esitä niin sanotun normaalitilanteen (aika ilman koronaviruspandemiaa) mukainen arvio siitä, kuinka paljon kustannuksia kertyy vuodessa yhteensä lapsesi harrastuksen välttämättömistä maksuista.

Harrastuksen välttämättömiksi maksuiksi määritellään tässä tutkimuksessa kiinteät kuukausimaksut, erilliset leiri- ja turnausmaksut, pelipassimaksut, vakuutusmaksut sekä joukkueen hankkimista varusteista muodostuvat maksut. *

- Alle 400 euroa
- 400–599 euroa
- 600–799 euroa
- 800–999 euroa
- 1000–1499 euroa
- 1500–1999 euroa
- 2000–2999 euroa
- 3000–3999 euroa
- Yli 4000 euroa

8. Esitä niin sanotun normaalitilanteen (aika ilman koronaviruspandemiaa) mukainen arvio siitä, kuinka paljon kustannuksia kertyy vuodessa yhteensä lapsesi harrastuksen välillisistä kuluista.

Harrastuksen välillisiksi kuluiksi määritellään tässä tutkimuksessa matkakulut, pelikengät ja muut henkilökohtaiset varusteet, hieronta- ja lääkäripalvelut sekä muut harrastuksesta koituvat välilliset kulut. *

- Alle 400 euroa
- 400–599 euroa
- 600–799 euroa
- 800–999 euroa
- 1000–1499 euroa
- 1500–1999 euroa
- 2000–2999 euroa
- 3000–3999 euroa
- Yli 4000 euroa

9. Alla on esitetty lapsesi jalkapallon harrastuskustannuksiin liittyviä väittämiä. Vastausasteikko on: 1= Täysin eri mieltä, 2= Jokseenkin eri mieltä, 3= Ei samaa, eikä eri mieltä, 4= Jokseenkin samaa mieltä, 5= Täysin samaa mieltä. Vastaa väittämiin näkemyksiesi mukaisesti. *

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa, eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
	1	2	3	4	5
Lapseni jalkapalloharrastuksen kokonaiskustannukset (välttämättömät ja väilliset kustannukset yhteenlaskettuna) ovat liian suuret	☐	☐	☐	☐	☐
Jalkapallo on edullinen harrastus	☐	☐	☐	☐	☐
Harrastustapahtumia (pelit, harjoitukset ja muut yhteiset tapahtumat) on liian paljon	☐	☐	☐	☐	☐
Olen tyytyväinen lapseni jalkapalloharrastuksen hinta-laatusuhteeseen	☐	☐	☐	☐	☐
Olisin valmis maksamaan lapseni jalkapalloharrastuksesta enemmän, jos se mahdollistaisi laadukkaampaa toimintaa ja lisäisi tapahtumien määrää	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhempien sosioekonomisella asemalla on merkitystä lapsen mahdollisuuksiin harrastaa jalkapalloa kilpailullisella tasolla	☐	☐	☐	☐	☐
Talkootöillä ja varainhankinnalla on merkittävä rooli harrastuskustannusten suuruuteen liittyen	☐	☐	☐	☐	☐

10. Miten koronaviruspandemia on vaikuttanut lapsesi harrastuskustannuksiin? *

- Kustannukset ovat kasvaneet paljon
- Kustannukset ovat kasvaneet jonkin verran
- Kustannukset ovat pysyneet suurin piirtein samana
- Kustannukset ovat laskeneet jonkin verran
- Kustannukset ovat laskeneet paljon
- En osaa sanoa

11. Vapaa kommentointi lapsesi jalkapallon harrastuskustannuksista

LIITE 3. Tietosuojailmoitus

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

LIIKUNTATIETEELLINEN
TIEDEKUNTA

4.5.2021

5 Kuvaus henkilötietojen käsittelystä tieteellisessä tutkimuksessa (tietosuojailmoitus EU (679/2016) 13, 14, 30 artikla)

1. Tutkimuksessa jalkapallon harrastuskustannukset ja vanhempien sosioekonominen asema harrastamisen taustatekijänä käsiteltävät henkilötiedot

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää lasten jalkapallon harrastuskustannusten hintaa sekä harrastavan lapsen vanhempien sosioekonomisen aseman vaikutusta harrastusmahdollisuuksiin.

Tutkimuksessa Sinusta kerätään seuraavia henkilötietoja: koulutustaso, kotitalouden tulotaso ja lapsesi joukkueen maantieteellinen sijainti Palloliiton aluejaon mukaisesti.

Kyselytutkimus ja tämä tietosuojailmoitus on toimitettu tutkittaville sähköpostin välityksellä tutkimuksen yhteistyötahon Suomen Palloliiton kautta.

2. Henkilötietojen käsittelyn oikeudellinen peruste tutkimuksessa/arkistoinnissa

Käsittely on tarpeen tieteellistä tai historiallista tutkimusta taikka tilastointia varten ja se on oikeasuhtaista, sillä tavoiteltuun *yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen nähden* (tietosuojain 4 §:n 3 kohta)

Yleisen edun mukainen tieteellinen tai historiallinen tutkimustarkoitus tai tilastollinen tarkoitus (tietosuojalaki 6 §)

Henkilötietojen siirto EU/ETA ulkopuolelle

Tutkimuksessa tietojasi ei siirretä EU/ETA -alueen ulkopuolelle.

Henkilötietojen suojaaminen

Henkilötietojen käsittely tässä tutkimuksessa perustuu asianmukaiseen tutkimussuunnitelmaan ja tutkimuksella on vastuuhenkilö. Henkilötietojasi käytetään ja luovutetaan vain historiallista/tieteellistä tutkimusta taikka muuta yhteensopivaa tarkoitusta varten (tilastointi) sekä muutoinkin toimitaan niin, että Sinua koskevat tiedot eivät paljastu ulkopuolisille.

Tunnistettavuuden poistaminen

- Suorat tunnistetiedot poistetaan suojatoimena aineiston perustamisvaiheessa (pseudonymisoitu aineisto, jolloin tunnistettavuuteen voidaan palata koodin tai vastaavan tiedon avulla ja aineistoon voidaan yhdistää uusia tietoja).

Tutkimuksessa käsiteltävät henkilötiedot suojataan

- käyttäjätunnuksella salasanalla käytön rekisteröinnillä kulunvalvonnalla (fyysinen tila)
 muulla tavoin, miten:

Tutkimukselle on annettu eettinen ennakoarvio

- Kyllä Ei

Eettinen ennakoarviointi ei tässä tutkimusasetelmassa ole tarpeellinen vastaajien ollessa täysi-ikäisiä

Tutkimuksesta on tehty **erillinen tietosuojan vaikutustenarvio**/tietosuojavastaavaa on kuultu vaikutustenarviointista

- Kyllä Ei, koska tämän tutkimuksen vastuullinen johtaja on tarkastanut, ettei vaikutustenarviointi ole pakollinen.

Tutkijat ovat suorittaneet tietosuoja ja tietoturvakoulutukset

- Kyllä

Sopimukset tutkimusavustajien ja/tai henkilötietojen käsittelijöiden/yhteisrekisterinpitäjien kanssa

- Kyllä Ei

Tutkimuksen teossa ei ole tutkimuksen suorittajan lisäksi muita henkilöitä.

HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY TUTKIMUKSEN PÄÄTTYMISEN JÄLKEEN

- Tutkimusrekisteri hävitetään (04/2022 mennessä)

Rekisterinpitäjä(t) ja tutkimuksen tekijät

Tämän tutkimuksen rekisterinpitäjä on:

Antti-Pekka Kesonen, antti-pekka.a.kesonen@student.jyu.fi, Puh. 0408394582

Tutkimuksen vastuullinen johtaja:

Antti-Pekka Kesonen

0408394582

antti-pekka.a.kesonen@student.jyu.fi

Tutkimuksen suorittaja:

Antti-Pekka Kesonen

0408394582

antti-pekka.a.kesonen@student.jyu.fi

Tässä tutkimuksessa henkilötietojen käsittelijänä on Jyväskylän yliopisto ja Webropol. Henkilötietojen käsittelijällä tarkoitetaan tahoja, jotka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun ja sen antamien ohjeiden mukaisesti.

Rekisteröidyn oikeudet

Suostumuksen peruuttaminen (tietosuoja-asetuksen 7 artikla)

Sinulla on oikeus peruuttaa antamasi suostumus, mikäli henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Suostumuksen peruuttaminen ei vaikuta suostumuksen perusteella ennen sen peruuttamista suoritettuna käsittelyyn lainmukaisuuteen.

Oikeus saada pääsy tietoihin (tietosuoja-asetuksen 15 artikla)

Sinulla on oikeus saada tieto siitä, käsitelläänkö henkilötietojasi ja mitä henkilötietojasi käsitellään. Voit myös halutessasi pyytää jäljennöksen käsiteltävistä henkilötiedoista.

Oikeus tietojen oikaisemiseen (tietosuoja-asetuksen 16 artikla)

Jos käsiteltävissä henkilötiedoissasi on epätarkkuuksia tai virheitä, sinulla on oikeus pyytää niiden oikaisua tai täydennystä.

Oikeus tietojen poistamiseen (tietosuoja-asetuksen 17 artikla)

Sinulla on oikeus vaatia henkilötietojesi poistamista tietyissä tapauksissa. Oikeutta tietojen poistamiseen ei kuitenkaan ole, jos tietojen poistaminen estää tai vaikeuttaa suuresti käsittelyn tarkoituksen toteutumista tieteellisessä tutkimuksessa.

Oikeus käsittelyn rajoittamiseen (tietosuoja-asetuksen 18 artikla)

Sinulla on oikeus henkilötietojesi käsittelyn rajoittamiseen tietyissä tilanteissa kuten, jos kiistät henkilötietojesi paikkansapitävyyden.

Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen (tietosuoja-asetuksen 20 artikla)

Sinulla on oikeus saada toimittamasi henkilötiedot jäsennellyssä, yleisesti käytetyssä ja koneellisesti luettavassa muodossa, ja oikeus siirtää kyseiset tiedot toiselle rekisterinpitäjälle, jos se on mahdollista ja käsittely suoritetaan automaattisesti.

Vastustamisoikeus (tietosuoja-asetuksen 21 artikla)

Sinulla on oikeus vastustaa henkilötietojesi käsittelyä, jos käsittely perustuu yleiseen etuun tai oikeutettuun etuun. Tällöin yliopisto ei voi käsitellä henkilötietojasi, paitsi jos se voi osoittaa, että käsittelyyn on olemassa huomattavan tärkeä ja perusteltu syy, joka syrjäyttää oikeutesi.

Oikeuksista poikkeaminen

Tässä kuvatuista oikeuksista saatetaan tietyissä yksittäistapauksissa poiketa tietosuoja-asetuksessa ja Suomen tietosuojalaissa säädetyillä perusteilla siltä osin, kuin oikeudet estävät tieteellisen tai historiallisen tutkimustarkoituksen tai tilastollisen tarkoituksen saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti. Tarvetta poiketa oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Profilointi ja automatisoitu päätöksenteko

Tutkimuksessa henkilötietojasi ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon. Tutkimuksessa henkilötietojen käsittelyn tarkoituksena ei ole henkilökohtaisten ominaisuuksiesi arviointi, ts. profilointi vaan henkilötietojasi ja ominaisuuksia arvioidaan laajemman tieteellisen tutkimuksen näkökulmasta.

Rekisteröidyn oikeuksien toteuttaminen

Jos sinulla on kysyttävää rekisteröidyn oikeuksista, voit olla yhteydessä yliopiston tietosuojavastaavaan. Kaikki oikeuksien toteuttamista koskevat pyynnöt toimitetaan Jyväskylän yliopiston kirjaamoon. Kirjaamo ja arkisto, PL 35 (C), 40014 Jyväskylän yliopisto, puh. 040 805 3472, e-mail: kirjaamo(at)jyu.fi. Käyntiosoite: Seminaarinkatu 15 C-rakennus (Yliopiston päärakennus, 1. krs), huone C 140.

Tietoturvaloukkauksesta tai sen epäilystä ilmoittaminen Jyväskylän yliopistolle

<https://www.jyu.fi/fi/yliopisto/tietosuojailmoitus/ilmoita-tietoturvaloukkauksesta>

Sinulla on oikeus tehdä valitus erityisesti vakinaisen asuin- tai työpaikkasi sijainnin mukaiselle valvontaviranomaiselle, mikäli katsot, että henkilötietojen käsittelyssä rikotaan EU:n yleistä tietosuoja-asetusta (EU) 2016/679. Suomessa valvontaviranomainen on tietosuojavaltuutettu.

Tietosuojavaltuutetun toimiston ajantasaiset yhteystiedot: <https://tietosuoja.fi/etusivu>